

Aantekeningen uit de nalatenschap van

drs. J.F. van Os

31-12-1925 – 10-04-2021

© 2021 De erven van drs. J.F.van Os
gelicenseerd onder de
Creative-Commons CC BY-NC 4.0 licentie
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.nl>

U kunt

- het werk delen — kopiëren, verspreiden en doorgeven via elk medium of bestandsformaat
- het werk bewerken — herschikken, veranderen en afgeleide werken maken

onder de volgende voorwaarden:

- Naamsvermelding — De gebruiker dient de maker van het werk te vermelden, een verwijzing naar de licentie te plaatsen en aan te geven of het werk veranderd is. U mag dat op redelijke wijze doen, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat de licentiegever instemt met uw werk of uw gebruik van het werk.
- Niet-commercieel — U mag het werk niet gebruiken voor commerciële doeleinden.
- Geen aanvullende restricties — U mag geen juridische voorwaarden of technologische voorzieningen toepassen die anderen er juridisch in beperken om iets te doen wat de licentie toestaat.

Correspondentieadres: Adriaan van Os, email adriaan@adriaan.biz

"De aloude boeksael wert door Piter Rabus opgericht in 1692"

Boekzaal van Europa	1692-dec.1700
Tweemaandijksche Uittreksels van P.Rabus	1701-1704
Boekzaal der geleerde wereld	jan.1705-jun.1708
Republijk der geleerden of kort begriip van Europa's letternieuws (in Utrecht niet aanwezig)	1710-1746
Maandelyke Uittreksels of Boekzaal der geleerde Waereld (ook Waerelt)	1715-1771
Maandelyksche Uittreksels of Boekzaal der geleerde Waereld, Amsterdam	1771-1811
Boekzaal der geleerde Wereld of tijdschrift voor Letterkundigen, Amsterdam	1812-1863
Boekzaal der Geleerde Wereld en Tijdschrift voor de Protestantsche Kerken in het Koninkrijk der Nederlanden, Amsterdam	1816-1863
Stemmen voor Waarheid en Vrede, Evangelisch tijdschrift voor de Protestantse Kerken, nieuwe serie van de Boekzaal, Amsterdam	1864-1925

Enige voorbeelden complete titelpagina.

(1761) Maandelyke Uittreksels of Boekzaal der geleerde Waerelt te Amsterdam By Dirk onder de Linden, Bybel- en Boekverkopers, in de Kalverstraat over de Nieuwe-Zyds kapel, 1761. Met privilegie van Hunne Ed.Groot Mog.de Heeren Staaten van Holland en Westvriesland (Achter Waerelt: bv. January 1761 twee- en negentigste deel, bij july: 93ste deel) 1758 ('Met Privilegie ..'), 59 t/m 64 analoog.
1765 'Maandelyke ..'
1767 t/m 73 'Waereld', verder analoog
1774 t/m 93 'Maandelyksche' ... 'Waereld'. Bij Dirk ... en Zoon, ..(verder gelijk)
1797, 1798, 1801 .. onder de Linden en Zoon, Bybel- en Boekverkopers, 1798. Met Privilegie ..(dus zonder adres van de uitgever)
1802,03 .. Te Amsteldam. Bij d'Erven D. Onder de Linden en Zoon Bybel ....
1806.....'wereld'
(1814) Boekzaal der ... of tijdschrift voor Letterkundigen. (Toch ook kerknieuws!). Amsterdam. Erven ... Singel
1819 als 1824:
(1824) Boekzaal der geleerde wereld of Tijdschrift van de protestantsche Kerken in het Koninkrijk der Nederlanden voor Januarij 1824. Te Amsterdam bij de Erven D. onder de Linden en Zoon op den Singel tusschen de Blaauwburgwal en de Bergstraat No 520 MDCCCXXIV. De prijs is 6 stuivers
1836,38 ..... en de Bergstraat No 320
1852..... No 321

De Boekzaal kwam maandelijks uit.

In een bepaalde periode was deze maandaanduiding in de mode:

1

Indeling maandelijks Kerknieuws

Provincie-gewijs. Daarna classis-gewijs (welke ik in dit overzicht tussen haakjes heb weergegeven). Dit heeft soms merkwaardige consequenties, bv. (1767, II, p 111): Waspik behoort tot de classis Dordecht en komt daardoor onder Zuid-Holland. Ook de buitenlandse classes staan er gewoon bij: Oost Friesland, Graafschap Bentheim. Meestal Lutherse en Waalse en Remonstrantse kerken apart. In latere tijd, staan de buitenlandse classes aan het eind.

Boekzaal 1758, Kerkinwijdingen etc.

1758/59 alle kerknieuws en maandelijks registers geheel doorgelezen.

- I 711 Leeuwen (Nijmegen), nieuw.
II 115 Rosendaal (Overvel.), nieuw.

Boekzaal 1759, idem

- I 512 en 90 Rosendaal, zie 1758 II, nogmaals genoemd.
I 645 Lier (Delft en Delfland) kerk uit 1572 "door blixem verbrant zijnde, is wel na eenige jaren voor een klein gedeelte herstelt" 18 mei 1659 weer geheel ingewijd. Eeuwfeest hiervan.
II 279 Beers. Nieuwe preekstoel

Boekzaal 1760, idem.

Hier eerste maal Register Akademie-, School- en Kerknieuws, ook speciaal vermeld in voetnoot.

1760 alleen alle registers doorgelezen, ook de maandelijks doorgezelen en van classis Zutphen alles, van elke maand. (Dus niets over Aalten!)

- I 241 Akkrum nieuw.
742 Hoogvliet (Schieland), eeuwfeest.
753 Pingjum nieuw na afbraak oude.
II 113 't Zand daar buiten (Schouwen-Duiveland, waaronder o.m. ook Tholen en Steenbergens ressorteerden). Gehele plaats verbrand op kerk en enkele huizen na.
353 Maastricht St.Jan. Herstelling?

Boekzaal 1761, Orgelberichten (eerste jaar waarin deze voorkomen, voor zover bekend)

- I 508/09 apr Naarden (Amsteldam). 29 mrt voortreffelyke vernieuwing van Kerk-orgel. Gedicht van de hand van Jacob Reinders, organist te Edam. Fotocopie
II 105/06 jul Bodegraven (Woerden en Over-Rhijnland) 15 july Inwijding nieuw orgel, fotoc. ¹
II 484/85 oct Namen (Maastricht) inwijding nieuw orgel in onze kerk op 27 sept. Geen bijzonderheden, fotocopie
II 717/19 dec Gorinchem (Gorinchem), geen datum, J.H.H.Batz, Utrecht. Orgel vrijwel geheel vernieuwd. Fotocopie (ontbr. gedicht).

1. vlg's Kist is dit het eerste Boekzaalbericht betr. orgelinwijding

Diversen

- II 363 Oostzaanen (Haarlem) inwijding nieuwe kerk 6 sept
II 605 Delfshaven (Delft) inwijding kerk na verbouwing
II 277 Uittreksel uit 'Beschrijving der stad Amersfoort' door Abraham van Bommel, Utrecht 1760. Op genoemde pagina: oorsprong der Orgelen in de Kerke in 1374 (op p 111/12 van het origineel)

Boekzaal 1762, Orgelberichten geen

Diversen

- I 120 Nieuw Brongerga (Zevenwouden) 100 j. bestaan.
II 20 Gouderak. Kerk in 1726 en 1751 door overstroming onbruikbaar.
56 Levensbeschrijving van en gedichten van Ph. de Roy overl. te Aalten.
775 Alkmaar (Alkmaar) herbouwde kapel ¹.
787/88 Freepsum (oost Vriesl) nieuw kerkgebouw

1. toen ook orgel (zie Kist en Hess)

Boekzaal 1763, Orgelberichten

- II 361 sept Nootdorp (Delft en Delfsland) 8 sept Kerke met Orgel Speeltuig versiert. Fotocopie

(Kist geeft Schoonhoven 1763, op grond van Hess?)

1763 diversen

- I 109 Lunteren (Overveluwe) 24 sept'62 vergr. kerk
390/91 Schiermonnikoog (Dokkum) nieuwe kerk (oude was in zee komen te liggen)
II 98/99 Groot Schermer (Alkmaar) nieuwe kerk
363 Giessen (Gorinchem). Herstel kerk na instorten toren in 1755
366 Sluipwijk (Woerden en Over-Rhynl.) vernieuwing kerkvloer

Boekzaal 1764, Orgelberichten

I 334/35 **Est** (Zaltbommel) 11 mrt nieuwe kerk en orgel van Mattheus de Crane, Kuilenburg. Fotocopie ¹.

1. In Boekz. 1770 I 390 hiernaar verwezen.

1764 Diversen geen

Boekzaal 1765, Orgelberichten

I 384/85 mrt **Oirschot** (Peel en Kempeland) 3 mrt nieuw orgel Paulus en Leonard van Eysdonk, vader en zoon. Dispositie. Fotocopie ¹.
650/51 **Scheveninge** (.....) 12 may G.Steevens, dispositie, fotocopie ².
792/93 juny **Barneveld** (.....) 9 juny. Orgel geschenk, geen bouwer genoemd, dispositie, fotocopie ³.
II 219/20 **Katwyk a/d Rhyn** (.....). 28 july. Nieuw fraai orgel Pieter Asendelft, Leiden. Beelden en uurwerk geplaatst in opdracht van wijlen Heer van Lyere.
388 **Tilburg** (.....) 29 sept. Fraaie orgel door Geref. Gemeente bekostigd en geplaatst in onze grote en aanzienlijke kerk voor 't eerst bespeeld ⁴.

1. Zie ook verwijzing Boekz 1766 II 720,
2. G.Oost: merkwaardige superoctaafkoppel in discant beschreven (?)
3. Zie ook verwijzing Knock
4. Kort bericht. Bouwer (J.H.H.Bätz) niet genoemd.

Diversen

I 127 Wijk a Zee, merendeels vernieuwde kerk.
I 127 Spaarnwoude, herbouwde kerk.
I 330 Schoonhoven, over de stad.
I 338/39 ... beschrijving kerk. Geen orgel genoemd.
I 644/45 Sliedrecht nieuwe kerk na brand 1762.

Boekzaal 1766. Orgelberichten. (1766 op index nagegaan).

II 720/22 dec **Elst** (Nijmegen) 14 dec nieuw orgel Vader en Zoon Paulus en Leonardus Eysdonk. Beroep op voorbeeld andere aanzienlijke gemeenten ¹.

1) Zie ook voetnoot Kist

Diversen

II 488 Oudshoorn, Eeuwfeest kerkgebouw.

Boekzaal 1767. Orgelberichten.

I niets
II 111 jul **Waspick** (Dordrecht, dus onder Z.Holland!) 21 juny Mattheus de Kraan, Kuilenburg. Fotocopie., dispositie ¹.
II 232/36 aug **Sixbierum** (Franeker) 25 May nieuw orgel. Albertus Antonie Hinz, Groningen. Fotocopie. Dispositie, gekeurd door Michelet, Alkmaar op 30/4 en 1/5 en door hem eerste maal bespeeld. ²

Kist vermeldt nog Hallum, Woudsend, Appingadam.

1. Zie ook Boekz 1770 I, 300 en verwijzing Knock.
2. Zie ook verwijzing Knock

Diversen.

I niets
II 262 Terband (Engwirden, cl. Zevenwouden, die o.m. Heerenveen omvat). Kerk hersteld.
378/79 Drunen ('s-Hertogenbosch). Kerk vernieuwd.
573 Vervolg artikel Wagenaar over Amsterdam in veel afleveringen. Dit deel over de Nieuwe Kerk.
646 Wormerveer (Haarlem). Kerk vergroot.

Boekzaal 1768. Orgelberichten.

- I 600/01 may Woerden. ('s-Gravenhage) 5 may J.H.H.Boeetz, Utrecht, disp, fotocopie.¹
II 495/96 oct Zoelen (Thiel) 25 sept. Onze kerk, een der grootste ten plattelande in deze provincie met orgel versiert, Mattheus de Crane, Cuylenburg, fotocopie, dispositie, gekeurd door Y.Bruinsma.²

1. Kist: eerste maal bij inwijding vocaal en instrumentaal concert, vermeld door Hess.

2. In Boekz. 1770 I 390 hiernaar verwezen.

Diversen.

- I 119 Echtens-Hoogeveen (Meppel). Vergroting kerk.
390 Wagenaar over Nieuwe Kerk Amsterdam.
II 99 Hilversum (Amsterdam), herbouw kerk na brand 25/6 1766.
115 Hoogeveen. Zie I.
367 Kattendyke (Z.Bevel.) vernieuwd en verbouwd.

Boekzaal 1769. Orgelberichten.

- I niets
II 748 dec Wassenaar ('s-Hage) 12 nov Nieuw orgel, Alb.Anth.Hinsz, Groningen. Fotocopie.

Kist geeft ook: 's-Hage Grote kerk en Vlissingen.

Diversen.

- I 348 Nieuwe Landschapspolder bij Bunda (Oost-Vriesland) nieuwe kerk.
461 Voorhout (Leiden en Neder-Rhijnl.). Vernieuwing kerk.
II 103 Ferwoude (Bolsw.-Workum). Nieuwe kerk na afbranden oude.
640/42 Colynsplaet. Hersteld, geheel vernieuwd.

Boekzaal 1770. Orgelberichten. (Index doorgelopen elke bladwijzer maand)

- I 300/01 mrt **Batenburg** (Nymegen) ongedateerd. Mattheus de Crane, verwijzing andere Boekzaalberichten van orgels van dezelve maker: Est 1764 mrt, Waspik 1767 july en Zoelen 1768 oct. Fotocopie, dispositie
I 695 jun **Haren** (Groningen) 10 juny. Vernieuwt en merkelyk verbeterd orgel. Fotocopie, dispositie voormalige en huidige situatie¹.
II niets

1. Bouwer (Hinsz) niet genoemd.

Kist noemt ook Arnhem, Zierikzee.

Diversen.

- I 316 Jemgum (Embden (Oostvriesl.)). Vernieuwing kerk
II 532/33 Goingaryp (Zevenwouden, waaronder o.m. Heerenfeen). Nieuwe kerk.

Boekzaal 1771. Orgelberichten.

- I 97/98 jan **Nieuw-Hanau** (Nieuw-Hanau (Nieuw-Hanau)). 18 nov 1770 Mr Pettar, orgelmaker alhier, fotocopie, dispositie, bespeeld door Breidenstein.
II niets

Kist ook: Bergen op Zoom. Citaat in HO *4,12 (feb'90): Bodegraven Luth. 1771

Diversen.

- I 351/52 Arum, preekstoel, doophek, vlg's index orgel.
II 714/16 Boekbespreking J.W.Lustig. Inleiding tot de muziekkunde.
761 Ytens (Bolsw.-Workum) vernieuwing kerk.

Boekzaal 1772. Orgelberichten. (index en maandelijks bladwijzer nagegaan)

- I Niets
II 112/13 jan **Gouda** (Gouda en Schoonhoven), Gasthuiskerk 26 july vernieuwd en van orgel voorzien, fotocopie.
542/45 oct **Midwolde** (Groningen (Stad en Lande), correctie p 678: Oldampt)¹. Kerk uit 1738 versierd met orgel op 30 aug 1772. A.A.Hintz, fotocopie, dispositie, afschrift blz 678, ingespeeld door Tammes, beroemd Klokkenist en Organist te Groningen

1. Bedoeld Midwolda.

Diversen.

I	720/21	Ooy en Persingen. Kerk verbouwd.
	737	Beets (Edam), 200 jaar vrijheid.
II	128	Nederlangbroek (Rhenen en Wyk) kerk vernieuwd.
	377/78	Vaals. Eeuwfeest.
	653	Rumpt (Zaltb.) Herstel kerk.

Boekzaal 1773. Orgelberichten. (index en maandelijks bladwijzer nagegaan)

I		Niets
II	541/42 oct	Oudenbos (Tholen en Bergen op Zoom), 3 aug. Nieuw orgel Lodewijk Koning, Keulen, dispositie, fotocopie.

Kist geeft ook: Dordrecht, August.k., Bergen op Zoom Fr. k., Leiden Pieter.

Diversen.

I	423/32	Onderzoek naar de naam-oorsprong van de woorden WEEM en Gerv-KAAMER door Anth. de Rooy
II	545/46	Engelum (Leeuwarden), nieuwe kerk (ook verm. 1/12 1754 Oldeholtpade, 21/12 1755 Nijeholtpade, 7/12 1758 Goiga).
II	2(4?)36/37 aug	Stumph Bredevoort ber. (?) door D. R. de Roy, Aalten.

Boekzaal 1774. Orgelberichten.

Geen (index en maandelijks bladwijzer nagegaan. Alles wat "Bericht" heet doorgelezen)
Kist geeft Nijmegen, Maasluis, Willemstad.

Diversen.

I	237	Cropswolde. Nieuwe kerk ter vervanging oude.
	354	Bergen (Alkmaar). 200 jaar herdenking kerkvernieling 21 sprokkelmaand.1574.
	600	Ouderkerk a/d Amstel. 1ste steen nieuwe kerk.
II	383	Maasricht. Herstel en verbouwing Janskerk.

Nieuwe Psalmberijming. Van groot aantal plaatsen bericht van invoering. Men was overal zeer dankbaar.

I	521	Delfshaven, ".. Na den geëindigden Godsdienst wierden verscheidenen gepaste Psalmen met een lieflyk accord van de vier stemmen, bij het aangenaam geluid des Orgels, door een talryk Zang Choor opgezongen (?)"
II	645/48 6 nov	Elst (Nijmegen). Hier voerde men een symphonie van Orgel en verscheidene andere Musikale instrumenten uit onder het aanheffen van het laatste vers uit Ps CXXXV, Organist was Dirk Luymes, wiens kind bij deze gelegenheid tevens werd gedoopt".
	653/54 6 nov	't Wello, verm. geen orgel: Onder de leiding van de koster en voorzanger Engelbert Braskamp "...die verzogt, dat de Gemeente eerst met de 5de a 6de noot hem volgen, alle draaiingen (daar hij afkeerig van is) vermyden, en de laatste noot van ieder regel kort af en meer voor hem over laten zouden enz dan 't gezang met gelyke toonen en meer order en aangenaamheid voort te zetten .."
	674/75 30 okt	Goes, orgel genoemd naast andere Musicale instrumenten en Choorzang. Fotocopie.

Boekzaal 1775. Orgelberichten.

I	744/46 jun	St.Croix (West-Indien). 20 dec l.l. nieuw orgel en andere zaken. Fotocopie van het deel over het orgel. Geen bouwer genoemd.
II	257/58 aug	Bemmel (Nijmegen). 15 july. Nieuw orgel. Fotocopie. Geen bouwer genoemd.

Diversen.

I	136	Harlingen. Nieuwe Kerk, nieuwe psalmboeken, geschenk Amb.heer wegens invoering nieuwe ps.ber.
II	262	Hierden (Nederveel.). Verbouwing kerk.
	273	Ouderkerk (Amsteldam), nieuwe kerk.
	527	Kerkwijk (Zaltbommel). Verbouwing grote en oude kerk. Sinds reformatie alleen koor in gebruik. Nu werd koor kerkeraadskamer.

Nieuwe Psalmberijming. Groot aantal vermeldingen van invoering.

I	128	Bergen op Zoom? 1 jan. Concert voor orgel, pauken, Trompetten, Waldhoorns en allerlei speeltuigen in groot getal voor en na de Godsdienst.
	140	Dwingelo. organist vermeld.
	141	Anlo. 4 dec'74. De predikant te Anlo ruimde enige bedenkingen, die er naar aanleiding van de nieuwe psalmberijming waren, uit de weg.

Boekzaal 1776. Orgelberichten. (Alle registers nagegaan)

I	91/93 jan	Sommelsdijk (Schouwen en Duiveland). Orgel bekostigd uit legaat Jacobus Robbers, gekeurd 7/12'75, 8/12 ingewijd. Fotoc. (Ook nog andere kwestie). Ingespeeld door P.J.de Zager en Jan Robbers (R'dam, fr.kerk).
	205/08 febr	Dordrecht (Dordrecht), <u>Augustynenkerk.</u> Onlangs grote Kerk gerepareerd. Nu (geen datum) nieuw orgel in Aug.k. H.H.Hess, Gouda, fotoc. disp.
	615 mei	Harlingen (Franeker). 30 apr nieuw orgel in nieuwe Kerk, Albertus Hins. Fotoc.
	725/27 jun	Giessen (Gorinchem). 2 dezer. Nieuw orgel H.H.Hess, Gouda en invoering nieuwe psalmberijming. Fotoc.
II		niets

Kist vermeldt nog Axel

In Ern -archief onder Beek (L0, waar orgel uit Axel is gekomen: Boekz 1776 p 61, restaur.plan kerk en pastorie

Diversen.

I	219	Baarland (Z.Bev.l.). Kerk vernieuwd.

	343		Nichaske (Bolsw. en Workum), Nieuwe Kerk, oude reeds 1713 afgebroken
	484		Makkinga (Sneek). Nieuwe Kerk.
II			niets

Boekzaal 1777. Orgelberichten. (Alle registers en berichten nagegaan)

I	328	mrt	Damwoude (Dokkum) 26 jan nieuw orgel Heins, Groningen. Fotocopie.
II	756	dec	Drempt (Zutphen) 19 mey nieuw orgel. Fotocopie. Verlaat bericht.

Diversen

I	724		Westerle (Oldampt en Westervolderland). Nieuwe Kerk
II	146		Historie psalmgezag
	526		Slooten (Amsterdam). Kerk hersteld
	755		Nederhemert , nieuwe kerk
	779		Oostwold , nieuwe kerk.

Tegenwoordige Staat.

In 1777 en volgende jaren is er een maandelijks aflevering van de bespreking van "Tegenwoordige Staat van alle Volken", Amsterdam 1772. Een groot aantal steden en dorpen worden genoemd. De grotere plaatsen worden wat uitvoeriger behandeld. Vrijwel steeds worden alle bestaande kerken genoemd. Hier en daar wordt de aanwezigheid van een orgel vermeld. Het komt ook voor dat een orgel niet wordt genoemd, terwijl het toch aanwezig is (bv. Bodegraven). In 1777 zijn plaatsen in Holland (en iets van Brabant?) aan de beurt. Ook niet orgel (willekeurige greep): **Heukelum**, **Burg** (Texel). In **Amsterdam** (I of II. 248 v.v.: toen aanwezige orgels genoemd.

Kist zegt nog: Het orgel in de Grote Kerk te Hoorn wordt op p 399 (I of II?) vermeld in "Tegenwoordige Staat .."

Boekzaal 1778. Orgelberichten. (Alle registers en berichten nagegaan)

I	317/18	mrt	Minnertsga (Franeker) 1 febr 1778 nieuw orgel Albertus Antonius Hins. Fotoc. ¹
---	--------	-----	--

1. Knock verwijst ernaar.

Diversen.

II	93		Briell , nieuwe preekstoel (oude 1589) en doophek.
	655		Holwerd . Kerk geheel vernieuwd
	769		Wijnjeterp . "gansch nieuw opgetimmerde kerk",
	774		Lobith , kerkherstel. Nieuwe toren, dak, houten verwulfsel, glazen e.d.

Tegenwoordige staat. jan t/m sept. Zeeland, oct t/m dec: Utrecht. Enkele grepen hieruit:

?	217 vv		Zierikzee . Toren Grote k. los van kerk, 1/4 van oorspr. bedoelde hoogte: 190 vt i.p.v. 730 vt met spits van 20 vt grootste van Nederland vlg's oorspr. plan. Verder <u>Kleine kerk</u> .
	362 vv		Goes. Grote K. ".. In 't Oosteinde der Preekkerk is een Schoon Orgel, overdekt met een konstig gemaakte kap, een Turksche Tent verbeeldende, die hetzelfde grootelyksch versierd ..". Verder kl. of Gasthuiskerk .
	698 vv		Amersfoort . Grote K. heeft ongemeen fraai orgel. Verder <u>Kleine kerk</u> , <u>Luth.k.</u> , <u>Rem.k.</u> , 4 Roomse k. , synagoge . Verder geen orgels genoemd.

Boekzaal 1779. Orgelberichten. (alle berichten en registers nagegaan).

I	210/11	febr	Manslagt (Emden (Oostvriesland)) 20 dec. Nieuw orgel H.J.Muller Witmund, fotocopie, dispositie.
II	380		Heukelum (Gorinchem). 12 sept Gideon Thomas Bätz, Utrecht, fotoc.
	524/25	oct	Emden (Emden(Oostvriesland)). Nieuw orgel in plaats van oude. Johan Frederick Wentthin, alhier 20 juny 1779 gekeurd, 25 juny ingewyd. Fotocopie.

Kist: Leyderdorp en Oudeboorn (kennelijk aan Knock ontleend)

Diversen.

I	315		Engelbert , hern.k.
	415		Schoorl . Verw. door instorten toren
	551		Zundert? Vernieuwing kerk
	565		't Waal . Nieuwe kerk.
	567		Oudehaske (?), nieuwe kerk.
II	394		Berlikum . Nieuwe koepelkerk na afbranden kruiskerk.
	637		Wissekerke , vergroting en verbouwing kerk.

Invoering nieuwe psalmberijming.

? 563 **St. Annaland** (Tholen en B.op Z.). Preek met tendens: Niet alles afkeuren wat nieuw is en verliefd zijn op wat oud is.

Tegenwoordige staat. Zie bijlage. Orgels genoemd in:

Kampen, Bovenkerk "Voornaam orgel, onlangs op stadskosten vernieuwd",
Benedenkerk. Orgel genoemd, **Klooster- of Broederkerk**, fraai orgel,
Zwolle, Grote Kerk, orgel 7000 pijpen, 63 st.

Boekzaal 1780. Orgelberichten

I 192 febr **Spanbroek** (Hoorn of Haarlem, NAGAAN!!) 27 jan. inwijding nieuw orgel, geen bouwer genoemd, afschrift
629/31 juny **Roden** (Rolde) 4 juny A.A.Hinz, fotocopie, dispositie
II 248/49 aug **Apeldoorn** (Over Veluwe) 13 aug inwijding orgel, geschenk van Prins en Prinses van Oranje. Fotocopie. Zie aanvulling p 514
265/66 aug **Monnikendam** (Enkhuizen) 6 dezer nieuw kerkorgel ingewyd, fotocopie. Geen bouwer genoemd
276/77 aug **Berlikum** (Leeuwarden). Inwijding kerkgebouw zie sept 1779. Nieuw orgel, 15 July gekeurd, 16 july ingewyd, Johannes Mittenreither, Leiden, fotocopie, dispositie
398 sept **Loosduinen** ('s-Gravenhage) 20 aug, eerste maal bespeeld, geen bouwer genoemd, fotocopie
514 oct **Apeldoorn**, aanvulling p 248/49: Orgel gebouwd door J.Schelling orgelmaker en organist der Luth.k. te Deventer
651/53 nov **Maastricht** (Maastricht) Janskerk. 5 nov. Nieuw orgel (dat ouder instrument verving) eerste maal bespeeld, Lambert Houtappel en Joseph Bienvegniet en Compagnie. Verving oud instrument. Ook nieuwe predikstoel, verbouwd kerkinterieur, fotocopie, dispositie

(Kist 1780 Thiel)

1780, Diversen

I 82 Domburg, kerk vernieuwd
507 Beulaken, 100 jaar zelfstandig geweest, nu verenigd met Vollenhove
II 280 Oudehorne, nieuwe preekstoel

Geen afleveringen maar van 'De Tegenwoordige Staat .... '

Boekzaal 1781, Orgelberichten

II 113/15 jul **Leiderdorp** (Delft en Delftsland), 15 July Joh. Mettereither, Leiden, fotocopie
274/76 aug **Bolswaerd** (Bolswaerd en Workum) A.A.Hinz, Groningen. Fotocopie 1)
514/15 **Ravenstein** ('s-Hertogenbosch) kab.orgel. Geen bouwer genoemd. Afschrift
544 **Jelzum** (Leeuwarden) kerk gerepareerd en nieuw orgel geplaatst. Geen datum, leerrede tegen de term 'Inwijden', fotocopie 2)
773/75 dec **Ootmarsum** (Deventer) 14 oct Berner, Osnabrug, fotocopie 3)

1) Verwijzing Knock

2) zie ook Kist voetnoot nr 154

3) Kist voetnoot 158: Eerste Boekzaalvermelding vocaal en instrumentaal concert

1781, diversen

I 556 Vierlingsbeek, nieuwe preekstoel
II 262 Domburg, nieuwe preekstoel in onlangs vernieuwde kerk
268 Thamen aan den Uithoorn. Aanzienlijk deel dorp doort brand vernield

Boekzaal 1782 Orgelberichten

 geen.

Diversen

I 240 Mededelingen over Wagenaars Beschrijving van Amsterdam, over de platen daarin en over de nieuwe eraan toegevoegde platen, tegenover p I,240
319 Steenderen (Zutphen) 12/3'82 kerk, armenhuis en 6 woningen verbrand door bliksemingslag./ Speciale kerkdienst te Bronkhorst 17/3
705 Niftrik. Nieuwe preekstoel

Geen afleveringen van 'Tegenwoordige staat'

Boekzaal 1783 Orgelberichten

- I 623/24 may **Hylaard** (.....) 13 Grasmaand nieuw orgel Albert Hempenius, schoolmeester te Franeker. Fotocopie, dispositie 1)
706/09 jun **Oudshoorn** (aparte bekendmaking) 10 juny (3de Pinksterdag) H.H.Hess, Gouda. Voorheen kennelijk geen orgel. Fotocopie, dispositie 2)

- 1) Oost p 162: 1ste bericht gelijkzw. temp.
2) Kist voetnoot 159

Kist: Middelburg Oostkerk, Driezum

Diversen

- II 217 Boscoop, nieuwe kerk
II ... Annaparochie Eeuwfeest
370 Augsburg. nieuwe kerk ter verv. oude
388 Halderm nieuwe kerk
506 Zweins nieuwe kerk

Boekzaal 1784 (Maandelyksche..Waereld ..ste deel voor July 17..)

Orgelberichten

- II 252 aug Beemster (.....) 25 july nieuw schoon orgel, zo te lezen was er voorheen geen orgel, geen bouwer genoemd, fotocopie
661/63 Langweer (Zevenwouden) 24 oct. Lambartus van Dam. Fotocopie, dispositie 1)

- 1) Kist voetnoot 160

Diversen

- I 197 Steenderen zie 1772
I 207 Schoorl nieuwe kerk zie 1779
I 340 Blyham nieuwe kerk ter vervanging oude
I 705 Nieuwe Pekel A Nieuwe kerk ter vervanging oude
II 516 Ruikveen (Ouden Bosch en de Hoeve) nieuwe kerk uit puin der oude vervallen en onbruikbare kerk
II 249 Bodegraven geschenk (zilver)

Boekzaal 1785 Orgelberichten

- I 343/44 **Oudewetering** (Woerden en Over-Rhijnland). 16 febr. Nieuw orgel N.Stans, Gouda. Fotocopie aanwezig
I 714/16 jun **Roordahuizum** (Leeuwarden) 10 dezer nw orgel Albertus van Gruisen., zijn eerste orgel voor de publieke Kerk, fotocopie, dispositie 1)
II 499/502 Oct **Meden** (Middelstum), nieuw orgel ter vervanging oude, 4 sept 1785 A.A.Hinsz, kort te voren overleden. Fotocopie, dispositie 2)
II 618/19 nov **Medemblik** (Enkhuizen) 2 oct 1785 Orgel verbeterd en van nieuw rugwerk voorzien door Christophel Batz. Fotocopie, dispositie rugwerk.

Ik had bij 1785 nog een aantekening Zevenhoven

- 1) Kist voetnoot 161.
2) Dit is Uithuizermeden, niet de plaats die thans Meden heet.

Kist geeft in voetnoot 155 op: Barneveld Boekzaal 1785 I, p 798. Hier was niets te vinden, ook niet in 1785, II op die bladz. Dit is een drukfout bij Kist (of bij de herdruk door Oosterhof); het moet zijn: Boekzaal 1765, I, 792.

Diversen

- I 233 Wolthuizen (Ostvr.), nieuwe kerk
I 288 Burum (Dpökkum), nieuwe kerk
I 459 Koedijk (Alkmaar) pr.stoel
II 473 Zevenhoven ('s-Gravenhage) nieuwe kerk
I 603 Brandwijk geschenk, zilver
II 745 dec Wezel (Wezel). Orgel genoemd bij bijzondere preek

Boekzaal 1786 Orgelberichten

- I 557 mei **Rijswijk** ('s-Gravenhage) Kunstryk en welluidend orgel 21 mei, Joachim Reichner, Orgelmaker te 's-Hage. Legaat.
II 480 **Baarland** (Zuid-Beveland) nieuw orgel toegewyd. Geen bouwer genoemd. Afschrift.

Kist: Zaltbommel (kennelijk aan Knock ontleend)

Diversen

- I 98 Schermerhorn, 1/2 Eeuwfeest
I 337 Cleve eeuwfeest franse gem.
II 230 Koog, eeuwfeest stichting kerk
II 234/44 Suisdijk pr.stoel
II 367 Gerkesklooster? herst. gebouw
II 493 Schildwolde (App.dam) eeuwfeest kerkgebouw
II 674/76 dec Bespreking door J.W.Lustig van Karel Burney's Dagboek en verwijzing naar Boekz. nov 1771. Inleiding tot de Muziekkunde 2de druk (Lustig?)

Boekzaal 1787 Orgelberichten

- I 676/81 jun **Breukelen** (apart bericht) 28 may. Gideon Thomas Batz, Orgel- en Clavecimbalmaker, Beschuitmarkt, Utrecht, Fotocopie, disp.
713/14 jun **Kloetingen** (Zuid-Beveland) 27 may. Orgelinwijding. Geen bouwer genoemd. Fotocopie, dispositie
714 **Breukelen** (Utrecht), verwijzing naar apart artikel p 676
II 99/101 **Beusichem** (Buueren), Abraham Meere, Orgel- Fortepiano en Clavecimbaalmaker, Utrecht achter de Dom, by de Servetsteeg. Fotocopie, dispositie 1)
435/38 oct **Charlois** (apart bericht) 25 nov 1783 aanbesteed. Door overlijden Ambachtsheer 3 jaar vertraagd, 26 sept 1787 ingewijd. H.H.Hess, Gouda, fotocopie, dispositie
571 nov **Osch** ('s-Hertogenbosch) 30 sept nieuw orgel J.Beerens, Weert 2)

1) voetnoot Kist 166: ... roemt zijn orgel, het enige in de Graafschap Buren.
2) voetnoot Kist 162: Hij schrijft: Boekzaal 1787 II p 370. Mogelijk gevolg van de onduidelijke druk in de Boekzaal. p 570 lijkt te zijn: 370

Diversen

- I 225 Schermbeck (Wezel, Hert. Cleve)) eindelijk weer eigen kerk
I 321 Urk nieuwe kerk
II 211 (Gouda en Schoonhoven) wederom in eigen kerk

Boekzaal 1788 Orgelberichten (door W.de Leeuw genoteerd)

- I 85/88 jan **'s-Hertogenbosch** (.....) 16/12'87. F.G.Heineman, vernieuwing en uitbreiding, gekeurd door Hess en vd Dussen, zie fotocopie
I 356/57 mrt **Midwolder Hamrik** (Oldampt en Westervoldingerland)) 11 nov 1787 Wentyn Embden. Fotocopie 1)
II 117 Nisse nieuw orgel (Zuid-Beveland). Zie samenvatting
II 139/42 jul **Wieuwert** (.....) 30 juni Mr Rudolf Knol, fotocopie
II 379/81 sept **Hilversum** (.....) 30 juli Abraham Meere. Fotocopie
II 653/55 nov **Bergum** (.....) 26 oct. Lambertus van Dam, Leeuwarden, Fotocopie

1) Deze plaats heet thans Nieuwolda

Kist geeft 1788: Bozum. Deze plaats hebben wij (dL en vO) niet kunnen vinden in Boekz 1788, wel in Boekzaal 1792. Kist zal dit van Knock hebben overgenomen. Deze schrijft (in 1788) over Bozum: 'aangenomen door Heineman'

Diversen

- I 490 Cloosterenveen (Rolde) nw kerk 17/2'88
II 496 Kolhorn, Gereformeerde Kerk afgebrand op 15 en 16 sept 1788 (Boetpredikatie)

Boekzaal 1789 Orgelberichten (in 1992 in Utrecht niet aanwezig)

II 219/20 **Warga** (Leeuwarden), geen datum, verlaat bericht, orgel Gruisen. Zie afschrift

Diversen

I 215 Herkingen (Voorne en Putten), verlaat bericht nieuwe kerk

Boekzaal 1790 Orgelberichten.

I 61/64 jan **Campen, Bovenkerk** (niet onder kerknieuws), 1670/76 Slegel, 1742 verbeterd en in prachtige kas A.A.Hinsz, 26 july 1789 F.C.Schnitger en H.H.Vrijdag vrij ped. en borstwerk toegevoegd, fotocopie, dispositie.
94/96 jan **Blessum** (Leeuwarden) 8 nov. nieuw orgel Johannes Sporeman, Franeker, fotocopie.
98 jan **Campen** (Campen) verm. verwijzing naar p 61?
703/06 jun **Wirdum** (Leeuwarden). Orgel verbeterd, bykans geheel nieuw, Lambertus van Dam. Fotocopie.

II 265/68 aug **Iderhaven** (Oostvriesland) 9 mei, Mr Antoon Frans Schmidt, Logaberum, fotocopie.
480/84 oct **Maarsen** (buiten kerknieuws) 22 aug. Abraham Meere, orgel- Fortepiano en Clavecimbaalmaker te Utrecht. Fotocopie.
634/35 nov **Groot Lith** ('s-Hertogenbosch). Geen bouwer genoemd en geen datum ingebr.n. Fotocopie¹.
739/42 dec **Heerenveen** (buiten kerknieuws) 13 oct. A.Gruisen, fotocopie

1. Hiernaar wordt verwezen in Boekzaal 1791 (p 475/76)

Diversen

I 217 Venhuizen (Oostvriesland) nieuwe kerk
333 Nieuwveen (Meppel) koperen kronen.

II 95 Hierden ? vergroting en verbouwing kerk
774 Oldemirdum (Sneek) nieuwe kerk ter vervanging van de oude.

Boekzaal 1791 Orgelberichten.

I 101/03 **Cleve** (Cleve), Waalsche Kerk. Kerk verbouwd, voorheen geen orgel. Samenvatting (i.p.v. fotocopie): "... door het inrichten van een Orgel, dat naar onze kleine kerk juist geschikt is ... (fonds) .... ". Verder over de invoering van het gezangenboek der franse Kerk te Frankfurt a/d Main.
654/55 jul **Meeuwen** (Gorinchem) 2de Pinksterdag. Orgel gemaakt door Ph.Bogers en M.Boom, door diverse personen bespeeld. Zie afschrift¹.

II 85/86 jul **Borkelo** (classis ?...) Op 28 mei waren kerk en toren door de bliksem getroffen. Kerk herbouwd. Nieuw orgel "vervaardigd door den Konstenaar JOHANNES TITS, Orgelmaker te Veenrah. 3 july ingewijd. ... liet onze kundige Organist D.F. Post aan de gemeente 't zachte en sterke van 't nieuwe Orgel hooren, spelende een kunstig Muziekstuk ..."
333/334 sept **Willemstad** (classis ?...) 21 aug nieuw kerkgebouw. Ook het orgel wordt genoemd: "... Psalmgezang zeer veraangenaamd (behalve door 't Orgel) door verscheidene aangename Instrumenten van Muziek, die zich ook voor en na den Godsdienst afzonderlijk lieten hooren, ..."
456/60 oct **Haastrecht** H.H.Hess, bespeeld door J.Hess. Fotocopie (deel)².
460/63 oct **Lexmond(t)** 16 oct Johannes Strumphler, beroemd Orgel en Claviermaker, Amsterdam. Fotocopie².
471/72 oct **Zeddum**, 5 juni Hendrik Evers, Haalderen, zie afschrift
473 oct **Barneveld** 4 oct. Op 23 sept overleden de schenker van het orgel in 1759. Zie citaat
475/76 oct **Lith en Lithoyen**. Orgel geplaatst, 1770 door amateur vervaardigd. Zie afschrift
582/86 nov **Haarlem** (apart bericht) **Nieuwe Kerk**, 30 oct. overplaatsing uit Grote Kerk door H.Hess. Dispositie voor en na de verplaatsing. Iets over de historie, fotocopie.
586/90 nov **Loosduinen** (apart bericht). Verbetering kerkgebouw en toevoeging rugwerk aan orgel uit 1780, bsp. door J.A.Nagel. Rugw en oorspr. orgel van J.Reichner, disp., gekeurd door Kraajenbrink, org. Kloosterkerk 's-Hage.
591/92 nov **Drakenstein** aan Cabo de Goede Hoop (apart bericht), J.L.Hodderson,

fotocopie.

733 dec **Bozum** 'Door plaatsgebrek zal in de volgende maand 't Bericht geplaatst worden van 't nieuwe Orgel te Bozum.

1. zie ook Kist voetnoot 163
2. Egbertus van Eem verwijst o.m. hiernaar (en naar nog enkele van dit jaar)

Diversen

- II 207 Ouddorp vern. kerkgebouw
609 Leur vernieuwing kerkgebouw.

Boekzaal 1792 Orgelberichten (alle berichten en registers nagegaan).

- I 67/71 jan **Bosum** (niet onder kerknieuws) 29 juny 1791.¹ 1783 begonnen. Nu voltooid door Rudolf Knol. Fotocopie. Dispositie.
- II 665/66 nov **Bierum** (Loppersum) 20 sept. Schnitgen en Freytag. Fotocopie ².
746/48 dec **Wassenaar** (niet onder kerknieuws). 16 dec 1792: orgel uit 1764 (Albertus Antony Heinsz) met rugwerk uitgebreid door Lambertus van Dam, Leeuwarden. Fotocopie, dispositie³.

1. Zie ook verwijzing Egb. van Eem
2. Kist: Voetnoot 164: Laatste Boekzaalbericht, waarin vermelding van vocaal en instrumentaal concert. (Het klopt niet: zie Voorburg 1806 II p 590 v.v. en Epe 1809 II 90 vv.
3. Verwijzing Egb.v.Eem

Diversen

- I 103 Nieuwland (Walcheren) vergroting kerk.
204 Andijk, vergroting kerk
406 Kolhorn, nieuwe kerk na brand 1788
- II 371 Hoog Keppel en Keppel Binnen, nieuwe kerk

Boekzaal 1793 Orgelberichten.

- I 105/07 jan **Veldhuizen** ('t Graafschap Bentheim) 13 dezer nieuw orgel Jacob Courtain, Burg Steinfurt/Oldenburger. Fotocopie
461/62 apr **Zuidhorn** ('t Westerkwartier) 1 apr nieuw orgel in onlangs verbouwd kerkgebouw. F.C.Schnitger en H.H.Freytag, Groningen. Fotocopie p 461 (volgende pagina ontbrak)
- 665/66 jun **Vlissingen Engelsche Kerk** (Niet onder kerknieuws). 8 dezer nieuw orgel Fredrik van Weele, Middelburg. Fotocopie, dispositie ¹.
- II 98 **Hillegom** (Leyden en Neder-Rhijnland). 7 dezer eerste maal orgel gebruikt, geschonken door Heer en Vrouw van Hillegom.
234 **(Wijk bij Duurstede)**. Verbouwing kerkgebouw, vloer, preekstoel, doophek, Regeeringsgestoelte, banken, stoelen. Er werd gemusiceerd onder leiding van F. van Nieuwenhuizen.

1. Verwijzing Egb.v.Eem

Diversen.

- I 91 Eenigenbrug, nieuwe kerk ter vervanging van de oude.
193 Thiel. Kerk bijna geheel vernieuwd.

Boekzaal 1794 Orgelberichten.

- I 211/14 febr **Bonda** (apart bericht). 26 dec 1793 nieuw orgel H.J.Muller, Witmund. Fotocopie, dispositie ¹.
- II 85/88 jul **Woubrugge** (idem). 25 juni nieuw orgel Mitterreiter, Leyden. Fotocopie, dispositie. Ingespeeld door C.F.Ruppe ².
340/41 sept Ee in Friesland (idem). Ongedateerd. A. van Grusen, Leeuwarden. Fotocopie, dispositie ³.

1. Verwijzing Egb.v.Eem
2. Idem
3. Idem

Diversen.

- II 729 Uithuizen (Middelstum), Kerk v ergroot en verbouwd.

Boekzaal 1795 Orgelberichten.

I 186/88 febr **Zierikzee** (Schouwen en Duiveland). **Walsche Gemeente**, Nieuw orgel J.P.Schmidt, Gouda, opzicht H.v.d.Linden, v.d. Heuvel, J. de Kanter Philz, fotocopie, dispositie.

Diversen

II 523 Zeerijp, verbouwing kerk, vooral interieur: banken geheel vernieuwd.

Boekzaal 1796 Orgelberichten.

II 110 july **Arnemuiden** (...). 17/4 geschenk, geen nadere gegevens, fotocopie.
808/09 dec **Oldersum** (Embden). Nieuw orgel Wenthin ter verv. ouder, disp, fotocopie.

Diversen

I 330 Neermoer (Embden) 21/2 nieuw Kerkgebouw.
II 635 Strijen vern, kerk.

Boekzaal 1797 Orgelberichten. (Op index nagegaan).

I 351/53 mrt **Zwartsluis** (.....). 22 jan grotendeels nieuw orgel Rudolph Knol ingewijd, 13 dec 1797 gekeurd door C. Berghuis, Campen. Fotocopie (onvolledig), dispositie.
II 334 **Emlerkamp** (Gr.Bentheim). 10 aug. Eerder vergeten te vermelden: Ons Kerk-orgel 3 mei vernieuwd door de beroemde orgelmaker W.Schrader. Nieuw Clavier, Regeerwerk, windlade neffens 2 nieuwe registers en blaasbalgen. Geëxamineerd door L.Formyn secr. en org. te Nienhuis.

Diversen

I 455 Benthuizen. Nieuwe kerk.

Boekzaal 1798 Orgelberichten. Alle registers, ook de maandelijks nagegaan.

I 208/11 febr **Bellingwolde** (Oldampt en Westerwoldingerland). 14 jan nieuw orgel F.C.Snitger en H.H.Freytag. Fotocopie, dispositie.
692/94 jun **Brandlecht** ('t Graafschap Bentheim). 2 mei. orgel gekocht van gem.Bentheim. Door J.F.Wenthin, Emden gerepareerd en vernieuwd. Fotocopie, dispositie.
II 134/36 jul **Bentheim** ('t Graafschap Bentheim). 15 apr. Nieuw orgel J.F.Wenthin, Embden. Fotocopie, dispositie.
242/43 aug **Weidum** (Leeuwarden). 19 juny. Nieuw binnenwerk in oude kassen. A. van Gruisen, Leeuwarden. Fotocopie, dispositie.
657/59 nov **Ijsbrechtum** (Sneek) 24 oct nieuw orgel A. van Gruisen, Leeuwarden. Fotocopie (klein deel is afschrift), dispositie.

Diversen

II 384? Twyzel en Kooten (Dokkum), kerkverbouwing.
695 Over beurtzangen.
767/68 Jarsum (Oostvr.), nieuwe kerk.

Boekzaal 1799 Orgelberichten. Idem

I 696 jun **Sloterdyk** (Amsterdam). 26 mey orgel ingewijd. Fotocopie.
II 717/18 dec **Jorwerd** (Leeuwarden), 7 oct nieuw orgel, A. van Gruisen, Leeuwarden. Fotocopie.

Diversen

II ?? Yerseke kerkvernieuwing.
595 Kaege (Leiden en Neder-Rhijnl.). Kerkvernieuwing.

Boekzaal 1800 Orgelberichten.

II 475 **Nieuwendam** (...) 7 sept kerkgebouw eindelijk versierd met een orgelstuk, bespeeld fdoor Boerse, organist der Nieuwe Kerk te Amsterdam.

Kist geeft ook Kaege (die ik alleen maar onder diversen 1799 en 1800 vond)

Diversen

I 107 Veewouden, kerkverbouwing.

	440		Deventer Grote Kerk 16/3 ingewijd. Sedert 18/1 1795 heerlijk verwoest, nu hersteld.
II	467		Kaage (Delft) vernieuwing kerk.

Boekzaal 1801 Orgelberichten. Idem als 1799.

I	705/08	jun	Groothuizen (Ost-Friesland) 10 mey nieuw orgel J.F.Wenthin, Emden. Fotocopie (interessant!), dispositie
II	382	aug	Domburg (Walcheren). 13 sept nieuw orgel, fotocopie.

Diversen

II	732		Vriesenveen (Deventer). Nieuwe kerk

Boekzaal 1802 Orgelberichten. Geen maandelijks registers meer nagegaan.

I	96/..	jan	Hoogcarspel (Enkhuizen) 7 jan .... ? Fotocopie (onvolledig)

Diversen

II	603/04		Elden (Nijmegen), kerkherstel.
	604/05		Dalem (Zaltbommel), nieuwe kerk.

Boekzaal 1803 Orgelberichten.

I	68/773	jan	Leeuwarden, hoofdkerk (apart bericht). 8 nov verbouwing orgel door Van Dam alhier. Fotocopie.
II	593/99	nov	Vianen (idem). 1 (?) oct, nieuw orgel Abraham Meere, Utrecht, Fotocopie, dispositie.

Diversen.

I	453/44		Obdam (Hoorn). Kerk aan Rooms en toegewezen.
II	93		Appelthorn (Nijmegen). Kerk weer aan Hervormden.
	630/31		Obdam (Hoorn). Nieuwe kerk.

Boekzaal 1804 Orgelberichten.

I	77/79	jan	Enschede (apart bericht). 11 dec 1803. Kerk verbouwd en van orgel voorzien. J.P.Kunkel, Rotterdam. Fotocopie, dispositie.
	121/22	jan	Loppersum (Loppersum). 1 jan 1804. Verbouwing orgel. Fotocopie.
	330/32	mrt	Wageningen (Overveluwe). 19 febr. Nieuw orgel J.C.Friederichs, Gouda. Fotocopie, dispositie
	599/600		Hallum (Leeuwarden). 26 apr. Instorten der toren met drie klokken. Over orgel: "Groot is deze ramp! te meer, daar een gedeelte van ons schoone Kerkgebouw, mede is ingestort, en, het gansch schoone Orgel, dat, nog niet lang geleden, geheel nieuw gemaakt was, onder de puinhoopen tot gruis verpletterd is, met stoelen, banken ..."

Diversen

I	90		Spankeren, kerkinwijding
	115		Schalkwijk, kerkvernieuwing
II	181/84		Boekbespreking van het 19de deel uit de Beschrijving van alle Konsten, Ambachten, ..., ten dele overgenomen uit beroemde buitenlandse werken: " De Orgelmaker " met Plaat, te Dordrecht bij A.Blussé en Zoon, 1804, 522 Blz gr. octav. De prijs is (voor de Intekenaren) f 5: 12 -- van <u>Mr Jan van Heurn</u> , Lid van het Utrechtse genootschap van Kunsten en Wetenschappen.
	322		Over gezangen (van Rhijnvis Feith).
	467, 471		Proeve van kerkgezangen.
	370		Vierlingsbeek. Nieuwe kerk, oude naar de Rooms en.
	406		Brussel (Brabant), Hervormde Godsdienst ingevoerd?

Boekzaal 1805 Orgelberichten.

I	101/02		Bergen op Zoom, Waalrse Kerk . 16 dec 1804. Inwijding kerkgebouw, dat onbruikbaar was geworden door oorlog en nu hersteld (<i>of vervangen?</i>). Tevens inwijding geschikt orgel, door giften in bezit gekregen, voorheen geen orgel. Fotocopie deel over orgel ¹ .
II	459		Heinenoord (Hoeksche Waard). 18 juli 1805. Kerkgebouw verbeterd en orgel geplaatst, dat een

schone vertooning en een aangenaam geluid geeft. Gedeeltelijk door eene bekwame hand voor eige rekening vervaardigd, doch daarna aanmerkelijk vergroot en verbeterd door orgelmaker Isaac Reigner, 's Hage. Gekeurd door Robbers, organist der Waalsche gemeente, Rotterdam en door hem bespeeld. Enige orgel in Hoeksche Waard. Voorbeeld zal waarschijnlijk navolging vinden in omliggende plaatsen.

690/(92) dec **Nederhorst (Den Berg)** (Cl. Amersfoort). 1 dec, orgel geschenk van predikant H.Rappardus, emeritus sind 1801, Heer dezer Heerlijkheid. Bespeeld door J.Brachthuyzer, organist te Vianen.

692/93 Baarn en Eembrugge. Inwijding orgel 8 dec 1805, gebouwd door dames Hordijk. Dispositie: zie fotocopie.

Diversen

- II 94 Etten. Kerk uiteindelijk de Hervormden toegewezen.
- 233 Knollendam en Marken Binnen. Eeuwfeest.
- 476 Ytens. Kerk ingewijd volgens index. Beschrijving niet te vinden. Pag.nr moet fout zijn.
- 702 Hoogeveen, vergroting kerk en nieuwe preekstoel.

I. Genoemd door A.H. de Graaf in zijn rapport (Bolt-archief) over Bergen op Zoom Lutherse Kerk (waar orgel later heen ging). dG zegt, dat het is geplaatst door P.Wannewitz te Gouda en hij geeft een dispositie, die later is genoteerd.

Boekzaal 1806 Orgelberichten. Register geheel doorgelezen.

- I 305/06 **Nede** (Zutphen). 11 mrt orgel ingewijd, bespeeld door onze organist F.Hauff, "verschillende lieflijke registers"
- II 104/07 **Velsen** (.....). 22 junij. Voorheen geen orgel. Orgel uit 1762 van Teschemacher, Elberfeld ten geschenke gekregen, geplaatst door J.P.Smit, Gouda. Fotocopie, dispositie.
- 237/39 **Poortvliet** (Tholen en Bergen op Zoom). 26 junij Abraham Meere, Utrecht, fotocopie, dispositie.
- 497 **Idaard** (Leeuwarden). Samenvatting: 24 sept. Nieuw orgel Gode toegewijd. Gemaakt onder het opzicht van den Heer L.van Dam, Orgelmaker te Leeuwarden door deszelfs oudsten zoon L. van Dam. Gekeurd door Mr H.B.Idzarda, Schoolhouder en Organist in Grouw en A. van der Meulen, organist te Leeuwarden en door hem bespeeld.
- 513/17 **Wilsum** ('t Graafschap Bentheim). 24sten aug. Orgel uit 1777 van H.H.Hess, Gouda te Schiedam gekocht. Door H.Meyer, Amsterdam "tot Kerk-orgel geschikt". Fotocopie, dispositie.
- 577/80 **Echteld** (Thiel). 26 oct inwijding orgel, begonnen door F.G.Heijneman, Rotterdam, voltooid door A.Meere, Utrecht. Voorheen geen orgel. Fotocopie, dispositie.
- 590/91 **Voorburg** ('s-Gravenhage) Walsche Kerk, 12 oct. Nieuw orgel J.Reichner, den Haag, ter vervanging van het oude orgel. Interessant concert! Fotocopie.

Kist moemt Neusse (Nede?) en Oostburg (Voorburg?)

Diversen

- I 192 Winssen (Nijmegen), nieuwe kerk, oude ging 1797 naar de Rooms.
- II 90 Kessel ('s-Hertogenbosch), nieuwe kerk, beroofd van vorige.
- 250 Wervershoof (Enkhuizen), kerkvernieuwing.
- 351 Leimuiden ('s-Gravenhage), nieuwe kerk.
- 373 Wouterswoude (Dokkum), nieuwe kerk.
- 501 Munnikeburen, nieuwe kerk ter vervanging van de oude.
- 679 Ubbergen (Nijmegen), herstel kerk na verwoesting door oorlog in 1794.
- 700 St.Maarten (Alkmaar) herstel kerk na oorlogsschade in 1799.
- 703, 704, 707 over kerkgezag.

Onbekend, rond 1806 (Dacht eerst dat het Nede was)

blz 306:

... uitnemendst getuigenis ... bekwaamheid en trouw van de Heer MEERE, in dit zijn werk door netheid en juistheid zoo zichtbaar ten toon gesteld, en prijzen zijn Ed. deswegen aan iedereen, die van zijn vindingrijk vernuft en kunstige hand gebruik mogt willen maken ..."

Boekzaal 1807 Orgelberichten.

- I 101/04 **Ulrum** 2/11 1806, N.A.Lohman. zie fotocopie.
- 534/35 **Oppendoes**, 6 mei 1807. Orgel 26ste grasmaand ingewijd. (Naar de tekst te oordelen was er voordien geen orgel).
- II 224/27 **Heemse** (Deventer) 21 juny G.H.Quelhorst te Nieuwenhuis (Bentheim). Zie bijlage.
- 437/40 **Dirksland**. 15 oct 1807. J.P.Künckel. Zie fotocopie.
- 460/62 **Bathmen** 20 (10?) sept 1807. Orgel destijds door Schillinck gebouwd, gewijzigd door Kuipers, orgelmaker te Deventer. Zie bijlage.
- 646 **Steenderen** ¹. 13 sept 1807. Voorheen geen orgel. Bespeeld door Hageman, organist te Winterswijk.
- 649 **Sprang**. 29 nov 1807. Ten geschenke gegeven door adellijke familie (Sprang was hun vroegere

woonplaats). Overgeplaatst door Muziek- en instrumentmaker N.Criens, Dordecht en door hem ingespeeld.

I. in index staat Stavereen

Boekzaal 1808 Orgelberichten.

- I 81/82 **Hoogcarspel**. 1 jan 1808. Nieuw orgel gesticht in plaats van het oude, "door den bekwaamen Orgelmaker J.H.Gerstenhouwer van Monikendam vervaardigd, opgenomen en er het voortreffelijkst getuigenis tot eer van desselvs maker, van heeft afgelegd". Geëxamineerd door Zwarthoff, organist te Hoorn en door hem bespeeld.
287/90 **Rhoon**. 7 febr 1808 geplaatst en verbeterd dor J.C.Schmidt, Gouda. Zie bijlage,
627/30 **Aarlanderveen**. 29 mei, J.Meyer, Kalverstraat, Amsterdam. Voorheen geen orgel. Zie bijlage.
- II 361/63 **Finsterwold**. 14 aug 1808, H.H.Freytag, Groningen. Zie bijlage
702/05 **Waddingsveen en Bloemendaal** 27 nov 1808. J.P.Schmidt, Gouda. Na diens dood door J.C.Schidt, Gouda. Zie fotocopie.
708/10 **Haarlem, Walsche Kerk**. 28 aug 1808 J.C.Frederichs, Gouda. Keuringsrapport 26 nov 1808. Zie fotocopie.

Kist noemt nog 1808 Leiden, Pieterskerk.

Boekzaal 1809 Orgelberichten. Gehele index doorgelezen.

- I 398/99 **Boscoop** (Leijden en Nederrhijnland). 18 Wintermaand (verlaat bericht). Orgel J.J.Vool, Amsterdam in 25 jaar oude kerk. Fotocopie, dispositie.
- II 90/93 **Epe** (Nederveluwe) 16 junij nieuw orgel A. en A. Meere, Utrecht. Fotocopie, dispositie.
242/43 **Garnwerd** (Westerkwartier) 2 Oogstmaand. Nieuw orgel L. van Dam en Zonen, Leeuwarden. Fotocopie.
674/75 **Hilvarenbeek** ('s-Hertogenbosch).19 Slagtmaand, nieuwe kerk. Ook bedrag ontvangen om "met den tijd een orgeltjen in onze kerk te stellen".
676/77 **Oedenrode** (Peel en Kemperland) 26 Slagtmaand. Nieuwe kerk en orgel. Oude kerk moest men in 1801 verlaten. N. van Hirtum, Hilvarenbeek. Fotocopie, dispositie.
681/84 **Koorendijk** (Voorne en Putten). 22 Oct. Nieuw orgel P.J.Geerkens, Dordrecht. Fotocopie, dispositie.
702/05 **Nederlangbroek** (Rhenen en Wijk). 15 Oogstmaand (verlaat bericht). Nieuw orgel J.C.Friederichs, Gouda. Fotocopie, dispositie.

Diversen

- I 203 Foutgum (Dokkum), geheel nieuwe kerk.
II 690 Wormer (Haarlem)(12 Slagtmaand), kerk voltooid.

Boekzaal 1810 Orgelberichten.

- I 90/93 **Rotterdam** (Schieland). Ongedateerd.
Grote Kerk. Jan 1808. Rugwerk in orde gebracht door H.H.Freytag, Groningen.
Nieuwe of Oosterkerk. dec 1808. Gerepareerd en verbeterd door Freytag.
Grote Kerk. 1ste Kerstdag 1ste bespeling orgel na aanbrengen nieuw bovenwerk door Freytag, keuringsrapport J.Tours 22 dec 1809 en z.d. Abm.Meere. Fotocopie, waarin disp. bovenwerk.
104/07 **Aardenburg** (Walcheren). 16 juli 1809 orgel aangekocht, hersteld, deels vernieuwd en geplaatst door G.Hooghuis, Brugge. Fotocopie.
303/06 **Soetermeer en Zegwaart** (Dordrecht). 4 Sprokkelmaand. Orgel enige jaren geleden gemaakt door wijlen J.Reichner Sr, Den Haag, aangekocht en ter arrangering aanbesteed aan Rijk van Arkel, Leiden. Fotocopie, dispositie.
649/51 **Olst** (Deventer) 29 Bloeimaand. Nieuw orgel Abr. Meere, Utrecht. Fotocopie, dispositie.
- II 555/57 **Berkel** (Delft en Delfsland). 14 oct. Orgel, in 1801 door H.Knipscheer voor een Dorpskerk vervaardigd, aangekocht. Door hem geplaatst en met Onderwerk en nieuw front uitgebreid. Fotocopie, dispositie.

Diversen

- I 82 Zeddam (Zutphen). Kerk aan Rooms en overgedragen.
86 Michielsgestel ('s-Hert.b.). Nieuwe kerk na afstaan aan Rooms en.
217 Ootmarsum (Deventer). Nieuwe kerk na afstaan oude aan de Rooms en.
409 Voorhout, koor der kerk aan protestanten, rest aan Rooms en toegewezen.
- II 81 Cuyck (Nijmegen). Nieuwe kerk. Z. Masjesteit ...
335 Asten en Ommeren (Peel en Kemperland). Idem.
353 Leersum (Rhenen en Wijk), vergroting en verbouwing kerk.
448 Nieuwerkerk a/d IJssel (Gouda en Schoonhoven). Vernieuwing en verbouwing kerk.

- 476 Peperga (Sneek). Nieuwe kerk ter vervanging van oude.
 650 Zeddum, nieuwe kerk.
 682 St.Jansga (Zevenwouden (Fr)). Nieuwe kerk ter vervanging oude.

Boekzaal 1811 Orgelberichten.

- I 199/203 **Hallum** (Leeuwarden), 31 Louwmaand 1810 nieuw orgel A. van Gruizen en zonen. Leeuwarden, fotocopie, dispositie¹.
- II 82/84 **Aalten** (Zutphen). 16 juni orgel bijkans geheel vernieuwd. Nieuw rugpositief en pedaal. J.Armbrorst, Haaksbergen, fotocopie².
- II 222/23 **Appingedam** (Appingedam) 7 julij reparatie en verbetering, fotocopie.
- II 323/24 **Oosterhout** (*classis?*) 10 mrt 1811 (verlaat bericht) nieuwe kerk, oude aan RK afgestaan. 'welklinkend orgel' genoemd.
- II 338/41 **Oldenzaal** (Deventer) 1 sept 1811. Nieuwe kerk (Oude 1809 aan RK afgestaan) en nieuw orgel M.Vornweg. Fotocopie, dispositie.
- II 539/41 **Denekamp** (Deventer) 27 oct 1811 nieuwe kerk (Oude 1809 aan RK afgestaan) en nieuw orgel G.H.Quelhorst te Nieuwenhuijs. Fotocopie, dispositie³.
- II 630/31 **Nijawier** (*classis?*) 13 sept 1811. Nieuwe kerk en orgel. Geen nadere gegevens.
- II 633/34 **Tubbergen** (Deventer) nieuwe kerk (oude 1809 aan RK afgestaan) orgel H.Meyer, Amsterdam uit 1789 door G.H.Quelhorst, Nieuwenhuis verplaatst en hersteld. Afschrift.
- II 636/38 **Oostwold** (t Westerkwartier) 13 oct 1811 H.A.Frijtag, na diens dood voltooid, fotocopie, dispositie.

1. L.maand is Januari, Waarschijnlijk is bedoeld: 31/1-1811.
 2. in het register staat Aalst.
 3. Nieuwenhuis: Neuenhaus.

Kerkinwijdingen, voor zover niet boven genoemd:

- I 177 Vierlingsbeek (nieuw)
 602 Schijndel (nieuw).
 II 316 Helmond (nieuw).

Boekzaal 1812 Orgelberichten.

- I 86/89 **'s-Gravenhage** ('s-Gravenhage) Walsche Kerk. 1 nov. 1811. gespeeld door Robbers, organist en Klokkenist te Rotterdam. Orgel gebouwd door J.P.Kunckel, Rotterdam. Zie fotocopie (waarvan enkele woorden onleesbaar).
- I 99/100 **Jellum** (Leeuwarden) in combinatie met Beers, 7 nov 1811 ingewijd nieuw orgel A. van Gruizen en Zonen, bespeeld door P.Frank, organist Grote Kerk Leeuwarden, die ook de andere muziek dirigeerde.
- I 435/36 **Midlum** (Franeker) 4 febr. Inwijding fraay orgel, gespeeld door orgel en orkest. Orgel bespeeld door P. Frank, organist Grote Kerk Leeuwarden.
- II *geen kerk- en orgelberichten genoteerd.*

Diversen

- I 140/42 Vergelijkingstabel tussen het Fransche Gewigt, of kilogramme en het Amsterdamse Gewigt. Boekbespreking.
 651 Biervlied, onaangenaamheden bij invoering Evang. Gezangen.
 638 Valkenberg. Kerkgebouw verbouwd.

Boekzaal 1813 Orgelberichten.

- I 633/34 jun **Zeddum** (cl. Zutphen). 23 mei. Orgel uit Kruisherenklooster, Emmerick toegewezen voor nieuw kerkgebouw, nadat het oude aan de Roomsche-gezinden was afgestaan. Fotocopie.
 636 **Eindhoven** (*classis?*) (*datum*). Nieuw kerkgebouw ingewijd " ... ons kerkgebouw wordt ook verciert met een zeer geschikt orgel, maar hetzelfde nog niet volkomen afgewerkt zijnde, heeft men daarnaar niet kunnen wachten, uit hoofde van de ongeschiktheid der plaats, in welke wij jaren achter den anderen onze Godsdienst hebben moeten verrichten".
- 656/58 **Mantgum** (cl. Leeuwarden). 2 juni 1813. Orgel bijna geheel vernieuwd. Jan Reinders Radersma, Wieuwerd. Zie fotocopie.
- II. 357/59 sept **Vierlingsbeek**. (Nijmegen). 1 aug 1813. Nieuw orgel J.Tits, Venraaij, geëxamineerd en bespeeld door Hauff Jr, Nijmegen. . Fotocopie, dispositie (*als die bij dit orgel behoren*). *één regel aanvullen*).
 507/09 oct **Oosterbierum** (*classis?*). 14 sept 1813. Nieuw orgel L. van Dam en Zonen, Gragtswal, Leeuwarden. Zie fotocopie.
 511/14 oct **Heino**. (cl. Zwolle). 12de Wijnmaand. Orgel aangekocht. Nu ingespeeld. Dispositie: zie fotocopie.

Diversen

I	83	Boxtel en Esch, nieuwe Kerk
	215	Grijpskerk, 2de eeuwfeest.
II	222	Bergeyk, nieuwe Kerk
	222	Eersel, idem.
	360	Budel, idem.
	505	Driesum, 100-jarig bestaan.

Boekzaal 1814 Orgelberichten. (Deel I geen orgelberichten)

II	626/28	Velp (cl. Overveluwe). 30 okt. Kerk nu versierd met orgel A.Meere Sr. Geschenk van H.V.G. Baron van Lijnden van Blitterswijk. Ten volle goedgekeurd door de organist Van der Dussen.
	758	Helmond (cl...). 4 dec. Orgel aangekocht. Bespeeld door Pichot (<i>in orig. kijken</i>): naam goed?)

Diversen

I	315	Valkenswaard, nieuwe kerk.
	449	Tienhoven, nieuwe kerk.
	700	Donkerbroek, 100 j. bestaan
II	656	Purmerland, kerkherstel.

Boekzaal 1815 Orgelberichten.

I	114/15	Holten (cl. Deventer). 1 jan 1815, Meere, Utrecht. Dispositie, fotocopie.
II	213/16 aug	Zutphen, Grote of St. Walburgskerk (cl. Zutphen) 31 juli 1815. Verplaatsing en verbetering orgel door Timpe, Groningen. Disp. opgave oude ¹ en nieuwe toestand. Zie fotocopie.
	234/39	Middelburg, Waalsche Kerk. (cl...) 9 juli 1815, orgel uit 1747 vn J.F. Moreau vergroot o.m. met rugpositief door F. van der Weele. Fotocopie.
	396/97	Bathmen (cl. Deventer). 23 juli 1815. Oude orgel door A. Meere Jr, Utrecht, sterker gemaakt. Nieuw rugwerk. Fotocopie, dispositie.
	653/55 nov	Alphen (cl. Woerden en Overhijmland). 15 Wijnmaand. Begonnen door Kunkel, Rotterdam, voltooid door Mure, Utrecht. Ingespeeld door Nieuwenhuyzen, Utrecht, gekeurd door Blank, organist te Maassluis en Bätz, Orgelm. te Utrecht. Fotocopie, dispositie.

Diversen

I	724	Mierlo, nieuwe kerk
II	509	Moerdijk, inst.
	541	Rauwerd, nieuwe kerk.

1. 2 stemmen ontbreken. vd. Eem verwijst ook hiernaar.

Boekzaal 1816 Orgelberichten.

I	221/23	Rheden. (cl....) 16 jan 1816, A. Meere Sr, Utrecht. Fotocopie, dispositie.
	235/36	Chaam (cl....). ..... Bespeeld door Mevr. de Wed. van wijlen Ridder Knoll, 1/2 1816 onderzocht en goedgekeurd door de Heer Van Oeckelen, Breda. (<i>Fotocopie vergeten</i>).
	378/79	Groningen (cl...). 28 jan 1816. In oktober 1814 stad bezocht door de Koning. Hij bepaalde toen het orgel van de <u>Academiekerk</u> te vereren aan de <u>Aa kerk</u> . Overgeplaatst door J.W. Timpe en heden ingewijd.
	795	Zaamslag (cl. IJzendijke). 8 mei 1816 fraai orgel ingewijd, geschenk van M.J. Ornee.
	795/96	IJzendijke (cl. IJzendijke). 2 juni nieuw orgel ingewijd. Geen omstandige beschrijving. Het is van een nieuwe vinding. J. de Voldere, orgelmaker te Gend.
II	363	Brielle, Kleine of Waalsche Kerk (cl. Brielle). 21 aug 1816. Orgel voltooid door G.T. Bätz. Fotocopie.
	366/67	Bloemendaal (cl....) 11 aug. Voor 't eerst een orgel. Aangekocht en door J.C. Friederichs, Gouda, voor openbaar gebruik geschikt gemaakt. Gekeurd door v. Hoogstraten., organist te Haarlem.
	520/21	Rauwerd (cl. Sneek). 18 aug. J.A. Hillebrands, orgelmaker te Leeuwarde. Fotocopie.

Diversen. Niet genoteerd: (*Er waren geen kerkinwijdingen in het register onder letter K*)

Boekzaal 1817 Orgelberichten.

I	223	Benningbroek (cl. Hoorn) 2 febr. Inwijding orgel, geschenk van H. Dikstaal en zijn echtgenote
II	92/93	Ouderkerk aan de Aamstel (cl...). 22 juni 1817 kerkgebouw versierd met zeer welluidend orgel, bespeeld door D. Brachthuyzer en A.C. Bourse, organisten der Oude en Nieuwe Kerk te Amsterdam.
	113/14	Vucht. (Cl...). 29 juni 1817. Orgel jan 1795 door Frans krijgsvolk geheel vernield. De overblijfselen, "voorzoveel men dezelve konde magtig worden, met moeite weder bij elkaar gevoegd en

daaruit een zeer gebrekkig, bijna onbruikbaar orgel samengesteld". Thans geheel nieuw orgel, gebr. A. en B. van Hirtum, Hilvarenbeek, laatstgenoemde thans in Philadelphia.

238/39 **Hilvarenbeek.** (cl...) 13 juli. Eerste maal "... bij onze godsdienstoefening het gebruik mogten hebben van het Orgel, door wijlen de WelEd.Geb.Heer B.J.Zaal, Heer dezer plaats aan onze gemeente geschonken." Door B.van Hirtum, orgelmaker alhier voor kerk geschikt gemaakt.

358 **Ochten** (cl...). 7 sept. Inwijding orgel A.Meere, Vader en Zoon, Utrecht. Gekeurd en bespeeld door J.Luijmes, organist te Wageningen. Alle lof.

666 **Amsterdam** (cl...).19 oct. 1817. Geheel nieuw en fraai orgel in onzer schone **Oosterkerk**, een meesterstuk der Bouwkunde. Knipscheer. Bespeeld door Boursse en Brachthuyzer, organisten der Oude en Nieuwe Kerk.

802/03 **Oost zouburg.** (cl...). 30 nov. naar onze behoeften berend (wat is dat?) orgel ingewijd, geschenk van Mr J.A.Becius.

Diversen. Niet genoteerd: (*Er waren geen kerkinwijdingen in het register onder letter K*)

Boekzaal 1818 Orgelberichten.

- I 116 **Oostende** (cl. Brussel). 8 dec 1817,. Som geld van Z. Majesteit voor orgel.,Thans ingewijd
- 227 **Hellevoetsluis**. 28 jan. Heden plan vervvaardiging orgel en bestrijding der kosten ingediend.
- 382/84 **Eenrum**, 23 nov 1817. Plegtig inwijdingsfeest kostbaar orgel in sinds korte jaren verbeterd en verfraaid kerkgebouw. Beeldh. Walles, orgelmaker Lohman en Zoon, Groningen. Gek. door G.Creltler, organist van één der hoofdkerken van Groningen. Lovend rapport.
- 654/55 **Delfzijl**. 1813,14 orgel door belegering bijna geheel vernield. Door Lohman, Groningen weer hersteld. 30 apr. ingewijd.
- II 94 **Amstelveen**. 28 juni kerk versierd met fraai orgel, geb. door Vool en Knipscheer van Amstvedam. Bespeeld door Brachthuizer, Amsterdam.
- 111/112 **Prinsland** (cl. Breda). 11 mei inwijding orgel J.C.Schmidt, orgelm.'s Bosch, bespeeld door M. van der Maas, org. te Willemstad.
- 251/52 **Geertruidenberg**. 19 juli. Voorjaar herstel kerkgeb. Thans orgel, aangekocht uit de Fransche Kerk te Heusden. Overpl. en aanvulling. orgelm. P. Welter alhier. Goedgekeurd door deskundigen.
- r
- 510/11 **Moordrecht**. Op 27 Herfstmaand orgel ingewijd, voorheen in Waalse kerk te Gouda, 1772 voor deze kerk vervaardigd door L. L'HEIJ, orgelmaker te Antwerpen. Zie J.Hess, dispositiën der merkwaardigste kerkorgelen. Verpl. en verbeterd door J.C.Friederichs, Couda. Bespeeld door J. Willebeek, substituut organist Kl. kerk te Gouda.
- 517/18 **Burg op Texel**. 4 oct. Inw. voltooid orgel, aanvankelijk vervaardigd door J.A.Gerstenhouwer, Monnikendam, na diens dood voltooid, door I.A. (J.A.?) Hillebrand, orgelmaker te Leeuwarden. Bespeeld en gekeurd door J.W.Frank, organist te Alkmaar.
- 655 **Heemstede**. 25 oct. Lang gekoesterde wens. Een fraai orgel ingewijd, bsp. door Hoogstraten, ruziekmeester org. te Haarlern.
- 820/22 **Emden** (Oostfr.). 28, oct 1818. Voornaam orgel in **Nieuwe of Noorderkerk**. Voorheen hier geen orgel. Thans alle vier geref.kerken alhier van orgel voorzien.Bouwer J.W.Timpe, Groningen.

Diversen Kerkinwijdingen niet onder letter k in register.

Boekzaal 1819 Orgelberichten.

- I 613/14 **Assen**. 7 mei nieuw orgel P. van Oeckelen, muzikinstrumentmaker te Groningen, zijn eerste orgel. Hiervoor veel lof. Bespeeld door Hauff, org. Gr.k. Groningen.
- 708/09 **Zoest**. 9 mei orgel ingewijd. Geschenk Prins van Oranje. Bespeeld door S. van den Hoek en D. Brachthuizer, org. Nw.k. Amsterdam.
- 711/12 **Spannum** (cl. Harlingen). 24 mei nieuw orgel, begonnen door J.R.Raderma, orgelm. te Wieuwerd, na diens dood voltooid door Van Dam, Orgelmakers te Leeuwarden.
- II 234/35 **Cortgene** (cl. Goes) 25 juli. Sinds de Hervorming op dit eiland nimmer plaats gehad hebbende gebeurtenis: Inwijding orgel. Orgel aangekocht, in 1794 vervaardigd door J.P.Schmidt, Gouda. Bespeeld door J. le Roy, org. Nieuwe Kerk Middelburg.
- 640 **Hellum**. 17 Oct. Orgel geruime tijd onbruikbaar, geheel vernieuwd. Lohman en Zoon.
- 754 **Twello**. 14 nov. Inwijding orgel, gemaakt door Meeren, Utrecht, geschenk baronesse C.W. van Rhede.
- 778 **Hardenberg**. 21 nov. nieuw orgel J.C.Scheuer, Koevorden, gekeurd en bespeeld door Röhmer, muziekdirecteur en organist te Zwolle. Lovend rapport.

Diversen. Kerkinwijdingen: *Niets onder "k" in index gevonden. Hele index nog door te lezen.*

Boekzaal 1820 Orgelberichten.

- I 604 **'s-Grevelduin Capelle**. 26 Lentemaand, B.P. van Hirtum, Hilvarenbeek. *Zie Fotocopie.*
- II 533/345 oct **Noordlaren**. 1 okt 1820. Lohman en Zonen, Groningen. *Zie Fotocopie.*
- 661 nov **Genemuiden**. 12 nov. A. van Gruisen en Zoon, Leeuwarden. *Zie Fotocopie.*
- 786/87 dec **Hellevoetsluis**. 2 nov. Bätz, Utrecht. *Zie Fotocopie*

Boekzaal 1821 Orgelberichten. *(hele index doorgekeken)*

- I 233/34 febr **Sommelsdijk** (cl. Brielle). 17 jan. Nieuw orgel A.Meere, Utrecht, zijn 39ste orgel. Vorige uit 1774 verbrandde 1799. *Fotocopie.*
500/01 apr **Reeuwijk** (cl. Gouda). 20 apr nieuw ogel P.Warmnietz, Gouda. *Fotocopie.*
764 junij **Nootdorp** (cl. 's-Gravenhage), 27 mei, orgel hersteld. *Fotocopie.*
- II 241/42 aug **Akkrum** (cl. Heerenveen), 13 mei, Hillebrands Leeuwarden. *Fotocopie. Dit is orgel dat nu in Veenhuizen staat.*
242/43 aug **Blankenham** (cl. Kampen). 8 julij. Timpe Groningen. *Fotocopie.*
244/45 aug **Siddeburen** (cl. Appingedam) 5 aug. orgel bijna geheel vernieuwd Lohman & Zoonen, Groningen
393/94 sept **Wijhe** (cl. Zwolle) 19 aug. G.H. Quellhorst en C.F.August Naber , Oldenzaal. *Fotocopie.*
527 oct **'s-Gravenmoer** (cl. Heusden) 23 Sept. Nieuw orgel P. Verbeek, 's-Hertogenbosch. Afgewerkt door C.van Deckelen, Breda *Fotocopie*
648 nov **Zeist** (cl. Amersfoort) 23 sept. Orgel grotendeels vervangen door Frederichs, Gouda in onlangs vergr. kerkgebouw.
652 nov **Ommen** (cl. Zwolle). 16 sept. nieuw orgel J.C. Scheuer, Koevorden. *Fotocopie.*
771/72 **Nieuwenhoorn** (cl. Brielle) 9 dec 1821, Gebr.Batz, Utrecht. *Fotocopie.*
782/83 **Oppenhuizen** (cl. Sneek) 28 okt nieuw orgel A. van Gruisen en Zoon, Leeuwarden in vernieuwd kerkgebouw. *Fotocopie.*

Diversen. I 106 Bladel (cl. Eindhoven Nw .k.), II 249 Antwerpen (nw k.) 252 Ootende (nw.k.)

Boekzaal 1822 Orgelberichten.

- I 76/77 jan **Lunteren** 16 dec 1821. Nieuw orgel geleverd door E. van Gelder, Koopman in orgels te Amsterdam. Besp. door de zoon van genoemde v.Gelder, muzijkmeester te Amsterdam. *Zie afschrift.*
104 jan **Luik** (cl.Maastricht) 16 dec. 1821 orgel ingewijd, geschonken door 's Konings gunst. In apr was de kerk ingewijd.
491 **Lisse** 24 mrt 1822. Nieuw orgel vervaardigd door Knipscheer, besp. door Brachthuyzer, org. en kl. te Amsterdam.
628 **Engelen** 21 apr. Orgel door J.C.Schmidt hersteld en voor onze kerk volkomen geschikt gemaakt. Besp. door Mr van Convent (?) ten Oever, Auditeur Militair in N.Brabant.
- II 198/99 **Scherpenzeel**. 4 jul 1822 geheel nieuw zeer fraai orgel. Geschenk Mr P.J. van Namen van Scherpenzeel, door J.C. Friederichs, Gouda naar de grootheid van het kerkgebouw ingericht. Besp. door J.S. van Namen, jur. stud. Amsterdam, zoon bovengen.
378 **Eemnes-Buitendijks**, 11 aug 1822 welluidend orgel bezorgd door Hs Kninscheer, Amsterdam, gekeurd en besp. door D. Brachthuizer. *(niet duidelijk of het een nieuw orgel was).*
807 **Middelbert**. 24 nov 1822. Nieuw orgel 15 st. 2 kl. J.W.Timpe, Groningen. Gek. en besp. door hoogleraar C. de Waal.

Uit Ern -archief (Losser)

1810 bouw nieuwe kerk. Orgel pas 1822 weer in gebruik genomen. Boekzaal nov 1822 p 671:, Oude kerk moest (als in 5 andere kerken in Twente aan de Rooms en worden afgestaan. "Aanzienlijke vergrooing en geheele vernieuwing des orgels" door G.H.Quelhorst, orgelmaker te Oldenzaal

Diversen. *Geen kerkinwijdingen onder letter K in register.*

Boekzaal 1823 orgelberichten

- I 104/06 **Ditzum** (Oostfr.) 9 okt nieuw o. in pl. oude. E. Schmid, Leer. Naar oordeel van kenners zeer fraai, deugdzaam, prompte aanspraak, behoorlijke sterkte, zuiverheid en aangenaamheid van toon. Gek. door o.m. R ben, koopman te Leer.
757/58 **Heesbeen** (cl. Heusden) 11 mei kerkgebouw met fraai orgel verrijkt, C. van Oeckelen, Breda.
766/68 **Nieuwenhuis** (gr. Benth.) 25 mei oud orgel door nieuw vervangen, sterker en treffender, Quellhorst & Naber, Oldenzaal, gekeurd door Thorbeck, org. Cath.kerk te Osnabruck.
- II 236 **Gend** (cl. Drussel).20ste Hooimaand. Orgel uit nalatenschap Jufvrouw Hollers, Middelburg, aangekocht en overgepl. door T. van der Well e Stadsorgelm. aldaar met hulp van XVII afd. der Nationale Militie.
511 **Weesp**. 12 okt 1823. Orgel door ouderdom onbruikbaar. Bewerkt door Gebr. B tz, Utrecht. Gek. door Lingius en van den Eerden org. ter pl. en door Boerse en Brachthuizer, org. Oude en Nw k. te Amsterdam. Door beide laatstgen. ingespeeld.

641/42   **Beesd.** Onlangs Vrouwe Carolina bar. van Wassenaar orgel aangekocht. om dit na reparatie ten dienste der gem. re doen plaatsen in onze kerk.. *Nagaan: Dit was een aanvulling, afkomstig van vdM.*

Diversen. *Geen kerkinwijdingen onder letter K in register.*

Boekzaal 1824 Orgelberichten.

(wegens onvolledige index geheel kerknieuws en berichten doorgelezen)

- I 86/87 **Amsterdam Zuiderkerk** (cl. Amsterdam) 21 dec 1823 Fredrichs, Gouda, eerste orgel in kerk uit 1603–11. *Fotocopie*.
623/24 **Genemuiden** (cl. Karnpen) 4 apr 1824 uitbr. Van Gruisen-orgel uit 1820 met positief door Gebr. Lohman en Zonen, Groningen. *Fotocopie*.
754 **Zwolle Broerenkerk** (cl. Zwolle) nieuw orgel J.C.Scheuër alhier. *Fotocopie*
- II 375/76 **Alkmaar Grote Kerk**.(cl. Alkmaar) 5 sept. Orgel "sedert eenige jaren zeer vervallen "...." op last plaatselijke Regeering met aanmerkelijke kosten door orgelmaker A. van Gruisen en Zonen.tot vorige luister geheel hersteld". Bespeeld door den kundigen organist KRAUCH
516/7 **'s Graveland** (cl. Amsterdam) *Datum 3 okt'24 volgens Oost*. Nieuw orgel Gebr.Bätz, bespeeld door Brachthuizer, beroemd organist der Nieuwe Kerk te Amsterdam. De Heeren Hoofd Ingelanden hadden toezicht. De hooggespannen verwachtingen verre overtroffen. "Terwijl het uitwenige met den meesten smaak zamengesteld, geevenredigd is aan di (?) tonen die door hunne liefelijkheid aller ooren streelden en het geheel aller aandacht boeide. Het is een 8 voets werk van 14 registers, hebbende twee handclavieren en een aanhangend pedaal."

Kerkinwijdingen etc.

- I 89 Midlie en Alswijk (Edam) nw k., 216 Gellikum (cl. Tiel) nw.k., 231 en herstel drukfout, 489 Den Hoek (cl. IJzendijke): 1601 watervloed, 1608 nw kerk met 27 pl., thans vergroot, 597 Hellouw (cl. Zaltbommel) nw k., 622 Ommerschans (cl. Genemuiden, *staat op fotocopie Genemuiden*)
- II 392 Nes op Ameland (cl. Dokkum), nw k. 399 Dalen (cl. Koevorden) nw kerk ter verv. oude ,504 Altforst (cl. Nijmegen) vern. en herst., 530 Rottevalle (cl. Leeuwarden) eeuwfest kerk uit 1724, 602 Steggerden ? *niet te vinden*, 692 Peize (cl. Assen) k. verg. en vern.

Boekzaal 1825 Orgelberichten.

- I 223/24 **Muiderberg**, 30 jan 1825. Fraai orgel, geschenk van G.D.Crommelin. Bleek volkomen voor de kerk geschikt te zijn.
243/44 **Harlingen Luth.k.** *Datum ?* Oud onbruikbaar orgel door nieuw vervangen, L. en J.van Dam, Leeuwarden. Bespeeld door Prank, org. te Leeuwarden. (Vgl Bz 1825,II,111 !)
359/60 **Veendam**, *Datum ?* orgel gesticht uit legaat van H. Cruse. Timpe, Mr. Orgelmaker te Groningen voltooide het werk in 16 maanden en kreeg als blijk van goedkeuring een gratificatie boven de matige prijs. Besp. door Hauff, org. Gr.k. te Groningen.
595 **Wamel** (cl. Nijmegen). 8 mei orgel doen vervaardigen
- II 79/80 **Maasland**. Op 24 juni was het 100 jaar geleden, dat het orgel voor het eerst werd bespeeld.
102/03 **Huizinghe** (cl. Middelstum) 26 juni nw orgel L. en J. van Dam, Leeuwarden. Besp. en gek. door J.C. Beeler, Griffier te Middelstum.
111 **Harlingen Luth.k.** 23 jun oud en onvoldoend kerkorgel door nieuw vervangen, zodanig geplaatst als ten nutte voor de gemeente een sieraad voor het kerkgebouw verstrekken kan. L. en J. van Dam, Leeuwarden. Besp. door A.F. Meyer org. Luth.k. Monnikendam.
395 (sept) **Sluis** (cl. IJzendijke). In 1811 door onvoorzichtigheid van één man kerk verbrand. Op 24 aug 1825 nieuwe kerk en orgel v.Petegem, Gent. Voldoet in alle opzichten. Besp. door J.Serlé Middelburg.
526/27 **Warmond** (cl. Leiden) 11 sept 1825. Voorheen geen orgel. Gek. door A.A.Peltenburg, besp. door J.Coster, beiden te Leiden.
546/47 **Nigtevegt** Verlaat bericht. 31 Juli 1825. Voorheen geen orgel. Orgel aangekocht gekeurd en bespeeld door Brachthuizer, org. te Amsterdam.
806 **Beest**. 23 okt 1825. Geheel hernieuwd kerkgebouw en orgel. Ook sprake van "herstelling van onze te voren zoo vervallen kerk en toestel in dezelvele" Orgel door Carolina Baronesse van Wassenaar, Douairière van O.W.H. Craaf van Bijlandt van Mariënweerd voor de gemeente aangekocht. Door Smethlage, ofschoon geen orgelmaker, vergroot en geheel vernieuwd. Besp. door Van Heukelum. Welluidend en schoon orgel.

Kist noemt ook nog: 1825 Abcoude

Kerkinwijdingen niet nagegaan

Boekzaal 1826 Orgelberichten.

- I 220 **Elburg** (cl. Harderwijk) verlaat bericht. 12 mei 1825 inwijding nieuw orgel, fraai voor het gezigt en uitmuntend in toon. Kwelhorst van Oldenzaal. Gekeurd door Van der Dussen, org. Gr.K. Kampen.
808/09 **Stevenswaard** (cl. Maastricht). 7 mei kerk versierd met klein maar nogthans voor ons Kerkgebouw voldoende en net orgel. Geschenk baronnes Van Riedezel, geb. Gravin van Hompes.
- II 251/52 **Brussel**. 16 juli. Gemeente in bezit gesteld van zeer geschikt orgel, bespeeld door Moltsbergen, kolonel 6e afdeling Infanterie en Acot, liefhebber der toonkunst.
389 **Baarn en Eembrug** (cl. Amersfoort) 30 juli. Jaren met hoogstgebrekkelig orgel beholpen. Gemeente in bezit gesteld van aan behoefte der gem. alezins beantwoordend kerk-orgel, vervaardigd door J.F. van Gelder en T.H.Jansen, orgelm. te Amsterdam. Gekeurd door desk. best (??) Z. v.d. Hoek en A.C. Boerse, Zoest en Amsterdam, volgende zondag G. van Eick org. te Amersfoort. Alle gaven loffelijk getuigenis omtrent intonatie en stemming. (*Orgel thans in Hardenberg Geref.*)

Diversen Geen kerkinwijdingen onder letter K in register.

Boekzaal 1827 Orgelberichten.

- I 345 **Warnsveld**. 25 febr Kerkgeb. vernieuwing interieur onder opzigt van Arch.Lijsen, Zutphen. Orgel door Gebr. Lohman, Groningen op de uitnemendste wijze hersteld en verbeterd.
345/47 **Harderwijk**. (niet in register) Eertijds oud orgel, 1727 vergroot en wegens deszelfs voortreffelijkheid beroemd. 28 jan 1797 door instorten toren geheel vernield. Precies 30 jaar later (dus 28/1 1827) nieuw orgel Gebr. Bätz, Utrecht "... zich aanbeveelt door uitwendige eenvoudige schoonheid, en vooral naar het oordeel eens bevoegden Regters, de Heer D.Brachthuyzen, van Amsterdam, door innerlijke waardij onder de Vaderlandsche Kerk Orgels, eene eerste plaats verdient". Bespeeld door Brachthuyzen.
746/48 **Oud Beyerland**. 16 apr geheel nieuw orgel C. van Oeckelen, Breda; gek. en besp. door J.Robbers org. Gr.k.Rotterdam.
- II 88/89 **Monster** (cl. 's-Gravenhage). 8 juli 1827 fraai en voortreffelijk orgel, L.J. en J. van Dam, Leeuwarden. Bespeeld door J.B.Bremer, org. Waalse kerk, Rotterdam.
366/67 **Terwolde**. 2 sept 1827. Geschenk van G.Noordink, Deventer, geb. C.F.A.Naber, Deventer. Gek. en besp. door J.F. van der Dussen, org. Bovenkerk, Kampen.
545/47 **Harmelen**. 7 okt. fraay Orgel, geschenk jong-gestorven J.W. Racer Fortuyn, die het als huisorgel had. Orgel aanmerkelijk uitgebreid en verfraaid en eraan verbonden bezwaren opgeheven door Hs Knipscheer en Zoon, Amsterdam.
829/30 **Morrh**. 3 juni 1827. In 1740 is door de 84-jarige Jantje Nannes Botma het orgel present gedaan. Was in gebruik ongeschikt geworden. Hersteld en aanmerkelijk verbeterd door L. en J. van Dam, Leeuwarden. Uitnemend geslaagd.

Kerkinwijdingen, etc.

1827 I Borgen (nw, o.m. bijdragen Koning
1827 II geen

Dit jaar nogal wat berichten over invoering Ev.Luth. gezangen in aantal plaatselijke Lutherse gemeenten.

Boekzaal 1828. (deel I op register geheel doorgelezen, niet in Utrecht, waar het register waarschijnlijk onvolledig is)

Boekzaal ... wereld, en T... Protestantische K ... Koninkrijk der N.. voor Januarij 1828 te Amsterdam bij de Erven ... aan de Singel tusschen den Blaauwburgwal en de Bergstraat, No 320 MDCCCXXVIII. De prijs is 30 Cents

- I 76 (Classis Zutphen) BORKULO, den 2 den Dec. 1827 ons nu / geheel voltooide Orgel, werd heden op eene / plegtige wijze den openbare Godsdienst toege- / wijd. Bij deze gelegenheid bespeeld wordende / door den bekwame Orgelist van Nede, J.C. STOC- / KER, voldeed het uitnemend aan de verwachting / der toehoorders, wier aandacht overigens bepaald / werd bij het doel des Kerkgezangs, en het geen / ter bereiking van dat doel, bij de uitvoering van / hetzelfde, behoort te worden in acht genomen, / naar aanleiding van Col III: 16b
Het Orgel is, door den kundigen Orgelmaker / J.ARM BROST, van Haaksbergen, vervaardigd, uit / het hier bevoren aanwezige en een ander, dat / van elders is aangekocht.
- I 625/27 **Helder** (Alkmaar). Verkort: 8 mei 1828, verlaat bericht. Voorheen geen orgel. Van elders zeer goed en fraai Kerkorgel aangekocht, overgebracht en gesteld, door den Heer DEITTENBACH, Orgelmaker te Alkmaar, 29 july ingewijd. Bespeeld door Berchuizen, organist der Kapel der Herv. Gemeente te Alkmaar.
- I 780 **Amsterdam, Hersteld Evangelisch Lutherse Kerk**. 10 juni, inwijding in **het Wees- Oude Mannen en Vrouwen Huis**. Nieuw orgel L. van den Brink, Mr Orgelmaker, binnen deze stad. Bespeeld door W.Tammen. Er zijn dichtregelen onder het Orgel geplaatst.
- II 101/03 **Linschoten**. 15 juni 1828. Kabinetorgel ten geschenke gegeven door A.van Dam, burgemeester van Linschoten. Door A. Meere na intekenlijst volgens bestek gemaakt. Gekeurd door A.F.Nieuwenhuizen, organist te Utrecht. Door hem bespeeld.
- II 103 **Bunnik**. 21 mei. Ingespeeld door A.F.Nieuwenhuizen, organist te Utrecht
- II 412 **Grootebroek**. 31 aug 1828. Ons orgel door deskundigen voor kerkgebruik afgekeurd, verbeterd door A.F.Sommer, Orgelmaker te Amsterdam. Bespeeld door Bruini..., organist te Enkhuizen.
- II 419/20 **Lekum (Fr)**. 20 juli 1828. L.J. en J. van Dam, Leeuwarden. Bespeeld door P.Frank, organist der Grote Kerk te Leeuwarden. Gekeurd door Walker en van Noordt.
- II 551 **Rotterdam St.Laurens**. 14 sept 1828 orgel voltooid
- II 696/97 **Koog aan de Zaan**. 26 okt 1828. Geheel nieuw orgel. Kerkgebouw voor 3 jaar vergroot. Bespeeld door Boerse, Amsterdam

Er moet ook nog een bericht zijn van **Zutphen Broederkerk** (dit staat in het archief Zutphen. Inwijding 8/10'28.

Boekzaal 1829

- I 97 **Oldemarkt**. 26 (of 20?) dec. 1828, J.C.Scheuer, Zwolle. Gekeurd en bespeeld door E.P.Seidelt, Vollenhove
- II 419? **Roermond**. 25 aug 1829. Gift L. van der Voort Pieck, Inspecteur der Belastingen. Op het Pinksterfeest 1827 plegtig ingewijd.
- II 702/03 **Farmsum** 11 oct. 1829. H.A.Lohman en Zonen, Groningen. Bespeeld door Hauff, organist der Martinikerk te Groningen en 's avonds door de oudste zoon van de Heer orgelmaker Lohman. Toezicht Prof. De Waal, gekeurd door Hauff.
- II 796 **Zetten en Andelst**. Betreft Andelst. 18 oct Geschenk¹.
- II 812/13 **Oosthuizen**, 15/11 1829 herstel A.F.Sommer, orgelmaker te Amsterdam. Zie fotocopie.

1) dit gegeven is afkomstig van de aantekeningen van vd Mullem.

Boekzaal 1830

- I 84 **Doesburg, Hervormde Kerk.** 22 nov 1829. .. in plaats van oude, voor hare (gemeente) behoeften ongenoegzame Orgel een nieuw. Voor de eerste maal in de Godsdienstige bijeenkomst gebruikt, bespeeld door De Vries, organist te Nijmegen, namiddags een concert door hem. Groot was de menigte der toehoorders, ook van elders samengekomen. Het orgel is vervaardigd door de Heren E.van Gelder en Zonen te Amsterdam.
- II 86 **Beek** (Arnhem) 27 juni 1803. Orgel dank zij onbekrompen bijdrage van W.Reckers. Bespeeld door G. de Vries organist te Nijmegen.
- 239/40 **Pijnacker** ('s-Gravenhage) 1 aug 1830. Eenvoudig doch doelmatig orgel H.Knipscheer en Zoon, Amsterdam. Gekeurd door F.J.Berghuis, Stadsklokkenis te Delft en D.Brachthuyzer, organist te Amsterdam en door hem bespeeld.
- 260/01 (?) **Cuyck** 20 juni 1830. Inwijding nieuw orgel H.B. van Hirtum, Hilvarenbeek, bespeeld door C. de Vries, "orgelist" te Nijmegen. Er was een legaat.
- 521/22 **Losdorp.** (Appingadam) 29 aug 1830. N.A.Lohman en Zonen, Groningen, gekeurd en bespeeld door W.G.Hauff, organist Martinikerk te Groningen. 2 klav. een man. en een bovenwerk, goed werk, volgens bestek afgewerkt, keurige nette bewerking, regelmatige aanleg, inzonderheid aangename uitgezochte geluiden en fraaje intonatie in het geheel.
- 622/24 **Hillegondsberg.** (Rotterdam). Verlaat bericht 22 aug 1830 nieuw orgel A.Meere Sr, die reeds meer dan 40 orgels op zijn naam heeft staan. Fotocopie.
- 634/36 **Stiens** (Leeuwarden). Orgel was weinig beduidend, gebrekkig en uiteindelijk onbruikbaar geworden. Nieuw en groter orgel, gebr. L.J. en J. van Dam, Leeuwarden, organist A.C. de Jong
- 653 **Amsterdam**, Evangelisch Lutherse Kerk 18 sept. Inwijding orgel in herbouwde kerk. Gebr. Bätz, Utrecht. Bespeeld door Brachthuyzer. Algemeen bewonderd. Door deskundigen onderzocht. Lovend rapport.

Diversen.

Kerkinw. 1830 I 622 I Welzum onder Olst, (nw kerk geïnstitueerd) II 243 Sluipwijk (herst. kerk), 644 Nieuw Stadskanaal (inst.) 738 Dinxperlo (24 okt, vervallen kerkgebouw hersteld), 744 Haringcarspel (vern. kerk), 750 IJlst (vern.kerk)

Boekzaal 1831

- I   349/51 **Naaldwijk** 20 febr. nieuw orgel Van der Beekes, Utrecht. *Zie fotocopie*
- 738   *In register 738, 739, niet 740*
- 739   **Dokkum, Rem.Broederschap** (*Datum?*) Inwijding uitmuntend voor onze kerk geschikt orgel, door leden der gemeente aangekocht.
- 739/40 **Gouda, Remonstr.Br.schap.** 5 juni 1831. Tot nu toe geen orgel. Eén der beste Kerk Orgels in deze soort. Ten voorbeeld aangeprezen. Strekt tot eer van Heren Knipscheer en Zonen, Orgelm. te Ansterdam, die het geleverd hebben en welker geheele manier van handelen bijzonder tevredenheid verwekt heeft. Besp. door Brachthuizen, Amsterdam.
- II   101/03 **Utrecht, Domkerk.** 25 mei 1831. Gebr, Bätz, stadgenoten, *zie fotocopie.*
- 259   **Groningen Noorder-of Nieuwe Kerk.** Kerk uit 1664, enige der Gron.k., die nog geen orgel bezat. Zondag 15 mei 1831 ingewijd, J.W.Timpe alhier. Geheel nieuw orgel, 16 vt werk, 42 st. 3 handkl., vrij ped. Uit legaat (?) J.R., Oortsema en andere giften. Dagelijksch opzicht Jhr. Mr S.W. Trip, ijverig en gelukkig beoefenaar der toonkunst en. P. van Oeckelen, org. en klokkenist alhier. Opgenomen door S.A.Hempenius en W.G. Hauff, org., te Zwolle en Groningen. Getuigt "dat dit orgel gerangschikt mag worden onder de voortreffelijksten van Nederland"
- 384   **Eemnes Buitendijks.** 10 juli 1831 thans in bezit kerk-orgel door bijdr. H.H. van Namen (?), Ambachtsheer van deze plaats, Huydekoper van Maarseveen en Laren.
- 397/98 **Zutphen Ev.Luth.Kerk.** 8 sept 1831 nw o. N.A.Lohmain en Zonen, ter vervanging destijds door Timpe in orde gebracht orgel. *Zie fotocopie.*
- 510 /13 **Dinxperlo** (cl. Zutphen). 21 aug 1831. Nieuw orgel C.F.A. Naber. *Zie fotocopie*
- 659,   **'s-Hertogenbosch** (N.B.) 13 nov 1831 orgel voltooid in onze Nieuwe gerk. Gebr. Bätz, Utrecht. Gekeurd door J.W. Buhr, D. Brachthuyzer en W.H. Brachthuyzer, org. alhier en te Amsterdam. Zij getuigen dat het behoort onder de voortreffelijkste Kerkorgelen van deze soort. 2 klav. 24 st. vrij ped. Lieflijke labiaalstemmen, karaktervolle tongwerken en vulstemmen. Elk register afzonderlijk brengt heerlijke werking teweeg. Fraai voordoende kast. Besp. door D.Drachthuizer, org, nw.k. Amsterdam.
- 783/84 **Nuis en Niebert** (cl. Groningen). in de loop des jaars aankoop van een ter besturing van het godsdienstig gezang, voldoende orgel. *Ongedateerd.*

Kerkinwijdingen, etc.

- I   88 Westerblokker (nw), 90 Dreischor (verbeterd), 09 Delfzijl (nw), 100 Kruisland (vern.) 723 Amserdam Wester (200 jarig bestaan),
- II   252 Vleuten (bijna geheel nieuw), 385 Werkhoven (bijkans geheel vern.), 761 Loenen / Vel (bijna geheel vern. en verfr.) ... Westernieland ? ... Oude Tonge (reg: Lubbers, Roy)

Boekzaal 1832.

- I 257/58 **Uphuizen**.(Oostfr.) 4 dec 1831 nieuw orgel W.Höfker, Emden, 1 klav, amgeh. p. 14 "verschillende" registers, welke in welluidend en lieflijkheid en kracht uitmunten. Gek. door H.Mencke, org, Emden
- 712 **Nieuwe Niedorp** (cl. Alkmaar) 3 juli (*Kan niet*)in bezit gekomen van een voor onze kerk alleszins geschikt orgel. De orgelmakers A.F. Sommer en zonen, Amsterdam hebben dit kunstwerl in de beste orde gebragt. Besp. door W.Coster, Alkmaar.
- 735/38 **Leeuwarden, Galileë-Kerk**,. 26 apr 1832 nieuw orgel. Het aanw. orgel klein en in zijn soort gebrekkig, door ouderdom afgesleten, geheel onbruikbaar geworden. Nieuwe orgel aan kooreinde der kerk L. en J. van Dam, stadgenoten. Gek. en besp. *zie fotocopie*.
- II 110 **Sprang** (cl. Heusden). 1 juli 1832. Kerkgebouw was 4 dec geheel verbouwd en verfraaid. Vroeger orgel, dat niet meer aan de behoeften voldeed door ander vervangen, door uitwendige gedaante als kracht en lieflijkheid des geluids in volmaakte overeenstemming met kerkgebouw. Besp. door H.W. van Gelder, Amsterdam.
- 546, 826 **Zierikzee** Grote kerk met kostbaar orgel verbrand, vermoedelijk door onvoorzichtigheid van werklieden.
- 816 **Griepkerke** (cl. Groningen) 25 okt 1832 inw. nw o., geschenk Aaltje ... Wiersma (overl.) en bijdragen gemeente. L. en J. van Dam, Leeuwarden. 8 vt werk man. en bovenwerk, 2 handkl, trekkoppeling van nieuwe vinding, 15 st., 4 van 8 vt, 1 van 16 vt, 2 tongw. van 8 vt, frontp. eng.tin, gebruineerd. Gek. door Mr S.W.Trip, Groningen, zeer kundig liefhebber en zeer gelukkig beoefenaar van alle toonkunst: Alles net en nauwkeurig bewerkt. Besp. door Trip en van der Kooi, org. Noorderkerk Groningen.

Kerkinw. etc.

- I 88 Doornspijk (nw verv. o op ongunstige plaats),92 Rijnzaterwoude 1798 (?) (aangek.?)
herstelling), 376 Vinkeveen (geh, nw)
- II 549 Overlangbroek (herst.),, 565 Nieuweveen (Oostfr.?) (nw), 819 Loppersum (verb.)

Boekzaal 1833.

- I 104/05 **Broek in Waterland**-30 dec 1832 Wan der Beekes, Utrecht, disp. *zie fotocopie*
- II 249/51 **Marrum**.(*index: Mariënweer*),-8 apr. Voorheen geen orgel, nu nieuw voor kerkgebouw geschikt orgel van 16 stemmen, 2 klavieren. Door eerste maker niet zo ingericht als gewenst; door N.A.Lohman en zonen vern. en verbetrd Gek. door W. van Gruissen, orgelm. te Leeuwarden. Besp. door Van der Kooi, org. Noorderk. Groningen.
- 376/78 **Vuren en Dalem**. 1 sept 1833 door Heer dezer Heerlijkheden Michiel Viruly van Vuren en Dalem aan beide kerken orgels geschonken, op dezelfde dag ingewijd en besp. door Faul, organist te Gorinchem. Makers Batz en Witte in Comp. en Meere Sr, Utrecht. *Beide bestaande huisorgels, zie Oost*
- 520 **Goes**.15 sept. Orgel lange tijd veel gebreken. Herstel C.J. van Oeckelen, Breda. "De Voxhumana was niet meer tot behoorlijk gebruik te herstellen, Zijn Ed. heeft in de plaats van dezelve een nieuwe daar in gebragt, welke, op eene buitengewone wijze de menschelijke stem, tot zelfs in de hoogste toonen nabootst, en boven de gewone Voxhumana uitmunt, hebbende daarenboven dit register nog de hoedanigheid van nimmer te onstellen".

Kerk inwijdingen etc.

- I register onvolledig UB Utrecht
- II artikel over Broederenkerk Griningen 740 (Franse monn. tot 1566, Rooms tot 1597, Herv. tot 1829), 98 's,-Heerenhoek (bijna geh. vern.), 260 Amersfoort Luth (int. verfr.), 511 Zwammerdam (rep.), 516 Ransdorp (vern. na watervloed 1825), 537 Schoonbeek (herst.) 676 Huisduinen (herst en verbeterd)

Boekzaal 1833

1833 I 105/05	Broek in Waterland	W.	Beekes	Overman
1833 I 520	Goes	C.J.van	Oeckelen	
1833 II 249/51	Marrum	W.van Van der	Gruisen	Kooi
1833 II 376/78	Vuren		Bätz	
1833 II 376/78	Dalem		Meere Sr	

Boekzaal 1834.

- I 382/84   **Winterswijk** (Zutphen). 2 mrt 1834, geheel nieuw orgel, C.F.A.Naber, Deventer, zie fotocopie
I 532   **Garnwerd** (.....). 12 mrt 1834. Orgel 1809 L.van Dam en Zonen, Leeuwarden. Nu met tweede werk vergroot. Bespeeld door Jhr Mr S.W.Trip
- I 644/47   **Vorden** (.....). 4 mei 1834. H.B.Lohman, firma N.A.Lohman en Zonen te Zutphen. Fotocopie
I 650   **Maasland** (.....), (datum?). Orgel, dat reeds meer dan eene eeuw haar ten dienste geweest was, vernieuwd, verbeterd en zeer verfraaid door van der Beekes, orgelmaker te Utrecht. Deskundigen: N.C.Feugen (?) organist der Grote Kerk te Gouda en P. van der Stolk. Door laatstgenoemde ingespeeld. '... door mindere of meerdere nederdrukking der klavierene Piano en Forte kan voortbrengen'
- II 506/07   **Didam** (Zutphen). 14 sept 1834. Orgel aangekocht en verbeterd door Nolthing en Zoon, Emmerik. Zie fotocopie.
- II 507   **Breedervoort** (.....). 28 sept. 1834. Naber, Deventer. Zie fotocopie
II 775   **Krabbendijke**, 16 nov. 1834. Orgel voor aanzienlijk deel te danken aan Jonkh.J.Versluys te Krabbendijke. Geen bouwer genoemd.

Boekzaal 1835. titel als 1847.

(Hele register van I en II doorgelezen)

- I 87/88   **Bemmel** (.....). (Datum?). Het orgel werd, evenals het kerkgebouw, na anderhalf jaar weer in gebruik genomen. Dit geschiedde op 21 Dec. 1834. De verbeteringen aan het orgel werden aangebracht door de Heeren Kuerten en Stocker van Huissen.
- I 106/08   **Bladel** (Eindhoven). 9 nov. 1834). P.J.Geerkens en Zoon, Dordrecht. Bespeeld door J. Spaan, Hoogeloon.
I 483/84   **Groenlo** (Zutphen). 15 febr. 1835. Over oud Orgel, bestaande uit groot en klein orgel tot een geheel samengevoegd door J. Armbröst. Bespeeld door Zwanenfeldt, Doetinchem. Zie afschrift (dat nog wel moet worden nagekeken).
- I 629/30   **Jelsum** (Leeuwarden). 25 jan. 1835. Orgel, sedert lang reeds zeer gebrekkig en onbruikbaar geworden zijnde ... vervangen door nieuw en groter. Gebr. L. en J. van Dam, Leeuwarden. Bespeeld door Frank, organist Grote Kerk te Leeuwarden. Zie fotocopie p. 629
- I 750/02??   **Muiden** (.....). 31 mei 1835. Brand der kerk 13 apr. 1834. Orgel hersteld, verfraaid en verbeterd door den Mr.Orgelmaker H.Knipscheer, Amsterdam, en bevat in zich alle gewenschte hoedanigheden. Opzicht en bestuurvan de heren Willeumier en C.L.W. van IJzendijk, Amsterdam. Bespeeld door dezelfde.
- II 649/50   **Ooy en Persingen** (cl. Nijmegen, in exemplaar in Utrecht moeilijk te vinden: fout ingebonden). 25 oct 1835. Geschenk WelEdGeb Heer en Vrouwe dezer Heerlijkheid: Een voor de plaats harer godsdienstige bijeenkomst zoo juist geschikt en aan hare behoefte zeer voldoende orgel, bespeeld doort A.van den Briel(?)

Kerkinwijdingen e.d.

- I 87 Bemmel (ook orgel), 106 Sleeuwijk (herst), 109 Delft Luth.k. (herst), 363 Nibbixwoude (Hoorn), (nw ter verv o), 470 Thamen a/d Ulthoorn (gedicht nw.k). 492 Thamen a/d Amstel (nw), 743 Gendringen (herbouw, vorige 19/5 1830 afgebrand, gift Z.M. de Koning. Zelfs de R.C. hadden bijgedragen)
II: 149, 260, 548 Zierikzee (voorber nw k), 273 Vlissingen (100 j.), 528 Zevenhuizen (Gr) (nw inst), 650 Laren (bij Zutphen) (nw ter verv o.), 806 Schellingwoude (verb).

Boekzaal 1836.

- I 670 **Arum.** 13 mrt kerk, voorzien van uitmuntend orgel, verbrand.
- II 411 **Helder. Hersteld Evang. Lutherse Kerk.** 11 sept 1836. Vorig jaar doelmatig kerkgebouw "...nog altijd bleef zij de herstelling van hare gewijde muziek, bij haar godsdienstig gezang met verlangen tegemoet zien". Zeer geschikt orgel door den bekwamen Orgelmaker den Heer Hs.Knipscheer, zamengesteld, zijnde met twee handklavieren en een voetklavier voorzien. Besp. door A.Hirschig, org. Herst. Ev. Luth.K. Amsterdam.
- 519 **Thamen aan den Uithoorn** (cl. Amsterdam). 2 okt 1836. Gedurende enige tijd nieuw en doelmatig kerkgebouw. Thans orgel (voorheen geen?) door H.Knipscheer, ~Amsterdam. Opzigt S.Willeumier Jr en C.L.W van IJzendijk hersteld of liever aanmerkelijk verbeterd en vernieuwd. Vorm en toon (het zij ter eere van den Orgelmaker gezegd!) dingen in dit Orgel om den voorrang. Onopgesmukt aanzien. Besp. door genoemde Van IJzendijk
- 536/37 **Groede**, Ev.Luth,Kerk.Tot 1817 geen orgel. Het orgel, dat er toen kwam bleek te klein en te zwak voor de kerk en door 20-jarig gebruik minder waard geworden. Thans orgel aangekocht voorheen in Ev.Luth kerk te Veere (gebouw gesloopt), door kundige hand hersteld 25 sept inw., besp. door J.H.Nicolaij, org. Luth.k. Middelburg en door de plaatselijke organist.
- 685/86 **Zuidwolde** (cl. Middelstum). Ruim 19 jaar middelmatig kerkorgel, 1817 vervaardigd door N.A.Lohman en zonen, Groningen. Toen werk tot genoegen verricht, voor zover het bestek vorderde. Onlangs herstelling noodzakelijk. Bij bouw reeds voorzien in verzwaring en verbetering. Dit nu geschied door Lohman, na diens dood door zijn zonen voltooid. Destijds niet ingewijd. Nu wel en wel op 9 okt 1836.
- I of II** 690/91 **Monnickendam Luth.kerk** (*Index: bij kerkvernieuwingen*) 24 oct orgel, door tijd verouderd en onbruikbaar geworden hersteld en vernieuwd door L. van den Brink, Amsterdam. "...spoed en nauwkeurigheid ons bediend" Kerkgebouw 1643 of 1647. Orgelconcert A.F.Meyer, onderwijzer.
- II 826/27 **Raalte**. (cl. Zwolle) 6 nov. 183e. Nieuw orgel Naber, Deventer.

Kerkinw. etc.

- I 261? Hoogeland(inst.), 408, 441 Ammerveen (inst.)
- II 373? Winschoten Luth, 787 idem (gedicht), 410 idem (1ste steen0, 832 idem (nw, **geen orgel**), 408 Waddingsveen Rem. (nw), 520? Jutrijp, 665 Foederoijen (interieur vern?), 804 Bergschenhoek (herst), 669 Willige Langerak (herst), 683 Zoltkamp (cl. Middelstum) (nw)

Boekzaal 1837.

- I 512/14 **Sexbierum**. 8 jan. Orgel voor plm 70 jaar door A.Hintz, Groningen vervaardigd, hersteld en gezuiverd door Gebr. van Dam, Leeuwarden onder bijzonder toezicht en medewerking van de jongste der broeders, J. van Dam. Verbeterd door omwerken der klavieren, die van man, naar onderen, van rugw. naar boven. Aanbrengen nieuwe koppeling, die onder het spelen af en aangezet kan worden. Gelijkszwevende temperatuur aangebracht "krachtvollen toon bekomen". Besp. door Temming, org. Gal.k. Leeuwarden.
- II 98/99 **Brakel** (cl. Bommel). 9 juli 1837 geschenk hoogbejaarde Dame, orgel vervaardigd door de beroemde Strumfelaars, 8 $\frac{1}{2}$ reg., 611 spr. pijpen, onder welke Vox humaan en Fl. travers uitmunten. C-f". In orde gebr. door Schmidt, Gouda. Besp. door C Buys, Zaltbommel.
- Andere versie: "nieuw orgel" 8 st. half reg. 611 p.... (hoe kom ik daaraan? Bij Gierveld kan ik het niet vinden)*
- 254/56 **Alfen** (cl. Nijmegen) (*dat is Alphen a/d Maas*). 13 Jun 1837. Eerste maal orgeltonen. Vervaardigd door den vermaarden Kumper. In orde gebracht en versterkt door Bätz, Utrecht. Besp. door Bekker, muz.meester en org. te Tiel. (*Zie G. Oost: 1778 kab.orgel Strumphler; 1913 door part. gekocht, thans in Gr.Kerk Breda*)
- 399 **Herwijnen** (cl. Zaltbommel). 13 aug. Geschenk Jh Gericke, Heer van Herwijnen. Besp. door A.Gulden, org. te Willemstad. Voorheen kennelijk geen orgel.
- 540 **Sassenheim**. 1 oct. Verv. door H.Knipscheer, Amsterdam, besp. J.J.~Lorgné (?), org. nw.k. Amsterdam.
- 834 **Enkhuizen, hersteld Lutherse Kerk**. nov 1837. Tijdlang verstoken van orgeltonen. Thans weer in bezit goed orgelwerk. Alle gebreken volkomen hersteld en grote verbeteringen D.H.Lohman, Groningen.

Kerkinw. etc.

- I 88 Rhenooij, (vern, ameubl. niet), 105 Wilsum (vern), 110 Ruinen (verb), 240 Uithoorn en Kudelstaart
- II 261 Zevenhuizen (herst.etc), 423 Gulpen (oph. Simult.k.), 546 Wadwij (vern.na

blikseminslag.toren), 544 Egmond binnen (nw), 560 Meersen (oph. simult.k.), 682 Heer Oude-Lands-Ambacht (herst), 689 Spaarndam (verb na schade). 690 Akersloot (nw), 690 Koedijk (herst). 825 Vlagtwedde (vertimmering)

Boekzaal 1838.

- I 640/42 **Pekel-A, Lutherse kerk.** 28 mrt 1838 nieuw Kerk-orgel G.P.Dik, Groningen, onderzocht door H.E.Freytag, orgelm. te Groningen. Besp. door J. Walles, org. in de Dra-Kerk te Groningen.
- 645/46 **Aurich.** 13 apr 1838. Schoon en geheel nieuw orgel. Eerste orgel in kerk uit 1814. Besp. door Fockens, Schoolonderwijzer en ..... Vervaardigd door G.S.Janssen, Aurich, gekeurd door niet bij name genoemden, die hebben getuigd, "dat hetzelfde onder de voortreffelijkste Orgels van Oost-Vriesland" mag gerangschikt worden.
- II 510/11 **Oosthem.** (*in index onder kerkwijdingen*) 30 sept 1838. Kerkinterieur opgeknapt. Nieuw orgel in plaats van het oude, dat na bijna 2 eeuwen gebruik geheel versleten was. Het nieuwe overtreft het oude in grootte, liefelijke toon en uitmuntend beeldhouwwerk. W van Gruisen, Leeuwarden. Gek. door H.M.Reitsma, onderwijzer en organist te IJsbrechtum.
- 513/14 **Blokzijl.** 7 oet 1838. Beter en fraaijer orgel dan het oude. Aangekocht onder opzicht van Gebr. van Dam, orgelmakers te Leeuwarden een fraai orgel met rugpositief Besp. door Meyroos, org. te Enkhuizen.
- 519 **Meerssen.** 30 sept 1838. Twee jaar geleden eerste kerkgebouw. Nieuw orgel Bevignac, orgelmaker te Maastricht.
- 525 **Breda, Lutherse. Kerk.** 30 sept 1838. Pastorie, kerk en orgel in vervallen staat. Verbeterd.
- 641 **Enkhuizen (Hoor)** 15 Oct. orgel Westerkerk hersteld, vernieuwde glans en verhoogde welluidendheid. Bekostigd door de weduwe van de Heer Diederik Arnold de Vries,
- 661 **Arnhem, Lutherse Kerk.** Nov. 1838 herst. kerk, ook verb. orgel

Kerkinw., etc.

- I 96 Arum herb, na brand
97 Woudsend geh. nw, vorige uit 1666(?) verzakking
109 Norch, gr.deels vern.
117 Beek bij Maastricht nw, voorh. in pastorie
239 Wijdenes(se) k. en past.vern.
395 Amersfoort vern. en verbeterd,
- II 241 Nunspeet (nw. oude te klein)
262 Woltersum (aanm. verb. en verfr.)
374 Heusbroek (*Hensbroek?*) (geb uit 1658 in verval, verb.)
490 Heteren (nw, oude ingestort), 492 Geeteren (cl. Zutphen)(vern)
523 Gouda Luth (verb)
638 Cilaarshoek (vern)
650 Genum (verb)
650 Zwaagwesteinde (inst)
658 Berkel en.Rodenrijs remonstr. (verb ea verval)
660 Leerdam Luth (nw)
774 Rouveen (herst).

Boekzaal 1839 *alle registers nog nagaan.*

- I 103/04 **Goethoorn** (cl.....) 26 dec 1838. Voorregt begeleiding orgelspel door Seidel, organist te Vollenhove. Verheugd 'over de wijze waar het is aangekocht'
- I 492/93 **Zoetermeer en Zegwaart** (cl. 's-Gravenhage) 1 Apr 1839 N.A.Lohman en Zonen, orgelmakers te Groningen. Dispositie. Zie ook p 613. (*Nog fotocopieren*)
- I 613 gedicht: Toewijding aan God van het nieuwe Orgel in de Hervormde kerk van Soetermeer en Zegwaart.
- II 119/20 **Wehe** (cl. Middelstum 12 mei 1939. Sedert 1746 gemeente van orgel beroofd. Geldelijke hulp van Jh E.T.van Starckenborgh Stachouwer en nog 3 gemeenteleden. Meere Utrecht.
- II 231 **Waddingsveen** 16 dec 1838 orgel uit oude naar nieuwe kerk overgebracht door heren Lohman te Gouda
- II 420/22 **Deventer** (cl. ....) 16 Aug 1839. Het oude orgel voldeed niet meer aan de behoeften. Johann Heinrich Holtgrave, orgelmaker hier ter stede... volededig weer goed ... Keuringsrapport 14 Aug 1839 (waarin alleen maar algemeenheden), ondertekend door S.A.Hempenius, orgelist en Stads Musijckdirecteur te Zwolle en W.G.Hauff, organist der Grote Kerk te Groningen. Bespeeld door J.van Tright Jr, organist der Kerk en Hauff. Bestek 16 vts werk: Batz en Comp., Utrecht. 45 sprekende stemmen, 3 handklavieren en vrij pedaal
- II 549/50 **Bunnik** (cl. ....) 22 sept Vernieuwde en tot meerder sieraad der Kerk verplaatste orgel. Vrijwillige bijdragen. 1)
- II 551 **Pietersbierum** (cl.....) 18/7'39 Nieuw krachtvol orgel, een dubbeld werk van Van Gruisen, Leeuwarden. Bespeeld door De Boer, Ontvanger van 's Rijks Belastingen te Makkum.
- II 689/90 **Vreeswijk** (cl.....). 3 nov'39 'sinds vele jaren gekoesterd verlangen'. Alleszins bekwaam en sierlijk orgel aangekocht, gemaakt door A.Meere Sr. Bespeeld door F.Bersch, muzikleraar te Vianen en J.D. van Dapperen, onderwijzer ter plaatse
- II 696/97 **Workum** (cl.....). 20/10'39 hersteld, aanmerkelijk verbeterd en verfraaid orgel. Hersteld door D.S.IJbma, M. Orgelmaker te Bolsward, bespeeld door de plaatselijke organist Y.Visser
- II 828 **Frederikstad aan den Eider** (cl.....), Remonstrantse Kerk. 10/11'39. Algehele herstelling en vergroting gerealiseerd 'door de zorg en vlijt van den talentvollen Heer Wohlien uit Altona en eenige doelmatige werken van een naburig kunstkenner'
- 1) vlgs Hess-Gabry door Bätz geplaatst.

Kerkinwijdingen, etc.

- 1839 I 83, Arnhem Koepelkerk (nw, aantal zitpl. in Gr.k. te klein), 97 Wilnis. (verb.), 98 Breukelen (verb.), 363 Delft beide k. (in verval. Verb. Tijdelijk dienst in Gasth.k.), 369 Oosterland op Wieringen (verb.), Westerlan op Wieringen (kerk en pastorie hersteld), 771 Midlum in Rheiderland (herst.)
- 1839 II Hummelo .... (*nog doen!!*)

Boekzaal der geleerde Wereld,

Tijdschrift voor de Protestantse Kerken in het Koninkrijk der Nederlanden.

1840. Orgelberichten.

- I 227/29 **Delft.** 5/1 1840. (*G.Oost geeft 10/1*) Vorig jaar bericht, dat beide gebouwen zullen worden vernieuwd. **Nieuwe of St.Ursulakerk** thans klaar. Ook geheel nieuw orgel. Oude was door de tijd onbruikbaar geworden en voldeed niet meer aan de behoefte van het vernieuwde Heiligdom. Bätz en Comp., Utrecht, 16 vt werk, 44 st. 3 klav. en vrij pedaal. Handhaaft zowel door uitwendige fraaiheid, als door kracht van voortreffelijkheid van geluid, den gevestigden roem van desselfs vervaardiger. Bespeeld door P. Kasbergen.
- 246/47 **Woudsend.** 12 jan. 1840. Voor drie jaar nieuw kerkgebouw klaargekomen. Aanvankelijk geen geldmiddelen. Enkele leden der kerkvoogdij tegen matige rente van de nodige fondsen voorzien. J.C.Scheuer en Zoon, Zwolle, 2 klav., vrij pedaal. Grootste lof en aanbeveling. Dispositie, toezicht en keuring S.W. Velds, Sneek. Door hem bespeeld.
- 262/63 (febr) **Culemborg Ev.Luth.** 12/1 1840. Inwijding nieuw gebouwd bedehuis en ingebruikneming herstelde orgel. Restauratie verricht door H.D.Lindsen, Utrecht, die meer gedaan had dan volgens bestek nodig was.
- 364/66 **Ruurlo.** 23 febr. 1840. J.H.Holtgräve. *Fotocopie*
- 368/70 **Strijen.** (Hoeksewaard). 2 febr. 1840. Op 24 aug. 1837 orgelcommissie ingesteld. Giften uit gemeente en van Ambachtsvrouw van de gemeente Strijensas (onder ons ressorterend). Petrus van Oeckelen, Groningen. Gekeurd en bespeeld door B.Tours, org. Gr.k. Rotterdam. Zeer veel lof.
- 370/72 **Oudewater.** 8 mrt 1840. Kam en van der Meulen, Rotterdam. *Fotocopie.*
- 661 **Bergeik** (cl. Eindhoven) 20 apr. 1840. Geschenk van P.C.J. van Galen, die het zelf belangeloos gaat bespelen.
- II 229/30 **Hummelo.** 19 juli 1840. Mevr. van Heeckeren van Enghuizen heeft orgel ten geschenke gegeven, bevallig uiterlijk. Was in orde gebracht door A.A. Keurten, orgelmaker te Huissen, die zich hierdoor aanbeveling waardig gemaakt (?) heeft; weshalve wij uit naam van de Hoog Wel Geb. Heer en Vrouw van Heeckeren van Enghuizen, zijnen naam met lof vermelden. Ingespeeld door J. van der Dussen, organist van de Gr. Kerk te Arnhem, afgewisseld door onze organist B. Maandag.
- 496/97 **Arum.** 4 okt 1840. In 1836 kerk en orgel verbrand. Voor bijna drie jaar nieuw kerkgebouw ingewijd. Orgel D.Ypma (Ijpma?), Bolsward.
- 628/29 **Noordwijk Binnen.** (*datum?*) Tot hiertoe geen orgel. Knipscheer, Amsterdam. Geschenk plaatsgenoot.
- 649/50 (nov) **Heusden.** 18 oct 1840. Naber en Quellhorst, Deventer. Disp. *zie fotocopie.*
- 783 **Zwolle, Waalse kerk.** 29 oct. 1840. Plechtige inwijding orgel.

Boekzaal 1841.

- I
- 85/86 **Geesteren.** 18/12 1840. *Datum nagaan* J. Armbrost, Haaksbergen. Gekeurd en bespeeld door Hageman, organist der Broederkerk te Zutphen.
- 89/90 **Barneveld.** In het vorige jaar is een aanzienlijke som bijeengehaald voor reparatie kerkgebouw en orgel. *Zie 1841 II, p 513*
- 110/11 **Winsum.en Bellingweer.** 27 dec. 1840. Meere Utrecht, evenals in het nabijgelegen **Wehe.**
- 263/64 **Brussel.** 14 jan, 1841. Tegenover preekstoel nieuw orgel, 15 registers, 2 klavieren en pedaal. Beter voor gemeentezang dan het oude boven de preekstoel.
- 510/11 **Gendringen.** 7 mrt 1841. Uit eigen middelen, eenvoudig, fraai, welluidend en krachtvol Orgel, vervaardigd door de H.H. Nolting en Zonen uit Emmerich. Bespeeld door G. dé Vries, Organist Gr. Kerk te Nijmegen, 's middags concert ten bate der armen.
- 527/28 **Borne.** 21 mrt 1841. J.H.Holtgräve, Deventer. Bespeeld door Jemels, organist Herv. te Enschedé.
- 535 **Beilen.** 22 november 1840. Nieuw orgel.
- 646/47 **Maassluis.** 4 apr. 1841. Geheel hersteld en vernieuwd orgel ingewijd. Deszelfs toestand had, reeds sedert jaren, eene algeheele verbetering dringend noodzakelijk gemaakt.
Bätz en Comp., Utrecht. Gekeurd door P. van der Stolk en S. de Lange, Rotterdam.
- II
- 254/55 **Ham (Ov.)** 11 juli 1841. Scheuer en Zoon, Zwolle, bespeeld door Meyroos, organist te Enkhuzen, ook orgelconcert, ten bate van de armen.
- 263/64 **Onderdendam.** 18 juli 1841, N.A.Lohman en Zonen, Groningen en Gouda, zie fotocopie.
- 395/97 **Driebergen.** 1 aug. 1841. Van elders aangekocht. Nodige veranderingen aangebracht o.m. geheel nieuw front met Prestant 8 vt en gepolijst tin. Stulting en Maarschalkerweerd & Co, Utrecht. Toezicht: H.Blanken, organist te Zeist, door hem ingespeeld. Geëxamineerd door W.J.F. van Nieuwenhuysen, organist en klokkenist te Utrecht, Domkerk.
- 513 **Barneveld.** 26 sept. 1841. In vervallen staat geraakt, bijna onbruikbaar geworden. Hersteld door Holtgrave, Deventer. Gekeurd en ingespeeld door Reinold, organist te Nijkerk. (*zie ook 1841 I 89/90*)
- 520/22 **Berkhout bij Maarn.** 5 sept. 1841. Voorheen geen orgel. Gekocht nieuw orgel L. van Dam, Leeuwarden, 16 vt werk, 2 klav. en aangeh.ped. Gekeurd door Jacob Teengs, Edam en Jacobus Sloots, Hoorn. Eerst bespeeld door Teunis Slagten (13 jaar) en de examinatoren.
- 526/28 **Kollum.** 26 sept. 1841. Nieuw orgel ter vervanging van een geheel afgesleten. W. van Graezen, orgelmaker in de Schram bij Leeuwarden. Manuaal en onderpositief, aangekoppeld pedaal, 4 blaasbalgen. Prestant 8 en 4 vt in front, gebruiueerd. Bespeeld door Schuil, Harlingen.
- 666/67 **Noordwijkerhout.** 17 okt 1841. Voorheen geen orgel. N.A. Lohman en Zonen, Groningen en Gouda (als in het naburige **Zoetermeer, Voorschoten, Gouda, Waddinxveen, Moordrecht** (dit worden genoemd nieuwe en vernieuwde orgels), gekeurd door Pelzenburg, organist te Leiden, bespeeld door Hepp, organist te Leiden

Boekzaal 1842

- I
- 110/11. **Hijkersmilde**. 26 dec. 1841, P. van Oekelen, Groningen. Gekeurd door Mr S.W Trip te Groningen.
- 248/49. **Hontenisse**. 25 dec. 1841. Begin dit jaar te Middelburg aangekocht en door Preuninger en Mennes hersteld en vernieuwd. Bespeeld door P.J. Bloemhoff, Axel.
- 500/01. **Lienden**. 8 apr 1842. C.F.A.Naber, Deventer. Gekeurd door G.de Vries, Nijmegen en door hem bespeeld.
- 513/14. **Mijdrecht**. 20 mrt 1842. Bätz en Comp. Utrecht. Bspeld door W.Broedelet, organist Pieterskerk Leiden en een pianist Z.M. de Koning.
- 526/27 **Oude Wetering, Remonstrantse Kerk**. 13 mrt 1842. Gabry, Gouda, bespeeld door van Griethuizen, Woubrugge.
- 637/38 (in index foutief: 627) **Warmond (Datum ?)**...van wijlen Vrouwe van Gemen ?). N.A.Lohman en Zonen, Groningen en Gouda. Gekeurd en bespeeld door Hepp, org. der Pieterskerk te Leiden. *Disp. zie fotocopie*.
775. **Lutkegast**. 29 mei 1842. G.P.Dik, orgelmaker te Groningen.
- II
- 116/18 **Delft Lutherse Kerk**. 16 juni 1842. Orgel uit 1766 bijna geheel onbruikbaar. Werkzaamheden Bätz en Comp. Utrecht bijna geheel bekostigd uit fonds van synode. Gekeurd en bespeeld door Bremer, organist Luth.k. te Rotterdam.
- 353/54 **Bleiswijk**. 21 aug 1842 L.v.d. Brink en Zoon, Amsterdam. Zie fotocopie.
- 369/70 **Lemmer**. 28 aug. 1842, 16 voets werk, 20 stemmen 2 klav vrij ped. volgens bestek van L. van Dam. Leeuwarden vernieuwd door D.Ypma, orgelmaker te Bolsward, doch voornemens zich voortaan te vestigen te Alkmaar. Gekeurd door Jonkh. (?) Weubert de Puisseau en de heer Meiroos, organist in Enkhuizen.
- 505/07 **Rumpt**. 4 sept. 1842. C.F.A.Naber, Deventer. Gekeurd en bespeeld door M.Broedelit, Utrecht. (*G. Oost:: gekeurd door Snethlage. Zie Beest en Heusden*)
535. **Lage Zwaluwe**. 28 aug 1842. D.van Gelder, orgelmaker te Rotterdam. 8 voets werk, 8 bijna alle doorlopende registers, aanhangend pedaal. Bespeeld door H.de Jongh, Dordrecht, 's middags door G.J. Rink, theol.cand., Hogenl. Utrecht (?)
- 671/72 **Wier**. 16 okt 1842. Pieter Jans Radersma, orgelmaker te Wieuwert. 8 registers aanhangend pedaal en pianotreed.
- 674/76. **Franeker**. (*Datum ?*). Nieuw orgel. L. van Dam. Gekeurd en bespeeld door S.A..Hempenius, Zwolle. Zeer lovend rapport.
- 791/92 **Zoelen** 4 dec. 1842. Orgel was sedert enige tijd geheel onbruikbaar. Orgel gesticht 1747. Gift (*in 1747 of in 1848 ?*) Johan Gijsbert Baron Verstolk van Soelen. Orgel was door blijksem inslag beschadigd. Werkzaamheden C.F.A. Naber. Bespeeld door G. de Vries Nijmegen.
794. **Voorburg**. 16 okt 1842. Belangrijke verbeteringen aan kerkgebouw en orgel. Aanzienlijke kosten.
- 795/96 **Zwammerdam**. 20 nov. 1842. Voorheen geen orgel aanwezig. H.B. en G.W. Lohman, Groningen en Leiden. Bespeeld door D. van Vree .....Gouda en P. van Kersbergen, Delft. (*Nagaan*)

Boekzaal der geleerde wereld, Tijdschrift van de protestantsche kerken in het Koninkrijk der Nederlanden. Amsterdam 1843.

- I
- 243/46 **Wognum**. 15 jan. 1843. H. Knipscheer, Amsterdam. Ter vervanging niet meer geschikt orgel. Bespeeld door J. Kwast Jr, organist Gr.k. te Purmerend en diens broer J. Kwast, organist doopsgez.k. te Hoorn. Gekeurd-door J.Brachthuizer, Amsterdam.
- 261/62 **Veen**. 8 jan. 1843. Voorheen geen orgel. Stulting en Maarschalkerweerd, Utrecht. Bespeeld door Philippus Mens, klokkenist en organist te Aalburg.
- 384/87 **Balk**. 16 febr. 1843. G.W. en H.B.Lohman, Groningen en Leiden. Gekeurd en bespeeld door Jh Waubert de Puisseau, notaris te Lemmer en J.W.Velds, organist te Sneek.
- 500/01 **Laren**.(cl. Zutphen). 9 apr. 1843- 3 Gebouw nov 1835 miste nog een orgel. Gift van Douairière H. op ten Noort, Geb. Dumbar. kabinetorgel in orde gebracht door Stulting, orgelmaker te Utrecht. Bespeeld en beproefd door J. Prins, organist te Zutphen.
- 502 **Tiel**. 11 apr 1843. Noodzakelijke herstelling volgens plan en bestek van Bätz en Comp te Utrecht uitgevoerd door Flaes en Brunjes, orgelmakelm. te Amsterdam. Vijf maanden onafgebroken gewerkt.
- 522 **Hemelum**. 12 mrt 1843. Geschenk aan de Hervormden van Mirms en Bakhuizen, van Heer en Vrouwe van Swinderen. L. van Dam en Zoon, Leeuwarden. Gekeurd en bespeeld door S.W. Velds organist te Sneek. (*Op orgel staat: 1845. Hoe kan dat ?*)
- II
- 97/98 **Amsterdam, Amstelkerk**. Kerk onlangs vernieuwd. 9 juli 1843 orgel Bätz en Comp. Ingespeeld door v.d Broek, organist Oude Kerk.
- 103/06 **Westkapelle**. 28 mei 1843, voorheen geen orgel Diverse giften. Orgel aangekocht, verbeterd door G.L.Bleuminger en J.A. Mennes, orgelmakers te Middelburg. Gekeurd en bespeeld door C.J. van Uije en J.J. de Kenter, organisten der Waalse en Doopsgezinde kerken te Middelburg.
- 274/76 **Tiel, Lutherse Kerk**. 6 aug. 1843. Zelfde geefster als **Lienden**, Boekzaal Apr'42, Mej. M.E. Kock (?), 's-Gravenzande. C.F.A.Naber, Deventer, bespeeld door C.J. Rinck.
- 716/ **Hoogeveen**. 15 okt 1843. Voorheen geen orgel. Scheur en Zoon, Zwolle. Bespeeld en gekeurd door Hauff, organist der Grote kerk te ~Groningen
- 821/... **Voorst**. 12 nov. 1843. Kerkgebouw verbouwd. Orgel: Gift Baron Schimmelpenninek van der Oye, Min. van Binnenl. Zaken, Collator dezer gemeente. Bespeeld door Prins, Zutphen. Naber van Deventer.
- 829/.. **Oude en Nieuwe Wetering**. 5 nov 1843. Vergroot en vernieuwd Kerkgebouw ingewijd, tevens merkwaardige verbetering aan het orgel. J.Beekes,orgelmaker te Delft.

Boekzaal 1844.

- I 108/09 **Kuinre**. 17 dec 1843. Kerkgebouw dit jaar verbeterd. Eenvoudig maar niettemin smaakvol en welluidend orgel, door 4 gemeenteleden geschonken. *Geen nadere gegevens.*
368/70 **Etten bij Ter Borg**. 25 febr. 1844. C.F.A.Naber, Deventer. Bespeeld door H.W. Pliester, organist Herv. kerk te Terborg.
375 **Haarlem, Janskerk** 17 jan. 1844. Plaatsing van een orgel alhier. Bespeeld door Schuman, organist der Gr.K. alhier.
379/82 **Vrouwenparochie**. 31 Jan. 1844 Kerk laatste tijd verfraaid. Gemis van een voor hetzelfde geschikt orgel. L. van Dam en Zonen, Leeuwarden. 2 klav. aangeh. pedaal. Bespeeld door R.R.E.Frank, organist Doopsgez.k. Leeuwarden (14 jaar oud).
388/89 **Deventer Bergkerk**. 10 dec. 1843. Geheel vernieuwd orgel, vervaardigd door. J.H.Holtgräve, orgelmaker alhier. Bespeeld door Brands Buys organist der Grote k.
501/03 **Krommenie**. 17 mrt. Geheel nieuw orgel. Door onvoorziene omstandigheden niet op de bepaalde tijd afgewerkt volgens bestek en tekening. Verder voltooid door Flats en Bruntjes, Orgel- en Pianomakers, Amsterdam. 18 reg., 2 handkl. en vrij ped. Extra bijzonderheden: *z w e l l i n g* op bovenklavier, benevens drie compositiepedalen voor de registers van het manuaal. Golthische bouwwerd, plat front met twee torens aan beide zijden. Bespeeld door J.M. Martens.
- II 102 **Aagtekerke**. 14 apr. 1844. L.Preuninger, orgelmaker te Middelburg. Bespeeld door A.A.Varel, organist der Oostkerk te Middelburg.
241/42 **Kesteren**. 21 juli 1844. 2 handklavieren en aanhangend pedaal. 18 gehalveerde registers, geschenk Mej. M.W.Dreyer. Bespeeld door Nijhof te Amsterdam.
377/79 **Maasbommel**. 14 aug. 1844. Verlaat bericht. 1½ jaar geleden nieuw kerkgebouw, op 12 mei 1844 een orgel, een huisorgel van Strumphler, Amsterdam A^o 1780. Door Plaes en Comp., Amsterdam in orde gebracht en van een kerkront voorzien. Afkomstig van de schoonouders van G.N. de Voogt, Predikant te Wychen, die de plegtige toewijding verzorgde. Geefster Vrouwe D.E.Lodders van Maasbommel. Bespeeld door Rink, theol. cand. te Tiel.
75/79 **Vierlingsbeek**. Kerk 5 jaar lang zonder dak gestaan. Nieuwe kerk 8 okt 1843 ingewijd. 6 okt 1844 orgel ingewijd. 6 jaar ervan beroofd geweest. P.K. van Dinter en Zoon "hebben het orgel als geheel vernieuwd". Ook door hen bespeeld. (*Niet duidelijk is of dit orgel in de voormalige kerk ter plaatse heeft gestaan en of het dan eventueel ook 5 jaar lang in de open lucht heeft gestaan, het kan ook van elders zijn gekomen*)
800/01 **Amsterdam, Eilandskerk**. 15 dec. 1844. H.Knipscheer.

Boekzaal 1845.

- I 89/100 Vlissingen. Het orgel had onder andere kapitale gebreken aan de windkanalen, de windladen en het pijpwerk, vele registers waren zeer zwak van toon of geheel onbruikbaar, zoodat hetzelfde voor de dienst niet voldoende was en groote verbetering behoefde. Vernieuwd door P.M.Sprang alhier, tevens organist der gemeente. Ook enige nieuwe registers. Gekeurd door C.J. van Uije en J.J. de Kanter (*Kauter?*), Middelburg.
605 Ede. 1845, 23 febr. ingewijd. (*Seijbel: 5 febr.*)
608/10 Heerde. 30 mrt 1845. Eerste orgel. Stoltgräve, orgelmaker te Deventer. Heeft het door zijn dood niet kunnen voltooien. Voltooid door Jan Kleinonstenk en Jacob Bartholst na de dood van hun meester. 22 reg. 2 klav. met pedaal. Bespeeld door J.H. van der Dussen, organist der Bovenkerk te Kampen en door hem gekeurd.
612/13 Leidschendam. 27 apr 1845. Beekes, orgelmaker te Delft. Bespeeld door Klerk, organist, derde Kerk der Herv. Gemeente te Delft.
740 Beek en Ubbergen. 18 mei 1845. Regt geschikt Orgel aangekocht.
- II 269/70 Tjamsweer. 27 juli 1845. Van Oekelen, orgelmaker te Groningen. Gekeurd en bespeeld door S.Trip
405/06 De Bilt, 31 aug 1845. De Heeren Lohrnan, Leiden en Groningen. 2 klav. en aangehangen pedaal, 16 registers w.o.de praestant, fluit doux, salcionaal en Dulciaan op het manuaal en de viool de Gamba, praestant en fluit op het bovenklavier inzonderheid uitmunten. Gekeurd en bespeeld door W.J.F. Nieuwenhuysen, organist Domkerk, Utrecht.
412 Goor. 24 aug 1845. Bijna geheel nieuw orgel, nieuw kerkgebouw. J.Armbröst, Haaksbergen. Gekeurd door D.W. Jennes, organist te Enschedé. Zeer lovend rapport.
418 Beek bij Maastricht. 17 aug 1845. Inw. orgel.
829/30 Amersfoort. 9 nov. 1845. In plaats van net vorige orgel, door ouderdom en gebreken bijna onbruikbaar geworden een geheel nieuw sierlijk orgel op eene veel voegzamer plaats van haar kerkgebouw, dan het oude. Orgelm. Naber van Deventer. Besreeld door G. van Eyken, organist ter plaatse. Lovend rapport. *Keurders niet genoemd.*
832/33 Mantgum. 26 okt 1845. Geheel vernieuwd kerkorel. Van Dam en Zonen, Leeuwarden. Zij hebben

de roem gehandhaafd welke over een vijftigtal nieuwe Kerkorgels in vier Provinciën van dit Rijk door hen daargestelt. 2 handklavieren en vrij pedaal. Pedaal heeft 4 stemmen, waarvan 2 16 voets. Bespeeld door Vader en Zoon Frank, organisten te Leeuwarden.

Boekzaal 1846.

- I 108 Doesburg, Luth. Kerk. 21 dec 1845. De Heer C.T.A.Naber, Orgelmaker te Deventer, heeft, als vervaardiger van het Orgel zijnen kunstroom waardig gehandhaafd .... de nauwkeurige behandeling, de eenvoudige luister, maar vooral de aangename en krachtige intonatie verdienen de meeste lof .... Aanbeveling voor Naber. Geldelijke hulp van gemeenten Amsterdam, 's-Gravenhage, Arnhem, Zutphen, Maastricht. Gekeurd en bespeeld door Sellinger, org. Herv. gem.
- II 97 Wolfaartsdijk. 21 juni 1846. Disp. vastgesteld in overleg met J.J. de Kanter en C. van Uije, Middelburg en door hen bespeeld. Stulping en Maarschalkeweerd, Utrecht.
- 373 Wormerveer 16 aug 1846. H.Knipscheer. Krachtvollen en welluidene toon. Schider- en verguldwerk C.Kramer Alb.z. alhier. Besp. door A.Hirschig, org te Amsterdam.
- 507 Brummen 16 aug 1846. Opdracht Holtgrave, Deventer. Het werk was nauwelijks begonnen toen hij overleed. Onder opzicht van S.A. Hempenius, Zwolle voltooid door I.K. Onstenk, J.Berthlet en K.H. Menter, leerlingen van Holtgrave.
- 691/93 Samarang. 12 apr 1846. Herstel door C.J. van Oeckelen. *Zie fotocopie.*
- 795 Gent. *vergeten*

Boekzaal 1847.

- I 92/93 Beverwijk. 22 nov 1846. Vernieuwing en verfraaiing orgel Grote kerk A.Meere, Utrecht.. Woensdag vorige week geëxamineerd door de Heeren Schumann, organisten te Haarlem en door hen bespeeld. (22/11 is de datum van het bericht, genoemde woensdag moet 11 nov 1846 geweest zijn). Men heeft geen 7 weken zonder orgel gezeten.
- 221 Herwen, Aerdt en Pannerden. ... gelukt ..... "een Orgel te koopen, dat onzer stoutste wenschen verre overtreft. Het is een nieuw werk; voor ongeveer 3 jaren gebouwd, en 10 volle registers sterk als: Praestant 8 voet, Praestant 4 vt, Bourdon 8 vt, Viola di Gamba 4 voet, fluit 4 vt, Octaaf 4 vt, Quint 3 vt, Octaaf 2 vt, Mixtuur 3 sterk, Trompet 8 vt., gemaakt door een Protestant voor eene Roomsche Kerk, mogt het, schoon Orgelmakers en Organisten eenstemmig goede getuigenissen van hetzelfde gaven, de goedkeuring niet wegdragen van den Geestelijke, aan wie de Examinatie was opgedragen. Maar onder het aanbiddelijk bestuur der Voorzienigheid heeft deze rampspoed des makers ons ten zegen gestrekt, en ons, die slechts over zoo klein eene som konden beschikken, tot eigenaars gemaakt van zulk een goede Orgel.
- Reeds op den 13den December j.l.mogten wij ons Godsdienstig gezang het eerst door de liefelijke en krachtige Orgeltoon horen begeleiden.
- Wijzende op den weg, langs welken wij tot deszelfs bezit waren geraakt, leerde onze Leeraar" ...
- H.R.Reinholdt, organist enz te Nijkerk, op de Veluwe, vriend van de predikant, had bemiddeld en het feest opgeluisterd.
- "De herinnering aan dezen blijden dag zal nog lang in onze zielen leven. En was er iets, dat op denzelfden onze vreugde matigde, het was een blik op den maker des Orgels, Haffmann, uit Emmerik, dien wij bij de stelling des Orgels den anderen dagen hadden leeren liefhebben en achten, als een braaf, kundig en door eerlijk man. Volgens eenparig getuigenis van deskundigen is dit zijn eerste werk met alle kunde en zorg en zonder het minste bedrag vervaardigd," ...
- 248 Wommels. Fraai nieuw orgel P.Radersma, Wieuwerd, ter vervanging oude, Bespeeld door D.Posthumus, onderwijzer ter plaatse. Gekeurd door H.M.Reidsma, onderwijzer te IJsbrechtum. 2 handklavieren en aanhangend pedaal. Pr 8 vt tin en in 't gezig, Pr 16 vt dc van tin en in 't gezig, B 16, Hp 8, O 4, Q 3, O 2, Mxt 3 en 4 st, T 8, Bov.w. P 4 van tin in 't gezig, Viool de Gamba 8, Fluit does 8, Fluit d'amour 4, F 2, Dlc 8.
- II Boek.. wereld .. Protestantsche ... Koningrijk ... voor julij 1847 te Amst... bij de Erven .. Op den Singel, tusschen de Blaauwburgwal en de Bergstraat 140.321 MDCCCXLVIII. De prijs is 30 Cents.
- Gehele register doorgelezen
- 359/62 Leeuwarden (Leeuwarden), Westerkerk. Inwijding orgel 15 aug 1879 (Kan niet!), laatste der plegtigheden welke uit de vertimmering der drie kerkgebouwen .. voortgevloeid. Gebouw 22 nov ingewijd. Uitstel door afsterven van L. van Dam, vervaardiger des Orgels. Bespeeld door R.R.E.Frank en K. Suringhoek, organisten Grote kerk en Westerkerk alhier.
- 643/45 Delden (Deventer) 31 Oct. Viernieuwing inwendige kerkgebouw. Inwijding nieuw orgel, oude geheel versleten en ongeschikt. Alles bekostigd door Baron Van Heeckeren van Wassenaar, Heer van Twickel enz. en echtgenote Gravinne Van Wassenaar. Orgel munt uit door uitwendig smaakvolle vorm en vooral door inwendige inrichting, zuivere krachtvolle, zachte en welluidende tonen. Orgelmaker van

Deventer, C.F.A.Naber. Verder p 644/45 te fotocopiëren.

769/71 Bovenkarspel (Hoorn) 28 nov. 1847. Jaren begeerde wensch. Geheel nieuw kerkorgel, L. van Dam en Zonen te Leeuwarden. Bespeeld door Meyroos, Muzijkmeester en organist der Zuiderkerk te Enkhuizen en expert..... Heerlijk front, ruim oxaal, 2 handklavieren, aangehangen pedaal, 3 blaasbalgen.

Onderkl. P8 voet, B16 Hp8 O4 F4 Q3 O2 Code5st T8

Bov.kl. P4 Rf8 Viool de Gambe 8 Rf4 Gh2 Carillon

En voor ieder klavier een windafsluiting

Volgende nog niet doorgelezen:

Kerkinwijdingen: 236 Ommerschans (of zo iets), 755 Balgooy

Kerkvernieuwingen. 111 Vlissingen Luth., 359 Leeuwarden, 511 Jemgum, 759 Spijkenisse, 792 Alkmaar Remonstr.

Diversen. 242 Blitterswijk (25 j. bestaan), 640 Lemmer (25 j. bediening).

Boekzaal 1848.

- I 362/63 Bloemendaal. 6 febr. Dank zij legaat Vrouwe J.J. van den Velde, wed. van W. Borski vervanging gebrekkig orgel door een ander. B.J.Gabry en z (?), orgelm. te Gouda. Gek. en besp. door Hirschig, org. herst. Ev. Luth.K. Amsterdam.
- II 105/'07 Makkum 2 juli 1848. Geheel nieuw vervaardigd orgel C.F.Naber en Zonen, Deventer. Gek. door M.Reitsma org. te IJsbrechtum en door hem ingespeeld.
- 490/91 Diepenveen. 24 sept. 1848. Naber en en Zoon, Deventer, besp. door Antonie te Weekel (?.. *nagaan*) te Epe.
- 600/01 Groesbeek. 22 okt 1848. Voor het eerst een orgel in voor vier jaar hersteld kerkgebouw. Geschenk van kerkvoogd D.G. Monteberg en diens moeder Mejufvrouw J.G. Teunissen, wed. D.H. Montenberg. Besp. door D.H. Dijkhuizen, org.te Nijmegen.
- 621/22 Zierikzee 5 nov. 1848 Nieuwe kerk en orgel, 16 vt werk, julij 1847 opgedragen aan Kam en van der Meulen, orgelm. te Rotterdam. Kast eenvoudg sierlijk uiterlijk, streng architectonisch in rondbogenstijl. Smaakvolle ornamenten van Schutz, metaalgieter te Zeist. 33 st. 2 clav. en ped. Hoofdman. 12, bovenman. 10, ped. 11 st. Recevoirbalg, enige in ons land, in kast onder de windladen. Onder de stemmen munten in sterkte uit Princ. 16 vt ped., Prestant 16 man, Violonbas 16 ped.(tin), één 16 en twee 8 vt doorslaande tongwerken. Gekeurd door G. Overman en S. de Lange, org. te Zierikzee en door hen bespeeld.

Boekzaal 1849.

- I 220 Heteren (cl. Nijmegen). 4 febr 1849 A.A.Cuerten, orgelm. te Huissen, besp. door G.H. Kalshoven, org. te Wageningen.
- 685 Zelhem. 31 juni. Orgel was onbruikbaar geworden, verb. door Swartz, orgelm. te Anholt, bespeeld door G.J. van Heuven, org. te Ruurlo.
- II 227/8 Midwoud (cl. Hoorn). 5 aug. nw orgel IJpma Alkmaar, bsp. door Dozy, org. te Heerden.
- 230/31 Sint Annaparochie. Vorig kerkgebouw verbeterd (27 aug'48), 22 juli orgelinw. Het orgel behoefde insgelijks belangrijke herstelling, of liever, diende geheel vernieuwd te worden. Gebr. van Dam. Bespeeld door R. Frank, org. Gr.k. Leeuwarden.
- 232/33 Dronrijp. 8 juli 1849 Ons fraai en kachtvol Kerk-orgel een der beste werken van den vroegeren tijd, heeft belangrijke vernieuwin en verbetering ondergaan. W.Hardorff, Leeuwarden. Twee geheel nieuwe registers (Viool de Gambe en Salicionaal), welke door door zachte en zoetvloeienden toon uitmunten). Bespeeld door R. Frank, organist Gr.k. te Leeuwarden..
- 346 Amsterdam, Noorderkerk. 16 sept. H.Knipscheer, toezicht G.Nijhoff, besp. door Ten Broeke, org. Oude Kerk.
- 359 Oldemarkt. 3 sept. Gisteren (*dus 2 sept.*) orgel ingewijd, "vernieuwd orgel", ook in uiterlijk aanzien zo verfraaid. Orgel 1828 nieuw gesticht, bestond uit één manuaal ... bovendien enige gebreken. Door v.Dam en Zonen orgelm. te Leeuwarden. Schoomaak, herstel, bijbouwen positief met 2de klavier. Gekeurd en bespeeld door S.W. Velts, org. en kl. te Sneek.
- 473 Gouda. 16 sept. 7 jaar geleden kerk voor verkondiging van het evangelie aan de armen. Geschikt orgel aangekocht en geplaatst, besp. door C.C.Knaap.
- 479 Hempens en Teerns (cl. Leeuvjarden) 7 oct. Orgel gepl. door W.Hardorf, 8 vt, 11 reg met hulp van W.T.H.Metlin sr (?), huis- en rijtuigschilder te Leeuwarden. Besp. door L.H.Posthumus, onderw. te ..... en G. van der Veen, ondermeester, Huizum.
- 607 Nieuwendam. 28 oct 1849 enige maanden in bezit van nieuw kerkgebouw. Nu ook orgel gepl. door J.Hoffmeijer, Amsterdam, door deskundigen goedgekeurd. Besp. door ... Worp te Almelo.
- 732 Hantum. 28 oct 1849. *Voorheen vermoedelijk geen orgel*. In bezit gekomen van zeer zwaar en fraai en welluidend huisorgel, dat om deszelfs innerlijke en uitwendige schoonheid alle aanprijzing verdiende. Door P. Radersma, orgelm. te Wiewerd voor kerkgebruik geschikt gemaakt en front ervoor gezet.

Bas: Holpijp 8 voet, W.fluit 8 voet, Fluit 4 voet, Vox humana 8 voet, Quint 3 voet, Octaaf 2 voet, Prestant 4 voet

Discant: Fluit 16 voet, Prestant 8 voet, W.fluit 8 voet, Holpijp 8 voet, Vox humana 8 voet,

Fluit 4 voet, Quint 3 voet, Octaaf 2 voet

Tremulant, aanhangend pedaal met Prestant 8 voet, Dulciaan 8 voet.

738 Brede (cl. Middelstum) 2 dec. 1849 Kerkgebouw verbouwd, thans verrijkt met voortreffelijk orgel, waarnaar onze wense ..... P.van Oeckelen. Besp. door Mr. S.Trip.

Kerkinw. etc.

1849 I 352 Nieuwendam (nw), 564 Rotterdam Zuider (nw), 694 Grotebroek (nw) (koor o.l.v. Tours org. Gr.k. uitv. ps XLII Mendelssohn)

1849 II 471 Goudriaan (verb.), 482 Saaxum (nw waterst. i.p.v. oude), 595 Almen (vergr.), 604 Sloten (vern. en verb.), 737 Oostwold (verb.)

Boekzaal 1850.

I 94/97 **Zandvoort**. 1849 nieuwe kerk, onmiddellijk daarna cholera-epidemie. 16 dec 1849 nieuwe kerk en orgel ingewijd. Orgel H. Knipscheer, Amsterdam. *Disp. Zie fotocopie.*

246/47 **Vollenhoven, Kleine of Mariakerk**. 10 febr. 1850. Huisorgel, waarvoor front geplaatst. *Zie fotocopie*

746 **Heilo**. 5 mei 1850 eerste maal orgelbegeleiding. F.T. van Gelder Rotterdam. Bepeeld door W. Coster, org. te Alkmaar.

II 90/91 **Domburg** 17 febr. inwijding nieuwe kerk, 9 juni inw. orgel, waardoor thans verlies door brand van 10 okt 1848 is vergoed. Mennes, orgelmaker te Middelburg.

350/51 **Grootebroek** (cl. Hoorn) 1 sept 1850. 15 maanden geleden nieuw kerkgebouw. Orgel L. van Dam en Zonen, Leeuwarden. Bespeeld door Meyroos muziekmeester en organist te Enkhuizen.

498/99 **Aartsvoude** (cl. Hoorn) 15 sept. Reeds enige tijd in bezit van alleszins fraai en welluidend orgel, door kerkmeesters van Raamsdonk tot biliken prijs afgestaan. Verplaatst en verbeterd door T. Hoffmeijer en zoon, Amsterdam. (*Thans in Ruinerwold*)

508 **Colmschate** (cl. Deventer) 22 sept. Nieuw orgel C.E.A.Naber, orgel- en pianomaker te Deventer. Deskundig oordeel: N. heeft meer gedaan en geleverd dan gevorderd. Bespeeld door A. ter Wechel en Hessels, organisten te Apeldoorn. *Afschrift: zie onder Colmschate Ov*

515/16 **Breda**, Ev.Luth. Kerk .....(*datum nagaan*) Hersteld en verbouwd orgel. C.Stulting, orgelm. te Utrecht. Besp. door B.Tours, organist Grote Kerk. Rotterdam.

620 **Rotterdam**. 27 okt 1850. Orgel in pas gebouwde Zuiderkerk geplaatst.

770 **Oudenbosch**. 8 dec. Nieuw orgel Knipscheer, Amsterdam. Geschenk van enige gem.liden.

Kerkinw. etc.

1850 I: 94 Zandvoort, 236 Domburg (herbouw na brand door bliksem), 487 Dragster-Compagnie (cl. Leeuwarden) (inst.)

1850 II: 82 Laagkeppel (nw), 349 Zijdewind (herst.), 352 Ipendam (herst. na verzakking muur), 359 Blauwkapel (verb. en verfraaid), 740 Heerenwaarden (nieuwe ter vervanging oude), 742 's-Gravenzande (herst.? en vergr.?), 755 Grosthuisen en Avenhorn (vergr.), 758 Terneuzen (herst.), 764 Molkwerum (nw), 766 Oldemarkt (herb. en vergr.)

Boekzaal 1851.

I 616/17 **Stad aan 't Haringvliet.** 21 apr. Orgel gift van F.Was (?) te St.Maartensdijk. C. van Sprang, orgelm. te Vlissingen.

754 **Sloten** (cl. Amsterdam). 15 juni 1851. Geheel nieuw orgel, Knipscheer Amsterdam, besp. door J.H.G. ten Broeke, organist Oude Kerk,. Amsterdam.

775/76 **Westterschelling.** Kerk was 8 dec 1850 ingewijd. Thans doelmatig orgel (gift), 25 mei ingewijd. Door Hardorff, orgelm. te Leewarden in goede staat gebracht en versterkt.

II 85 **Pijnacker** 15 juni 1851. Orgel Kam en Vermeulen, Rotterdam. *volgens commentaar Broekhuizen was dit een reparatie*

93 **Dirkshoorn.** 22 juni, IJpma, Alkmaar, zeer tot genoegen van deskundigen ingerigt.

235/37 Hoorn (welke kerk?) 13 j-aar geleden kerk, verbrand. Sinds 7 jaar nieuw bedehuis. Orgel J. Bätz & Comp. Na Bätz' dood voltooid- door C.G.F.Witte. *Disp. zic fotocopie*

250/51 **Tjerkwerd** (cl. Sneek). Laatste jaren zeer verbeterd kerkgebouw thans met schoon orgel verfraaid. Van Dam, Leeuwarden.

252 **Garmerwolde** (cl. Appingadam). 21 apr. Voor 6 maanden het oude orgel, gemaakt in 1650, voor het laatst gebruikt. Heden inwijding nieuw orgel P.van Oeckelen, Haren, *Disp. fotocopie* .

505/06 **Hoogkerk** (cl. Groningen). 20 juli. Voorheen geen orgel. G.P.Dik, 'Groningen 4 1/2 oct. groot, heeft twee klavieren, een aanhangend pedaal en de volgende stei-nmen: B 16 voet (Bas), Holp 8 vt, P 4, Fl 4 Diskant), F 3 en F 2; in het beneden klavier en in het bovenwerk: viool de Gamba 8 vt en F 4. Liefelijk klonken deszelfs toonen, thans voortgebracht door den talentvollen organist S.Meyer van Groningen.

629/30 **Ameide.** 9 nov 1851 Orgelinwijding van het eerste orgel in de Alblasserwaard, J. Bätz en Comp., Utrecht, 17 reg. 2 handkl. en aangeh. ped.HW of Onderkl. P8 B16 Rf8 O4 F4 Q3 O2 M3 en 4 st Co5st T8 gehalveerd. 2e man of bov.kl. Hp8 VdG8 P8 Sal4 Rf4 Naz3 Gh2 koppeling bas, disc en 3 blaasbalgen. Besp. door B.Tours, org.Gr.K. Rotterdam en, door hem onderzocht. Lovend rapnort.

467/65 **Raamsdonk** 30 nov 1851. Nieuw en, schoon orgel, verwijzing naar volgend nummer.

Kerkinw. etc.

1851 I 92 Wognum (herst.), 93 **Twisk** (herst), 100 Gotum en Swichum (herstel emn fraaiere inrichting, **orgel nog niet toegestaan**), 115 Zwolle Luth. (verb.), 227 Hekelingen (nw, verv.o), 496 Borselen (nw), 610 Gorinchem (6 eeuwen oud, 7 Jaar geleden gesloten wegens bouwvallige toestand. *Nw K ??*), 470 Hierden (1ste steen nw k.)

1851 II 9 2 Zaandam Oostz.kerk (vern.), 240 Ouwerkerk (verb), 246 Tienhors, Breukelerveen van Oud Maarseveen (?), 360 Brakel (herst en vern), 387 Bagnières (Fr), 480 Schellinckhout, 490 **Purmerende** (1ste st nw k), afbr. oude, over geld verdere voltooiing kerk en **orgel.**), 509 Gasselte (Asse) (vertimmerd), 510 Grevenbicht (Alkm)(nw), 514 Hoorn Luth (herst), 626 Gouderak, herst.), 487 en 632? Huisduinen (Alkm)(nw), 646 Divonne (Fr), 647 Lirieux (Fr), 741 Haeften (nw), 742 Hierden (nw), 758 Birdaard (nw). 768 Meerssen (vern.).

Boekzaal 1852.

- I 89/90 **Raamsdonk.** (cl....) 30 nov 1851. Sedert 1743 een orgel. In 1850 verkocht aan Herv.k. te Aartswoud in Noord Holland. Nu nieuw en groter orgel, C.F.A.Naber, *disp. zie fotocopie.*
598 **Groningen**, Kerk niet genoemd. 18 apr. feest door inw. vern. en verb. orgel.¹
- II 83, 243 **Almen** (cl. Zutphen) 6 juni nieuw orgel, Naber, Deventer. Besp. door Prins org.Gr.K.Zutphen. Op blz 243 aanv. 's avonds orgelconcert voor de armen door Prins.
84 **Buren.** 11 juli. Voorheen geen orgel. Orgel Bätz en Comp., grotendeels bekostigd door de koning als graaf van Buren.
378/79 **Oene.** 22 aug orgel, vroeger gebruikt in ander kerkgebouw, Klaargemaakt door F. Maarschalkerweerd, Utrecht. Bespeeld door J.Dozy, org. te Elburg.
393/94 **Goinga** (cl. Sneek). 15 aug alleszins gepast orgel in opgeluisterd kerkgebouw.
394 **Holwerd** (cl. Sneek). 29 aug inw. kerkorgel.
399 **Uskwerd** (cl. Onderdendam) 22 aug. Nieuw orgel P. van Oeckelen, besp. door Jhr Mr. S.W. Trip.
679 **Vreeland** (cl. Utrecht). Voorheen geen orgel. 24 okt. nieuw orgel. Knipscheer, Amsterdam.
887 **Nieuw Loosdrecht.** 28 nov nieuw muzikaal speeltuig of Reraphium. Aanbeveling seraphines voor kleine kerkgebouwen. Beslaan geen groter plaats dan een gewone piano. Wel in volheid en kracht van toon, maar geenszins in lieflijkheid en welluidendheid schijnen zij voor het gewoon orgel te moeten onderdoen. Vervaardigd door Alexander en Fils, Parijs.

Kerkinwijdingen: 1852, I: 92 Hollandseveld (nw), 1852, II: geen

Boekzaal 1853

- I 107/08 **Grouw** (cl. Leeuwarden) 9 jan 1853 nieuw orgel Van Dam, orgelmakers Leeuwarden. Bespeeld door Velds, org. te Sneek.
364/65 **Hoogwoud**(cl. Hoorn). (*Datum ?*) Orgel hersteld en vernieuwd door Hofmeyer, Amsterdam, bespeeld door dilettant J.Schuurman te Boven-Karspel.
372 **Zuidbroek** (cl. Winschoten). 9 mrt noodz. verb. door Van Oeckelen, Haren. Wijding had niet in 1795 plaatsgevonden bij de plaatsing van dit in zijn soort zoo voortreffelijk kunstwerk, waarschijnlijk door ongunstige tijdsomstandigheden. Besp. door Mr. S.Trip, Groningen.
609 **Ter Aar** (el. Leiden) 1 mei orgel geleverd door W M.Roos, Leidsche gracht, Amsterdam. die ons door leverancie van huisorgels alhier gunstig bekend was. Voorheen geen orgel.
611/12 **Sliedrecht** 15 mei 1853. Bedehuis thans geheel voltooid. Reeds op tweede Kerstdag nieuw orgel ingerigt. Kansel en orgel wit met verguld.
738 **Nieuw Lekkerland** (cl. Dordrecht) 19 mei. Fop Smit Amb.heer alhier heeft op zijn rekening een orgel doen vervaardigen en plaats en door W.H.Kam te Rotterdam. Door deskundigen onderzocht. Besp. door B.Tours, orgo St. Jan (!) of Gr.K. te Rotterdam.
- II 112 **Vriesenveen** (cl. Deventer). 3 juli nieuw orgel C.P.A.Naber en zonen, Deventer, besp. door Worp, org, te Almelo.
240 **Zundert** (cl. Breda) 7 aug eerste maal muziekinstrument Harmonicum melodium Merklin. en Schutze, Brussel. Volkomen geschikt om een gewoon orgel te vervangen.
361/62 **Gorinchem** (Dordrecht) 18 sept kerkgebouw 2 jaar in bezit. Thans nieuw orgel Bätz en Comp, Utrecht. Naar oordeel van D.H.Dijkhuizen, Nijmegen en J.A. van Eyken, Rotterdam, onder de voortreffelijkste orgels te rekenen. Door hen bespeeld.
365/66 **Schagen** (cl. Alkmaar) 28 aug oud orgel vervangen door geheel nieuw L. van Dam en Zonen, Leeuwarden. 18 sprekende registers, 2 klavieren en aangehangen pedaal. Bespeeld door J.H.A.Ezerman, org. te Alkmaar.
378 **Deventer, Ev. Luth. Kerk.** 11 sept nieuw kerkorgel F.C.A.Naber, *fotocopie*

Kerkinwijdingen

- 1853 I** 91 Leksmond (cl Gouda)(vern), 95 Assendelft (nw verv.o.), 98 Landsmeer (nw verv. tijd.hulpgeb.), 109 Haulerwijk (nw), 247 Groningen doopsgez. (vergr en verb), 365 Purmerend (nw), 370 Hardenberg (nw), 476 Haastrecht (herst. en verb.), 516 Schardam (cl. Edam)(herst). 611 Sliedrecht zie boven, 626 Lutten (nw), 734 Vaassen (nw)
- 1853 II** 488 Gouda (vern), 488 Oudshoorn (herst), 505 Dokkum rem (nw), 649 Nieuw Buinen (nw), 770 Giessen Oudkerk (vern en verb), 780 Leusden (25 jarig.best.kerkgeb.), 54 Anna P.Polder (1ste steen), 118 Nieuw Buinen (1ste steen)

¹ Lutherse Kerk: uitbreiding Schnitger-orgel zie Edskes Nagelaten geschriften van ... p 20/21

Boekzaal 1854.

- I
- 344/45 **Brielle** (Brielle). 26 febr. Grote Kerk, oud orgel vervangen door W.H.Kam, Rotterdam vervangen door een nieuw, "hetwelk door sierlijkheid van vorm en nog meer door welluidendheid van toon, den maker tot eer verstrekt.
- 346/47 **Nieuwe Niedorp** (Alkmaar). 12 mrt. Vernieuwing, verbeteringen en verfraaiingen aan het kerkgebouw, inzonderheid aan het orgel, zodat dit laatste nu met een krachtig en liefelijk geluid, ook een behagelijk aanzien heeft. Bespeeld door W.Coster, Alkmaar.
- 348 **Purmerende** (Edam). 5 mrt. Voornaam orgel 4 jaar gemist. In nieuwe kerkgebouw. Bespeeld door Jacob Kwast (pl.organist) hersteld, verfraaid, vergroot, meer volkomen gemaakt doort Flaes en Brunjes te Amsterdam.
- 361/62 **Doetinchem Evangelisch Lutherse Kerk**. 26 febr. nieuw orgel. Dank aan Burgemeester en Wethouders, die onlangs de termijn en vrij gebruik van het Kerkgebouw gunstig hadden verlengd en aan de synode die haar ook tot dit werk had ondersteund.
- " ... terwijl den Heer NABER, Orgelmaker te Deventer en zijnen zonen de welverdiende lof werd gegund voor een werk dat door goede gehalte, zoo wel als door ssmaakvol uiterlijk hun verkregen roem in hun werk moge helpen handhaven."
- 461 **Leerdam** (Gouda) 19 mrt nieuw orgel Bätz en Comp., Utrecht. Bespeeld door Nieuwenhuizen, Utrecht.
- 692 **Angerlo** (Zutphen). (* datum *) Fraai orgel L. van den Brink en Zn, Amsterdam, in vernieuwd kerkgebouw op net gebouwd oxaal voor eerste maal gebruikt. Gift Baron van Heeckeren tot Kell en echtgenote, geb. Baronesse Taets van Amerongen van Renswoude. 4 vts werk van solied materiaal. Opgaande blaasbalg en sierlijke ornamenten, aangename en krachtvolle toon. Bespeeld door Zillinger, Doesborgh.
- 706/08 **Aardenburg** (IJzendijke). 5 juni. Aanbrengen gestucadoord gewelf in oude gothische Sint Bavo. Orgel dat vroeger gebrekkig was, uitwendig en inwendig grote verandering en verbetering ondergaan. P.M.van Sprang en Zoon, orgelm. te Vlissingen. Oude deel der kerk (overgang rondbogen- naar spitsbogenstijl) zal als doorgang dienen tot ons bedehuis. Orgel bespeeld door C.P. van Sprang.
- II
- 114 **Grootegaste** (Oost-Friesland), 2 juli. Nieuw kerkorgel, genaakt door Janssen Aurich, bekostigd ut vrijwillige bijdragen,".. gaf de kundige Organist en Schoolonderwijzer NEDDERSMA proeven van de welluidendheid en kracht van dit speeltuig".
- 219 **Rijp** (Alkmaar). 20 aug 1854. Nieuw orgel, Batz, Utrecht, uit vrijwillige bijdragen. Bespeeld door Kwast, organist te Purmerend. Hij gaf in de namiddag een orgelconcert. Gesproke van eenvoudigheid en netheid van het uitwendige.
- 353/54, 604? **Ouderkerk a/d IJssel** (Gouda?) 3 sept. orgel W.H.Kam, Rotterdam. Voorheen geen orgel. Bsp. door S.de Lange, org. Z.k. Rotterdam.
- 362 **Berlikum** (Leeuwarden). 20 aug orgel hersteld en verb. door W.Hardorff, orgelm. te Leeuwarden. Bsp. door J.Kamminga, Franiker. (*fotoc. aanw. uit Bolt-archief*)
- 494 **Wirdum** (Oost-Friesland). 8 okt. Nieuw orgel geb. door De Grave Winter. Voorheen geen orgel '... inwendig door doelmatige inrigting bewondering van deskundigen en uitwendig door eenvoudigheid, schoonheid en echtheid goedkeuring van allen wegdraagt'.
- 603/04 **Dordrecht** (Dordrecht) 29 oct inwijding orgel in nieuwe kerk. Geschenk Jhr Mr van de Wall van Puttershoek en Vrouwe Repelaër. J.Bätz en Co, Utrecht. Bsp. door Dijkhuizen, Nijmegen.
- 609/10 **Bergen** (Alkmaar) 19 nov. C.F.A.Naber, Deventer, bsp. door W.Coster, Alkmaar. Voorheen geen orgel.²
- 617 **Achlum** (Franeker). 29 oct. Herstelling en verfraaiing bedehuis, waarin voor 't eerst een orgel. Munt uit door eenvoudig verhevene schoonheid van vorm, vooral door het krachtvolle en welluidende van deszelfs tonen. Bsp. door R.R.E.Frank, org. Gr.k. Leeuwarden. Ontworpen en vervaardigd door L.van Dam en Zonen, Leeuwarden.
- 623/24 **Budel** (Eindhoven). Voorheen geen orgel. 29 oct. Orgel voor 3 jaar aangekocht. Eerst nog oxaal en geldelijke zorgen. Bsp. door P.van Galen, Notaris te Geldrop en C.J.J.Verbroek, Dordrecht.

Kerkinwijdingen e.d. 1854, I: 119 Grollo (Assen, nieuw), 346 zie boven, 351 Soest (verruimd en verfraaid), 588 Baarn (verb.), 706 zie boven., 716 FDedem (Zwolle)(nieuw), 724 Frederikstad Rem.afd. ...
1854, II: 218 Kolhorn (inw. verb.) 220 Hauwert (Horn), 227 Terkaple (?) (vern.), 358 Berkhout (Hoor, herst.), 366 Oude Pekela (verb. en verfr.), 610 Watergang (vern.), 611 Lunderdorp (nw), 618 Haaksbergen (nw), 623 Eethen (vern.) 716 Heumen (geh.vern.), 725 Nieuwerkerk (Zierikzee) (verb.), 731 Zuidwolde (vern.), 731 Rijswijk (NB) (geh.vern.)

² in werkelijkheid was dit de overplaatsing van het Hinsz-orgel in de Luth.k. te Deventer, thans in Utrecht Universiteit

Boekzaal 1855.

- I 225/26 Enschede (cl.Deventer) 28 jan. plechtige inwijding geheel nieuw orgel, waardig sieraad van voor eenige jaren verfraaid Kerkgebouw, vervaardigd door Heeren Scheuer, Orgelmakers te Zwolle. Grootelijks lof en aanbeveling naar eenparig oordeel van deskundigen.
- 455 Hitzum (Franeker) 9 apr. Voor de eerste maal begeleiding lofzangen onder geleiden van het hier gestichte nieuwe orgel. Krachtig en welluidend werk. L. van Dam en Zonen, orgelmakers te Leeuwarden. Bespeeld door Camminga organist Gr.K. Franeker
- 555 Silvolde (Zutphen) 6 mei nieuw orgel plechtig ingewijd. Heeren Naber en Zonen, orgelmakers te Deventer, die zich op de meest loffelijke wijze van den taak hebben gekwet. Beping door Schippers, org. Herv.K.Terborg
- 572 Oterdum (Appingadam). 13 mei. Tot dusver was er geen orgel. Nieuw orgel Lohman uit Groningen, bespeeld door P.Oosterveld, organist te Appingadam.
- II 218/19 Delfshaven ('s-Gravenhage), 29 Julij nieuw orgel, organist A.P.G. de Waal
- 332/33 Holten (Deventer) 19 aug 1829 dorp grotendeels verbrand, toen ook kerkgebouw en orgel vernield. Orgel van Heren Naber van Deventer zou bespeeld worden door Willem de Vries, org. St.Janskerk Arnhem. Hij was onverwachts verhinderd, waargenomen door G.I.Rink, predikant te Bathmen

Is er geen datum?

- 350 Canum (Oostfriesl.) 2 sept. Voorheen geen orgel. Orgel gemaakt door Grave Winter te Emden
- 459 Ilpendam (Edam) 23 sept. Voorheen geen orgel. Onverwacht aanbidding. Noodige veranderingen en verbeteringen. Bespeeld door J.Kwast Jr, organist te Purmerend.
- 478/79 Arkel (Bentheim) 25 julij orgel geschenk van Heer W.C.Baron van Heekeren van Wassenaar. Voorheen geen orgel
- 690 Oegstgeest (Leiden) 9 dec (?). Voorheen geen orgel. Orgel vervaardigd door wijlen B.J.Gabry, Gouda, aangekocht van de weduwe. Transport, stemmen etc. door de Heer Lohman, orgelmaker te Leiden. Ingespeeld door J.J.(?) Hepp, organist St.Pieterskerk Leiden, 's middags door Hepp en Perrin, benoemd alhier tot organist.
- 692 Zijderveld (Gouda), 25 nov. orgel ingewijd, gekocht van Rem.Geref. Gem. te Leiden 'na voldoende inlichting eens deskundigen'. In orde gebracht door N (?) Lohman, orgelmaker te Leiden
- 704 Witmarsum (Franeker), 25 nov. Inwijding schoon nieuw orgel. Ingespeeld door Frank, organist te Leeuwarden. Bouwers: Van Dam, orgelmakers te Leeuwarden.
- 716/17 Eselum (Oostfr.) 19 nov. Inwijding orgel, 'waarvan ons kerkje zoo lang verstoken was'. Janssen Aurich, bespeeld door de organist Veddersum

Boekzaal 1865, I Eerste steen 555 Wichmond (14 mei, eerste steen), 575 Amsterdam Waalse 575 (..?), 673 Hem (Hoorn), Kerkinwijdingen? : 218 Simonslave (Brielle, vernieuwing), 342 Daerle (Zwolle, voltooid kerkgeb.)

1865, II: 220 Hazerswoude (Leiden, herstel), 456 Wijk a/zee (Haarlem, herstel) 582 Ellewoutsdijk (Goes, verbouwd en vergroot (of verfraaid?) in register staat Haulerwijk!), 586 Haule (Heerenveen, nieuw kerkgebouw).

Eerste Godsdiensttoefening: 695 Haarlemmermeer (Haarlem), 697 Anna-Paulonapolder (Alkmaar)

Eerste steen: 471 Rottem (Onderdendam)

Opmerking: Steeds provinciewijs geordend, daarna per classis

Boekzaal 1856

- I 321 **Oppenheim en Uitwellingerga** (cl. Sneek) 24 febr. inwijding aangeschafte orgel voor het 2de kerkgebouw. Nu in beide gebouwen een orgel
- 334 **Oudwoude** (Dokkum) 6 mrt, inwijding nieuw orgel L. van Dam en Zonen, Leeuwarden 'Goed bevonden in het uiterlijk zoo eenvoudig en toch zoo smaakvol kunstwerk.
- 435/36 **Akkrum** (Heerenveen). Bericht 24 mrt 2de Paasdag, inwijding nieuw orgel. P. van Oeckelen en Zonen. Veel lof. Bespeeld door R.R.E. Frank, Leeuwarden.
- 544 **Sluis** (IJzendijke). 16 mei. Op voor enige dagen gevierde Pinksterfeest eerste maal gebruik gemaakt van grotendeels vernieuwd en uitgebreid kerkorgel. Van Sprang en Zoon, Orgelmakers te Vlissingen. Veel lof. Door aanbrenging vrij pedaal nu grotendeels een 16 voets werk geworden, 3 klavieren, 27 registers, waaronder 22 sprekende.
- 632 **Doetinchem** (Zutphen), mei vergroot en vernieuwd orgel in de kerk in kader verandering kerkinterieur. J.D.Nolting en Zoon, Reparatuur, verpklatsing van het klavier met bijvoeging geheel nieuw regeerwerk, inbrengen nieuwe Viola di Gamba en Fluit. Gekeurd door Van der Dussen, Arnhem. Alle lof. Zie afschrift.
- II 338 **Beetserzwaag** (Heerenveen) 7 sept fraai en welluidend orgel geschonken door Mevr. Douariere C.J.M. baronesse van Lijnden, geboren Van Borcharen. Van Dam, Orgelmaker te Leeuwarden. Bespeeld door R.R.E. Frank, organist Gr.K. Leeuwarden.
- 339 **Kuinre** (Kampen) 14 sept. Krachtige en welluidende toonen, gebr. Scheuer, orgelmakers te Zwolle. Bespeeld door Jonkheer W. de Puisseau, Notaris aan de Lemmer. Vereerend getuigschrift voor de orgelmaker.

462 **Cubaard** (Franeker) 12 okt, Een fraai bewerkt orgel in gewijzigde en veel verbeterd kerkgebouw. Orgel van W.Hardorff, Leeuwarden Bespeeld door de jeugdige onderwijzer. Onderzocht door een kunstkenner.

572 **Loosduinen** ('s-Gravenhage) 2 nov. Herstel vervallen orgel, uitgevoerd door J.Batz en Comp., Orgelmakers van Z.M. den koning, te Utrecht. Bespeeld door J.A.Kerk, organist Oude K Delft.

583 **Venhuizen** (Hoorn) Nieuw orgel Van Dam en Zonen, Leeuwarden. Eenvoudig schoon uiterlijk. Bespeeld door G.H. en H.A. Meyroos.

696 **Deyl** (Zaltbommel). Orgelinwijding 30 nov.

Boekzaal 1856, I. Eeuwfeest: 651 Schoondijke (200 jaar)

Kerkinwijdingen: 93 Hem (Hoorn), 308 Doetinchem (.....), 532 Wichmond (Zutphen), 537 Arkel (Dordrecht, nieuw kerkgebouw), 655 Goutum (Swichum)

Boekzaal 1856, II. Kerkinwijdingen: 213 Anna Paulona (Alkmaar, nieuw geïnstitueerd), 229 Harlingen (Franeker, nieuwe Westerkerk), 230 Emmen (Koevorden, nieuwe kerk), 463 Bakkeveen (Heerenveen, eerste eigen bedehuis), 469 Schoonoord (Gem, Odoorn, cl. Koevorden, eigen bedehuis), 580 Meerenberg (? in register), 598 Delft (Luth. herstel en verbouwing), 698 's-Gravenhage ('s-Gravenhage) Willemskerk, was voorheen oefenplaats voor krijgslieden, 4de gebouw Herv. gemeente, geschenk van Koning Willem II (Of III?), 719 Nieuw Beerta (Winschoten, nieuw gebouw), 724 Zuidwolde (Meppel, kerk uit 1823 half afgebroken en vergroot), Amsterdam (Waalse 2de kerkgebouw (zie 1855, nieuw, vorige moest in 1808 worden afgestaan).

Boekzaal 1857

- I 208/09 Besoyen (Heusden, N.Brab.) 8 febr. Orgel geschenk van der Loo te Waalwijk. J.Vollebregt en Zoon 's-Hertogenbosch
701 Zantpoort (Haarlem) (2 juni). Op 2de Pinksterdag nieuw orgel ingewijd. Kam, Rotterdam. Geschenk van drie gemeenteleden
701 Hoorn op Texel (Alkmaar) (31 mei). Op Pinksterfeest eerste maal orgelbegeleiding 'nieuw aangebragt kerkorgel'. Organist J.G.A. van Aken. Gebr. Scheuer
720/21 Lage (Gr. Bentheim) 24 mei. Kerk 1687 gesticht, gehele gebouw later vernieuwd door Baron Van Heeteren van Wassenaar. Oude orgel door hem geschonken aan de gemeente te Arkel. Het nieuwe orgel is van Gebr. Haupt te Ooster Cappelen. Heden eerste maal gebruikt (Lage was destijds aan het huis Twickel gekomen).

Eerste steen: I 555 buurschappen Haarloo en Waterbroek (of Waterhoek?), 575 Buurse, 693 Buurschap Halle onder Zelhem

Kerkinwijding: I Odoorn (nw)

- II 121 Nieuw Beerta (Winschoten) 5 julij orgel (kerk vorig jaar). W.Hardorff, Orgelmaker te Leeuwarden
121/22 Krewerd (Appingedam), 28 juni. De dag van heden was voor deze gemeente een feestdag. Zij mogt zich reeds meer dan drie eeuwen verheugen in het bezit van een orgel, zoals blijkt ... (zie verder fotocopie)
247 Leiden (Leiden) 23 aug. Oosterkerk met zeer net orgel versierd, aangekocht uit Rooms-Kath. kerk het Duifje, Amsterdam. Hersteld door Lohman & Zoon alhier. Bleek voldoende voor kerkgebouw. Bespeeld door Hepp, organist Pieterskerk alhier.
355/56 Delft (s-Gravenhege) Oude Kerk. Oude orgel door nieuw vervangen, zoals in 1839 in de Nieuwe Kerk. Firma Batz en Comp. Bespeeld door (De?) Klerk: andante van Mendelssohn Bartholdy, een compositie van Topfer en begeleiding psalmen en gezangen. Na de preek een fantasie van Hesse. 3 klavieren, vrij pedaal 40 st. De konstruktie getuigt dat de vervaardigers op de hoogte zijn van de laatste verbeterde toepassingen.
600/01 Dalen (Koevorden) 4 nov. Gehele zomer verstoken van orgelmuziek. Orgel 1850 door Scheuer en Zonen van Zwolle op breede schaal aangelegd en zeer goed afgewerkt. Deze zomer door P. van Oeckelen en Zonen van Groningen uitgebreid en verbeterd en verfraaid, zodat dit werk thans als voltooid kan worden beschouwd, onder de grootste, fraaiste en deugdzaamste orgels dezer provincie gerangschikt. Ook kerkinterieur gewijzigd.
694/95 Geldermalsen (Zalt-Bommel) 29 nov. Eerste maal orgel. Naber en Van Puffelen. orgelmakers te Zaltbommel onder opzicht van Snethage, Burgemeester van Beest. Bespeeld door Leenhof, organist te Zaltbommel
695 Heesselt (Zaltbommel) 29 nov. eerste maal orgel, Knipscheer, Amsterdam. Uiterlijke bevalligheid en innerlijke waarde. Bespeeld door Holshaer, organist te Tiel.
697 Kralingen (Rotterdam) 29 nov een orgel (vermoedelijk het eerste)
708 Leeuwarden (Leeuwarden) 8 dec. Eerste maal een orgel gebruikt in lokaal voor wekelijksche bijbellezing voor minvermogenden
708/09 Sandfirde (Sneek). (Op pagina 709 staat abusievelijk 697). 29 nov. Nieuw gesticht orgel. Bespeeld door A.Tuinman Az, organist te IJlst. Gebr. Van Dam, Orgelmakers, Leeuwarden

Kerkinwijdingen (tenzij anders vermeld betreft het verbouwingen):

112 Mijdrecht (eerste steen), 262 Nuis en Nickert, 368 Ommen, 486 Giessen, 490 Leiden, Waalsche, 494 Brussel Vlaams Ev.Gem. (nw), 568 Bennekom, 569 Zutphen Walburg, arch. Gerretsen, 580 Bovenkarspel, 592 Wildervank, 594 Zuidbroek, 598 Erp (nw), 700 Groot-Ammers (nw)

Boekzaal 1858

Boekzaal der Geleerde Wereld en Tijdschrift voor de Protestantsche Kerken in het Koninkrijk der Nederlanden te Amsterdam, bij de Erven D. onder de Linden en Zonen op het Rok-In, over de wijde Lombardsteeg, E.143

- I 86 **Houtrijk en Polanen** (Haarlem). 3 jan orgel van elders aangekocht, ingewijd. In orde gebracht door L. van den Brink & Zonen, orgelmakers te Amsterdam. Bespeeld door J. Geel, organist Westerkerk te Amsterdam.
- I 189 **Didam** 14 febr. Heringebruikneming geheel vernieuwd orgel. Het in 1834 geplaatste kabinetorgel voor de Kerkdienst onbruikbaar geworden. Vervangen door geheel nieuw orgel met sprekend front en 9 doorlopende registers en pedaal. Orgelmaker is de heer Haffmans, Doetinchem onder firma Noltink & zoon. *Afschrift (van wie) aanwezig.*
- I 429 **Lutten aan de Dedemsvaart** (Zwolle) 5 april. Nieuw smaakvol orgel J. van Loo Zwolle, beter dan bestek bepaald. Bespeeld door Hijner, organist te Zwolle
- I 433/34 **Dongen** (Breda). 31 mrt. Klein maar doelmatig kerkorgel 'uitgevoerd'. J.J.Vollebregt, Jz te 's-Bosch
- I 540/41 **Buiksloot** (Edam). 9 mei. Nieuw orgel op rekening van Heer en Mevr. T.Haberstadt vervaardigd en ten geschenke gegeven. Bespeeld door Disselwerf, organist der Doopsgezinde Kerk te Amsterdam. Vervaardigd door H.ter Hart en M.Roos, orgelmakers te Amsterdam
- I 673 **Steenwijkerwold** (Kampen) 13 juni. Gekocht vernieuwd orgel (*is dat goed?*). Plegtig ingewijd. Vervaardigd door de Heer Westerhof van Wolvega, die bij deze getoond heeft, dat hij in bekwaamheid bij menig erkend orgelmaker niet hoeft achter te staan. Bespeeld door Knoot, muzikmeester te Steenwijk
- I 674 **Uitwierda** (Appingedam). 26 mei. Lang gekoesterde wensch: een orgel, oorspronkelijk een kabinetorgel

Kerkinwijdingen (verbouwingen, tenzij anders aangegeven):

97 Buurse (nw), 200 Koudum (ontbr. in exemplaar te Utrecht), 211 Djokjakarta (idem), 298 Haarlo en Waterhoek (of Waterbroek? voorheen kapel, waarin slechts enkele diensten per jaar plaatsvonden, verzorgd door pred. te Eibergen), 303 Papendrecht (nw ter verv. van in 1855 verbrande), 442 Baard (?), 442 Sneek, doopsgez (nw), 534 Oudewater (verb.), 537 Haarlemmermeer (nw), 543 Waverveen, 649 Hoenderloo (nw, voorh. schoollokaal), 652 Wehl (voltooid)

Eerste Steen

664 Soesterberg

- II 87/88 **Op-IJnen** (Zaltbommel. 4 julij, orgel in sedert weinig jaren nieuw kerkgebouw. Knipscheer van Amsterdam, Bespeeld door De Graaf, organist te Geldermalschen.
- 200 **Valburg** (Nijmegen). 25 Julij nieuw orgel, bespeeld door R.H.Ebbink, kostschoolhouder te Vollenhove
- 318 **Buurmalsem** (Tiel) 22 aug. Nieuw orgel. Voldeed aan de verwachtingen
- 319 **Beusichem** (Tiel) 12 sept. Orgel sedert midden vorige eeuw gediend, behoefde zeer gewichtige herstellingen. Besloten tot geheel nieuw orgel. J.Batz & Comp., Utrecht. Bespeeld door J.B.Litzau, organist der Ev. Luth. Gemeente te Rotterdam
- 457 **Lisse** (Leiden). 26 sept. Kerk vernieuwd en verfraaid. Ook orgel inwendig vernieuwd en verfraaid. N.A.Lohman & Co, orgelmaker te Leiden, bespeeld door Godefroij, organist doopsgezinde Kerk Leiden.
- 474 **Kimswerd** (Franeker) 26 sept. Nieuw orgel (voorheen geen orgel). Hardorff, Leeuwarden./ Concert: F. van der Dussen.
- 476 **Oldeberkoop** (Heerenveen) 3 oct. Inwijding orgel. Gebr. Scheuer, Zwolle. Bespeeld door een liefhebber uit Groningen
- 572 **Herwijnen** (Zaltbommel) 31 oct. Orgel te oud en te zwak gevonden (geworden?), vervangen door een geheel nieuw. Eerste maal bespeeld. Sierlijk van buiten, munt uit voor volheid en kracht van toon. H.H.Naber & Co te Zaltbommel. *vdM schreef: Inwijding van een nieuw orgel op 13 aug. 1837. (andere datum dus!) Het orgel werd bespeeld door den Heer A.Gulden, organist, door ons kerkbestuur uit de Willemstad herwaarts beroepen, em die bij de oprichting van hetzelfde (hetzelve?) eene bijzondere bekwaamheid heeft aan de dag gelegd, zowel in het stemmen, als in een nieuw voorfront, onder zijn opzicht, te doen vervaardigen.*
- 572/73 **Wapenvelde** (Harderwijk). 17 oct. Orgel sinds geruime tijd geheel onbruikbaar. Nu ander bijna geheel nieuw orgel, gekocht van en vervaardigd door Gebr. Scheuer, orgelmakers te Zwolle
- 700 **Puttershoek** (Dordrecht). 21 nov. Orgel geschenk van ambachtsvrouw douairiere van de Wall van Puttershoek, geb. Repelaer. Dit orgel toch is een acht voets werk met zestien voets grondtoon, heeft twee klavieren en aangehangen pedaal, etc. Baths en Comp., orgelmakers van Z.M. den Koning te Utrecht, tevens kerkinterieur wat verbeterd.

Kerkinwijdingen (verbouwing, tenzij anders aangegeven): 84 Halle (nw gesticht), 99 (?) Mijdrecht (nw), 109 Berlikum, 320 Nunspeet (na brand 3 j. geleden), 352 Horsten (nw gesticht), 457 Lisse (zie bij orgel), 580 Sloten (Amsterdam, nw), 693 Appelttern, 695 Ophemert (nw), 704 Oudorp (nw, verv. k. uit 1573/1594 of '99?)

Eerste steen: 483 Groningen Waalsche

Boekzaal 1859

- I 83/84 Nieuwveen (Leiden). 26 dec. Voor het eerst tonen van het orgel, sedert kort vervaardigd door C.A.Knipscheer, Amsterdam
93/94 Vuursche (Amersfoort). 16 jan. (Kerk van nov 1659). Inwijding orgel (kennelijk het eerste). Geschenk van Jonkvrouwe van Iddekinge, Amsterdam, haar vroegere huisorgel
315 Koudum (Sneek). 6 mrt. (7 febr. vorig jaar nieuw kerkgebouw). Nieuw orgel, bespeeld door Velde (Velds?) en diens zoon, bekende organist(en?) uit Sneek. Vervaardigd volgens nieuwe konstruktie door de Heren Gebr. van Dam, orgelmakers te Leeuwarden. Zeer loffelijk getuigenis na onderzoek.
667/68 Oostzaan (Haarlem) 5 juni. Knipscheer, Amsterdam, bespeeld door Geel, organist Westerkerk te Amsterdam.
671/72 Middelburg (Middelburg). Orgel in koorkerk, dat tot dusver ontbrak, door legaat Vrouwe S.M.Schover en harer echtgenoot J.G.Hinlopen. W.H.Kam, Rotterdam. Zo gemaakt dat latere uitbreiding mogelijk was. Bespeeld door Labrant, organist Nieuwe Kerk

Kerkinwijdingen: 80 's-Gravenhage Bethl.k. (nw). 90 Arnemuïden, 326 en 440 Medemblik, herst.Luth. (nw).
Eeuwfeest: 91 Hoek (250 j.), 537 Lier (1572 verbrand, 1659 herbouw)

- II 81 Neede (Zutphen). 14 juli. Nieuw orgel, bespeeld door Cramer, organist te Delden, Naber & Co, Zaltbommel
222/23 Lippenhuizen (Heerenveen). 31 Julij. Kerkgebouw met orgel verrijkt. Heren van Dam, Leeuwarden. Bespeeld door K.Suringbroek, organist Westerkerk, Leeuwarden
563 Ophemert (Zaltbommel). 23 oct. Eerste maal een orgel, bespeeld door J.P. (?) van Rooy, vroeger organist der Luth.k. te Tiel. J.Batz en Comp., Utrecht

Kerkinwijdingen, enz.: 208 Leiden, Annen(?)kerk, 212 Heemvliet, 332 Heukelom, 340 Waterlandskerk (200 j. bestaan), 445 Rozenburg (idem), 455 Zuidzande (idem), 470 Veen, 478 ?, 586 Groningen Waalsche (nw), 674 Heesum, 674 Eerbeek (nw gesticht), 689 Vuursche (200 j.), 695 Garmerwolde (deel oude zeer grote k. afgesloten)

Boekzaal 1860

- I 193 's-Gravenhage ('s-Gravenhage). 12 febr. Bethlehemkerk, Breedstraat en aan de kerk geschonken (Dat is niet duidelijk?), vervaardigd door onzenlandgenoot, de Heer W.H.Kamp te Rotterdam. Beantwoordt volkomen aan de verwachting. Het bestaat uit twee klavieren en vrij pedaal, met vier en twintig heele registers en vier tongwerken. Het front is eenvoudig, maar smaakvol en (?) voldoet uitmuntend. Het orgel werd bespeeld door de heer Ph.Smit, organist der gemelde kerk.
318/20 Monnickendam (Edam). (datum?). Aanbrengen gaslicht. Oude kronen hiervoor geschikt gemaakt. Kerk was in bezit van schoon en uitmuntend orgel, door de tijd in groot verval en eindelijk geheel onbruikbaar geraakt. Kapitale reparatie en aanzienlijke vernieuwing door Flaes en Brunjes & Co, orgelmakers te Amsterdam. Werd goedgekeurd door deskundigen. Bespeeld door Knoot, plaatselijke organist, Kwast en Lefeber, organisten te Purmerend en Edam.
445/46 Heeg (Sneek). 4 apr. Sinds lang zeer gebrekkig kerkorgel, vervangen door geheel nieuw, heden ingewijd. Het orgel heeft 22 krachtige en welluidende, daaronder zeer lieflijke stemmen, 2 klavieren, vrij pedaal, prachtig front. L. van Dam en Zonen, Leeuwarden. Bespeeld en gekeurd door Velds, organist Grote Kerk, Sneek.
453 Vollenhove (Kampen), Grote Kerk. 8 apr. Orgel gerepareerd door Van Loo, Zwolle en vrij pedaal aangebracht. Verwachting verre overtroffen. Bespeeld door een hoogstbegaafde kunstliefhebber.

Kerkinwijdingen, etc.: 80 Garderen (nw), 86 Oude Niedorp (nw, vh noodlokaal), 89 IJsselstein (praalgraven), 96 Heerenveen, 100 Gasselter Nieuwveen (nw, verv k. uit 1707), 203 Soesterberg (nw gesticht), 318 (zie bij orgel), 450 Oosterzee (nw), 559 Druten (nw), 686 Oost en West Souburg (k. 1250, 1566 beeldenstorm, 1583 herst.), 690 Nichtevecht (nw goth. voorportaal)

Eerste Steen: 432 Sloten (Amsterdam), 438 Vlissingen (nw 2de kerk), 568 Waal op Texel

- II 85/86 Spijkenisse (Brielle) 1 Julij. Inwijding schoon en kostbaar orgel, geschenk der Ambachtsvrouw douairiee v.d.Wal van Puttershoek en Spijkenisse, geb. Repelaer. Bespeeld door Meyer, onderwijzer te Puttershoek. De Witte, firma Bats en Co, orgelmakers te Utrecht, timmerlieden De Reus en Karseboom van Dordrecht.
435/36 Varsseveld (Zutphen). 25 sept. Nieuw orgel ingewijd, vervaardigd door Knipscheer, Amsterdam onderzocht door Brants Buys, organist te Deventer. Schoon en sierlijk van buiten, krachtig en lieflijk van toon. Veel hulde aan de maker. Bespeeld door bovengenoemde en door Marius A.Brants Buys.
455/56 Woudenberg (Amersfoort). 7 oct. Eerste maal een orgel, een groote Seraphine, van orgelfront voorzien.

- 574 Oostburg (IJzendijke) 21 oct. Nieuw orgel W.H.Kam, Rotterdam. Gekeurd door J.F.Klein, organist te Middelburg. Bespeeld door de Gebroeders Klein.
 576 Bunschoten (Amersfoort). 18 nov. Inwijding orgel, Witte, Utrecht
 582/83 Lellens (Appingadam) 28 (18?) nov. Orgel ingewijd. Voltwoord door Dik, Groningen.
 704 Gorinchem (.....) Hersteld Evangelisch Lutherse Kerk. 17 dec. Nieuw orgel ter vervanging van oude. W.H.Kam, Rotterdam. Uiterlijk schoon en sierlijk. Inwendig kracht, welluidendheid en liefelijkheid van toon. 1)

1) in register onder kerkinwijdingen

Kerkinwijdingen, e.d.: 99 Scherpenzeel (Heerenveen!) kerk in Munnikenburen), 342 Lith en Lithoyen, 560 Otterlo, 458 Deersum en Poopingawier (1ste steen), 561 Barchem (idem), 568 Waal en Koog op Texel (nw), 588 Sittard, 589 Arnhem Waalsche (nw), 683 Sloten, 694 Surhuisterveen, 695 Scherpenzeel/Munniklaburen (zie 99)

Boekzaal 1861 I (titel als in 1858)

- 302/03 Steenwijk (Kampen). Grote Kerk. 24 febr. Nieuw orgel. Dubbel 16 voets werk. 2 klavieren, vrij pedaal. Volgens schriftelijke verklaring van den Heer Witte van Utrecht, die het vooraf geexamineerd heeft is het een aller uitmuntendst kunstgewrocht. Van Oeckelen en Zonen. Bespeeld door Jhr Mr S.W.Trip. De gunstige verwachting in Van Oeckelen niet teleurgesteld. Grote kracht en zuiver en voortreffelijke intonatie der registers kwamen schitterend uit door het kunstige en gevoelvolle spel van Trip
 416 Heerenveen (Heerenveen). 1 apr. Nieuw orgel. Bespeeld door Suringbroek, organist te Leeuwarden. Van Dam & Zonen
 419/20 Berlicum (Heusden). 7 apr. Orgel opgericht in sedert enige tijd bijna geheel vernieuwd kerkgebouw. Legaat J.L.G.Besserer. W.H.Kam, Rotterdam. Gekeurd door Van Paschen, organist St Jan, 's-Hertogenbosch en J.J.Eggers, Hervormde aldaar. Door laatstgenoemde bespeeld.
 627 Elspeet (Harderwijk). 16 junij. Kerkgebouw verrijkt met orgel H.Hafmans, Doetinchem onder opzicht van M.de Vledder, koopman te Harderwijk. Bespeeld door hem en A.Herschig, organist te Amsterdam, en anderen.
 631/32 Andijk (Hoorn). 21 mrt. Eerste maal orgelbegeleiding. Flaes en Brunjes, Amsterdam
 638 Elst (Wijk/Utrecht). 2 junij. Nieuw orgel ingewijd. Lindsen Utrecht, gekeurd door G.Klimmerboorn Jr, organist te Rhenen
 645/46 Odoorn (Koevorden). 20 mei. Inwijding orgel, geschenk van Hendrikus Zegering, Landbouwer te Ells. Van Oeckelen en Zonen, Orgelfabrikanten te Groningen. Gekeurd en bespeeld door Bannig (?), hoofdonderwijzer te Dalen.

Volgens register: 627 Soesterberg. In werkelijkheid staat er op pag. 637 iets over Soesterberg, niet over het orgel handelend.

Kerkinwijdingen, e.d.:

87 Leiden, Pieterskerk interieur, 310 Schoonhoven Remonstr. (nw), 411 Doorn 518 St.Anna ter Muiden (250 j. Herv. godsdienst), 512 Hardinxveld (1ste steen)

II

- 342/43 Nijbroek (Arnhem). 25 aug. Afgelopen zondag nieuw gesticht orgel ingewijd. 1) 2 handklavieren. Gemaakt door H.Knipscheer & Zonen, orgelmakers te Amsterdam. Gekeurd en bespeeld door D.H.Dijkhuize, organist der grote kerk te Nijmegen.
 357/58 Bolsward (Franeker). Grote Kerk. 18 aug. Schoone orgel 1775 gesticht, behoefte dringend verbetering. Van Dam, orgelmaker te Leeuwarden. Volheid en zuiverheid van toon teruggekregen. 3de klavier met de schoonste solostemmen toegevoegd. Goedgekeurd met hoogste lof door deskundigen. Bespeeld door de organist K.Suringbroek
 362 Eppenhuisen (Onderdendam). 15 sept. Eerste orgel, dank zij aanbod voorschot met geringe rente. (Geen nadere gegevens)
 461 's-Heerenberg (Zutphen). 22 sept. Nieuw orgel, vervaardigd door H.Haffmans, orgelmaker te Doetinchem. Bespeeld door H.Zwaneveld, organist der grote kerk te Doetinchem.
 480 Beetgum (Leeuwarden). 29 sept. Nieuw orgel. Van Oeckelen en Zonen te Groningen. Bespeeld door Jhr Mr S.W.Trip, Groningen.
 598 Menaldum (Leeuwarden). 20 okt. Nieuw orgel W.Hardorff, Leeuwarden. Gekeurd en bespeeld door Jhr Mr S.W.Trip, Groningen
 606 Geertruidenberg (Breda). 3 nov. Reeds lang behoefte aan meer met de behoefte der gemeente overeenstemmend orgel. Nieuw orgel, J.Vollebregt en Zoon 's-Hertogenbosch. Gekeurd en bespeeld door Broers, orgelist te Heusden.
 714 Middelburg (Middelburg), Nieuwe Kerk 22 dec. Eerste maal nieuwe orgel bespeeld. Kam, Rotterdam. Bespeeld door S. de Lange en S.C.Verwijs, organist(en?) te Rotterdam. 16 voets werk, 28 stemmen, 2

klavieren, vrij pedaal.

1) Dat is merkwaardig: 25 aug. was ook een zondag!

Kerkinwijdingen, e.d.: 218 Neder-Hardinksveld (uit 1729), 225 Zegveld (1ste steen), 239 Drunen, 347 Lisse (voortz. verb. 3 j. geleden), 370 Emden (1ste steen, nw op plaats oude), 463 Barchem (nw), 464 Drumpt (nw), 711 Zijpe (nw), 714 Vlissingen Nieuwe k. (nw 2de k.geb), 723 Stavoren (nw, oude door storm 1860 onbruikbaar), 734 Rotterdam, Luth.k. (herdenking)

Boekzaal 1862 I (titelblad als in 1861)

- 84 Helder (Alkmaar. 22 dec. Nieuw orgel L. van Dam en Zonen, Leeuwarden. Gekeurd en bespeeld door Jb. Knoot, Purmerend
- 215 Gauw (Sneek). 26 jan. Nieuw orgel, Hardorff, Leeuwarden. Onder toezigt van E.K. van der Meulen, Sneek. Acht voets werk met aangehecht pedaal. Zachtheid en kracht van toon. Bespeeld door Jac.Velds Jr, organist der Doopgezinde Gemeente te Sneek.
- 575/76 Beerta (Winschoten) 4 mei. Orgel ingewijd. Bespeeld door Worp. organist te Groningen. Van Oeckelen, Groningen. Goed volgens deskundigen.
- 689 Werkhoven (.....). 1 juni. Toegang tot kerk verbouwd en eerste maal schoon en welluidend orgel, geschenk van baron van Heeckeren, van Enghuizen. Bespeeld door D.E.Gerbrands, organist der Nieuwe Kerk te Arnhem. J.J.Vollebregt, Vught

Kerkinwijdingen e.d.:88 Groede, 91 Scharnegoutum (nw), 100 Oostaandam, doopsgez. (nw), 204 Hardinxveld (nw), 455 Zegveld (nw), 564 Hoogkarspel (nw), 682 Meerenberg (inw. gem.)

II

- 234 Gorsse (Zutphen). 20 julij. Wij zagen ons in het bezit gesteld van een orgel, dat ons nog ontbrak. F.Naber, Deventer. 8 voets werk, 2 klavieren, aangehangen pedaal. 16 sprekende stemmen en 3 blaasbalgen. Gekeurd door Brandts Buys, organist der grote kerk te Deventer
- 253 Westerbork (Koevorden). '13 julij. Heden was het voor deze gemeente een vreugdedag. Waren er de twee laatste jaren aanzienlijke verbeteringen in ons kerkgebouw aangebragt, wij mogten ons nu ook verblijden in het bezit van een orgel, welks toonen voortaan ons gezang zullen begeleiden. ... Het orgel, door de Heeren van OECKELEN geleverd, draagt te recht de algemeene goedkeuring weg, en strekt deezee tot nieuwe aanbeveling.'
- 375 Winkel (Alkmaar). 7 sept. Nieuw fraai en welluidend orgel, bespeeld en gekeurd door H.A.Meyroos, muziek-directeur te Arnhem. H.Knipscheer, Amsterdam.
- 494/95 Naarden (Amsterdam). 28 sept. Nieuw orgel, C.G.F.Witte, firma J.Bats, orgelmaker te Utrecht.
- 498 Wissekerke (Goes). 28 sept. Schoon en welluidend orgel, bespeeld door J.Klein, Middelburg. J.J.Vollebregt, te 's-Bosch.
- 508 Groningen (Groningen). Geertruids en Gasthuiskerk. 12 okt. Gekocht nieuw orgel in kader vernieuwing kerkinterieur. Bespeeld door Jh. Mr.S.W.Trip. 2 klavieren, aangehangen pedaal, 20 sprekende stemmen, zuiverheid van geluid en voortreffelijke intonatie. P.van Oeckelen en Zoon.
- 615 Overschie (Rotterdam). 2 nov. Nieuw uitmuntend orgel. Kam, Rotterdam. Bespeeld door De Lange, organist Zuiderkerk Rotterdam en de nieuwbenoemde organist Vijgeboom.
- 639 Amsterdam Remonstrantse Kerk. 10 nov. Oude orgel uit 1720 in gebruik, allengs onbruikbaar geworden. Vervangen door nieuw door Flaes en Brunjes, groot 8 voets orgel met 23 registers, 2 klavieren en vrij pedaal. Zij waren de laagste inschrijvers. Het moest 1 nov. opgeleverd worden.Het is op de dag afgeleverd. Met hoge lof goedgekeurd door 3 deskundigen. Bespeeld door eigen organist S.K.de Vries.
- 748 Eeksta (Winschoten). 30 nov. Door bekwame hand van de Heer Freitag geheel vernieuwde orgel voor 't eerst bespeeld door F.van Oosten en H.Ekens, onderwijzers alhier en te Woldesdorp.

Kerkinwijdingen, etc.: 97 Krimpen a/d IJse(?), 98 Briels Nieuwland, 122 Purmerend doopsgez. (nw), 373 Geervliet, 377 KLeverskerke (nw), 378 Wolfaartsdijk (nw), 379 Den Hoek, 383,Wezep (?), 480 Avezathen, een der 2 kerken (wijz. 800 j. oud kerkgeb.), 491 Melissant (1ste steen), 506 Enschede, hulpkerk, 522 Nieuw Vennep (?), 614 Monster, 624 Driehuizen en Zuid-Schermer, 634 Warffum, 737 Veenhuizen (Alkm.) (nw), 738 Oostwoud (Hoorn), 748 Nieuw Stadskanaal (nw gest.), 754 Amsterdam Nieuwe Walenkerk (heropening na brand 11/6 1861)

Boekzaal 1863 I (titel als vorige)

- 93 Amerongen (Wijk) 28 dec. Nieuw gemaakt orgel, bespeeld door G.J. von Eyken, organist Waalse kerk Utrecht. Batz en Co
- 211/12 Bedijkte Schermer (Alkmaar). 25 jan. Bedehuis van orgel voorzien. F.Naber, Deventer. Gekeurd door Kwast, organist te Purmerend. Kracht, welluidendheid, eenvoudige smaakvolle vorm. Betrekkelijk geringe prijs.

- 217 Baambrugge (Utrecht) 18 jan. Nieuw orgel in plaats van oude, dat niet meer aan de behoeften voldeed. Knipscheer, Orgelmaker te Amsterdam. Bespeeld door J.H.C. ten Broeke, organist te Amsterdam.
- 351 Maastricht Ev.Luth. Kerk. 22 febr. Nieuw orgel plechtig ingewijd. Bespeeld en gekeurd door H.Cramer. Peereboom en Leyser alhier.
- 466/67 Boxtel ('s-Hertogenbosch). (6 apr.) 2de Paasdag kerk 5 jaar oud. Orgel-Melodium met kunstig gebeeldhouwd orgelfront, geschenk H.H.Roelofs Heyrmans, Rotterdam. Tevens verbouwing kerkgebouw.
- 764 Steenderen (Zutphen) 21 junij. Nieuw orgel, Heren Staffmans & Co, Doetinchem.
- 773 Bussum (Amsterdam). 24 apr. Inwijding orgel, geschenk heer M...
- 783 Middelstum (Onderdendam). 7 junij. Nieuw orgel, dat onder de schoonste en beste der orgels te plattenlande mag worden geschouwd. Bespeeld door Jonkheer S.W.Trip, Groningen. Heeren Van Oeckelen.
- 788 Bergen op Zoom, Lutherse Kerk. 14 junij. Nieuw kerkorgel vervaardigd door C.J.Rogier, orgelmaker alhier. Net eenvoudig front. Ronde en zuivere toon.

Kerkinwijdingen: Knollendam (nw?, en eeuwfeest), 786 Gennep (gem. bestond reeds 1554, in 1663 1ste kerkgeb. ingewijd)

Boekzaal 1863 II

- 209 Waardenburg (Zaltbommel). 16 aug. Inwijding Nieuwe kerk en nieuw orgel. Van Puffelen, orgelmaker te Zalt-Bommel. Speeltuig, dat in liefelijkheid en kracht uitmunt. Bespeeld door Leenhof, organist te Zaltbommel
- 214/15 Oostzaandam (Haarlem). 23 aug. Nieuw gebouwd orgel, bespeeld door J.Bastiaans van Haarlem. 'Flaas en Brunjes van Amsterdam. ... ,en statige eenvoudigheid van vorm en diepte en welluidendheid van toonen, ...'
- 342/43 Dokkum. Remonstrantse kerk. 6 sept. Tot dusver gemis orgel in voor weinige jaren geheel vernieuw kerkgebouw. Thans voorzien. Gebr. van Dam, Leeuwarden.
- 455 Heilo (Alkmaar). 18 oct. Bedehuis aanmerkelijk hersteld en verfraaid en van een nagenoeg nieuw orgel voorzien, in orde gebracht door L.Ijpma van Alkmaar. Bespeeld door Jb Kwast, Purmerend.
- 456 Medemblik (Hoorn). 27 sept. Orgel reeds jaren gebrekkig, eindelijk, door bliksem zwaar beschadigd, ons ontnomen. Thans weer in bezit van door Gebr. van Dam te Leeuwarden hersteld en zelfs veel verbeterd orgel. Bespeeld door Kwast, organist hervormde kerk Purmerend.
- 459/60 Neuzen (IJzendijke) 11 oct. Tot dusver geen orgel. Aan de orgelmaker C.P.van Sprang te Vlissingen aankoop en eenige noodzakelijke vermeerdering van het speeltuig opgedragen. Bespeeld door bovengenoemde Heer (niet duidelijk is of Van Sprang is bedoeld of de Leeraar, Ds P.van den Hoofdakker Houtzagers)
- 594 Hollandsche veld (Meppel) 25 oct. Reeds lang behoefte aan orgel. Zeer bruikbaar speeltuig aangekocht.
- 698 Landsmeer (Edam). (datum?). orgel ingewijd.

Kerkinwijdingen: 106 Hoog en Lagemeeden (nw), 228 Budel (eind vorige eeuw na 150 j. gebruik aan Rooms en afgestaan, 1813 weer kerkgebouw, 50 j. herdenking), 451 Sluipwijk (nw), 579 Leerdam, 589 Wittewierum (nw), 598 Middelstum Doopsgezinde (nw, voorheen kerken ze elders), 606 Laar (volgens register!), 689 Leeuwen, 692 Wezep (nw)

Enige afschriften

(Uit Appleworks 5.0 of 5.1 overgenomen. Oude versie gebruiken voor de juiste leestekens).

1780 II oct Apeldoorn (aanvulling)

514 (Over-Veluwe)

APELDOORN By gelegenheid van het bericht, dat men onlangs (Boekz Aug. deezes Jaars) gegeven heeft, van de inwyng van het nieuwe Orgel in onze Kerk, heeft men verzuimt te melden, dat dit ſchoon ſtuk vervaardigd is door J. SCHELLING, beroemden Orgelmaker en Organist van de Luterſche kerk te Deventer, en dat het zoo wel de hooge goedkeuring van hunne Doorl. en Koningl. Hoogheden, als den algemeenen lof van (*regelindeling hier niet genoteerd*) alle kenners in eene zeer groote maate wegdraagt. Men bericht dit thans, op hooger last, om aan (*idem*) de verdienſten van deezen beroemden Kunſtenaar naar behooren recht te doen

1781 II Ravenstein

514 ('s-Hertogenbosch)

R A V E N S T E I N. Alhier was een kabinet Orgel aangekocht voor den openbaaren Godsdienst, dien de Hervormde Gemeente te dezer Stede vryelyk mag oefenen. Dit Orgel is een nieuw fraai werk voldoende ongemeen in geluid. Het speelde allereerst op Zondag den 26 Aug. laatstl. Het wierd, ten dien dage godsdienstig ingewyd door onzen geliefden Herder en Leeraar D. LUDOVICUS PELS die voor een talryk gehoor eene welgepaste Leerrede uitsprak, volgens Ps. CL geheel: Hallu Jah. Looft God in zyn Heiligdom: Looft hem in 't uitspansel zyner sterkte. - Alles
wat

515

wat adem heeft love de HEERE. Hallelu Jah. De voorzang was Ps XXXIII. 1,2,3. de tusschenzang Ps. LXXXI: 1,2,3, de nazang Ps. CL geheel; alles onder het aangenaam gespeel des orgels. Deze Leerrede zal mogelyk binnenkort het licht zien.

1785,II, Meden (Uithuizermeden)

502

werden. De Mixtuur heeft twee Registers, zo dat men dezelve of alleen tot de Discant, of alleen tot de Bas, of deze beide Registers uittrekkende, by beide te gelyk gebruiken kan. Dan zijn 'er in alles 38 Registers, 'Er zyn by dit Orgel vier Poeffers of Blaasbalgen ieder 9 voet lang en 4 1/2 voet breed.'t Is gestemt in Choortoon. De Registers van het Rust posityf zyn mede voor aan het Orgel en aan weerskan- ten der Handclavieren geplaatst

1786, II Baarland

480 (Zuid-Beveland)

B A A R L A N D. Den 1 dezer werd ons nieuw Orgel door den openbaaren Godsdienst toegewyd, predikende by deze gelegenheid de Wel Eerw. Heer HEND. DE KOE, Pred. alhier, Ps CL:4b *Looft hem met Snarespel en Orgel.*

1788, II Nisse

117 (Zuid-Beveland)

NISSE. ...?.Het nieuw orgel, 't welk onze Kerk verciert, werd den 25 May laatstleden, door den Wel Eerw. Heer Joost Izaak Cramer, Pred. te Oostkappel, den Godsdienst toegewyd, met eene Leerrede, over den geheelen honderd[ten P]alm. .... (verder over intrede van een predikant)

1789, II Warga

219 (Leeuwarden)

W A R G A den 4 Aug van hier was vergeten te melden, dat in onze kercke een Schoon nieuw Orgel, door onzen Kerkvoogd, in de vorrigen Herfst gegeven was, vervaardigd door den rechtkundigen GRUISEN, voor een zeer maatigen prys. Het heeft de goedkeuring van alle kenners weggedraagen, en zich ook tot nog

220

toe ongemeen wel gehouden. Het is voorzien met 15 Registers, 2 Clavieren, die in f loo- *(of "en 2 Clavieren?")* pen. De Inwydingrede, door onzen zeer waarden Leeraar, den Wel Eerw. Heer JOH. HENK. NIEUWOLD, den 12 van Wynmaand, gedaan, wierd nu en dan onverwacht vervangen door tusschen invallende, doorgaans eenvoudige, Zangen, van een Koor, waarop de Gemeente antwoordde

door

791, I Cleve

101/03 (Cleve)

Samenvatting

Waalse Kerk. Kerk verbouwd. Voorheen geen orgel ' ... door het inrichten van een Orgel, dat naar onze kleine Kerk juist geschikt is ...' (fonds). Verder nog invoeren geazangenboek der franse Kerk te Frankfurt a/d Main)

1791 II Willemstad

333/334 (classis onbekend)

Samenvatting:

21 aug....(nieuw kerkgebouw) ... Psalmgezag zeer veraangenaamd (behalve door 't Orgel) door verscheidene aangename Instrumenten van Muziek, die zich ook voor en na den Godsdienst afzonderlijk lieten horen, ...

1791, II (oct) Barneveld

473 (classis onbekend)

Samenvatting

... 4 oct.... (Op 23 sept overleden:) Lukas Baron van Essen, Vrijheer van Abbenbroek, en Heere van Helbergen en Schaffelaar, die ....., zo door de gifte van een fraai Orgel in onze Kerk, in het jaar 1759; ...

Dit afschrift moet nog wel een keer goed nagekeken worden!

... Het orgel is vervaardigd door de Heer H.H.Freytag, zeer beroemd Orgelmaker te Groningen. Het zelfde is behoorlijk onderzocht en goedgekeurd door den Heer P.M.Niclargo, benoemd organist alhier. Die ook een allerloffelijkst getuigenis aan den Maker gegeven heeft. Het Kunststuk heeft en handclavier ... van groot C tot drie gestreepte F, en een aangehangen Pedaal, loopende van groot C tot een gestreepte D en heeft de volgende 15 sprekende stemmen:

1. Praestant 8 vt Engelsch tin
2. Prestant discant 16 vt
3. Bourdon 16 vt
4. Baarpijp 8 vt
5. Fluit travers 8 vt discant
6. Holpijp 8 vt
7. Octaaf 4 vt
8. Speelfluit 4 vt
9. Nassat 3 vt
10. Gedekte Fluit 4 vt
11. Octaaf 2 vt
12. Mixtuur uit 1 1/2, 3, 4, 5, 6 st en gehalveerd
13. Woudfluit 2 vt
14. Fagot 16 vt gehalveerd
15. Trompet 8 vt

Voorts eene afsluiting, tremulant, ventiel en windlozing. Tot dit werk zijn drie blaasbalgen, lang 9, en breed 4 1/2 voeten van 1 1/2 duims wagenschot. De orgelkast benevens de versierselen daaraan gehorig als ook de Lambriseering en de Colommen, alle gemaakt naar eene goedgekeurde Teekening, geven een schoon gezicht, en strekken tot eer van den Maker. De aanzienlijke Bestierders onzer kerk hebben, ten behoeven van hun welgevallen, daarom een douceur aan den Maker geschonken.

1822, I Lunteren

76/77

(Overgenomen uit Seybel, zes Eeuwen Veluwe Orgels, p 227)

Lunteren, den 16den December. In den namiddag Godsdienst van dezen dag, is ons nieuwe orgel ingewijd, hetwelk ons geleverd is, door den Heer E. van Gelder, koopman in Orgels te Amsterdam. Voor dat onze leeraar J.H. Oosterdijk, den CL Psalm tot zijn tekst had gekozen, den Predikstoel beklom werd de Cste Psalm zonder Orgel gezongen; na het voorgebed, werd, terwijl zich het orgel hooren liet, Psalm CL gezongen, daarna bij afwisseling uit het III de Gezang vs 4 door de Mannen, vs 5 door de Vrouwen en vs 6 door de geheele Gemeente, en op gelijke wijze uit Psalm CXVIII : vs 1 en 14 en eindelijk Gezang XCVI : door de geheele Gemeente. Bij deze inwijding is het orgel bespeeld, door den Heer Van Gelder, zoon van den bovengenoemden en Muzijkmeester te Amsterdam.

1835, II (Zutphen) Groenlo, 15 febr.

483/84

Groenlo 15 febr. 1835. Ons over-oud Orgel, bestaande uit een groot en klein Orgel geheel onbruikbaar zijnde, is, uit de fondsen en liefdegiften der Gemeente, de geheele inrigting en hetzelve veranderd; beide orgelz zyn tezamen in verband gebragt, doch het kleine alleen vooreerst geheel vernieuwd, door den Heer J.Armbrost, Orgelmaker, te *Haaksbergen*, en op heden, door den Heer ZWANENFELDT, Organist te *Doetinchem*, onderzocht, en volkomen goedgekeurd zijnde, ook door Zijn Ed., voor het eerst bespeeld, bij welke gelegeneheid, met afwisseling van onderscheidene Psalmen en Gezangen, door de Gemeente telkens aangeheven, toepasselijk gesproken en, door (??) onzen oudsten Leeraar, L.H.ABBING, naar aanleiding van Psalm XXIX:2a

Doetinchem 1856 I p 632

Doetinchem (Zutphen), mei (*geen precieze datum*). Mogten onze Kerkvoogden en notabelen hunne pogingen om den inwendigen toestand in het kerkgebouw der Gemeente alhier te verbeteren, met een gewenscht gevolg bekroond zien, een gedeelte daarvan bestond in de verplaatsing en vernieuwing van het orgel in de kerk. De daartoe noodige werkzaamheden werden toevertrouwd aan de Heeren J.D.NOLTING en ZOON, die zich zoo van de reparatuur, als van het verplaatsen van het klavier, met bijvoeging van een geheel nieuw regeerwerk, van het inbrengen van eene nieuwe viola di gamba en fluit, kweten met eene trouw en kennis van hun vak, die hen, ook met het gevoelen van den Heer VAN DER DUSSEN te Arnhem, die genoemd werk examineerde, alle aanbeveling waardig maakt.

Uit Mixtuur eerste serie p 676 gescand en nog niet verbeterd:

nrBoekzaal der Geleerde Wereld, maart 1765, noot op pag. 384/5:

"Het van ouds in 't zuider Kruis-pand van de groote of zogenaamde St.PIETERs Kerk alhier geplaatste Orgel, van de tyden der Roomsche gezinden overgebleven, en na de Westphaalse Vrede by die van den Gereformeerden Godsdienst tot den Jare 1682 gebruikt, dog zedert, by gebrek van nodige Inkomsten, vervallen en buiten gebruik geraakt zynde, wierd in den Jare 1763 afgebroken en daarentegen ter verbetering van het Psalmgezag na den wensch der welmeenende, uit de Inkomsten der Kerke, een ander en geheel nieuw Orgel aanbesteed, en in den voorledene Jare op het midden van het verheven Oxaal, of de geweze Zangplaats der Oude Kanoniken, tusschen het Choor en het Ruim der Kerke, geplaatst.

Het Kunststuk zelfs, dat aan het gemaakt bestek en de verwagting zo volkomen beantwoord, dat het de goedkeuring van alle kundige Liefhebbers wegdraagt en dus lof verdient, is gemaakt door PAULUS en LEONARD van EYSDONK, Vader en Zoon, en Inwoonders alhier, en bestaat uit

Een Prestant van 8 Voeten Bordon spreekt 8 Voeten Fluit 4 Voet. Octaaf4 dito. Super-Oetaaf2 dito. Mixtuur, 3 sterk. Cornet, 3 sterk. Vox Humana, Bas en Discant t, Tertiaan, Bas en Discant, Quint Fluit Bas en Discant t;

Behalven een Tramblant, Ventiel en Windsluiter, met een Clavier, lopende van onder C tot boven D, dus van 51 Toonen, alles in een net gemaakte wagenschotte-kasse, hier en daar na den eisch der zake, met fray gesneden Lofwerk versierd, en 22 Voeten hoog besloten, terwyl drie nieuwe en stevige Blaasbalgen het Speeltuig aan de gang maken, wordende intusschen, tot genoegen van de Gemeente, bespeeld door den Kundigen GL'0 R G E Nic 0 L A s Ho U B R è, uit s Wertogenbosch, ten wiens behoefte en tot beter bestaan, niet alleen het oude Tractament der vorige Organisten, bestaande in 8 Mudden Graan, levendig gemaakt, maar ook teffens Hem, als Franse Schoolmeester, waar toe Hy den 10 dezer, ingevolge het verleende Oetroy van hun Ed. Mog. de Heeren Raden van Staten, dato den 25 Feb. passato, by de Heeren Regenten van Oirschot is aangesteld, een jaarwedde van 140 gls. toegelegd is, behalven vry Huishuur en andere voordeelen daar by behorende."

- N.B. Het nieuwe Van Eysdonk-orgel werd op 3 maart 1765 officieel in gebruik genomen.

Boekzaal der Geleerde Wereld, december 1766, pag. 720-722:

'TELST. Door het voorbeeld van andere aanzienlyke Gemeentens op het platte Land aangespoord heeft men ook alhier, tot beter leiding en veraangenaaming van het Heilig Psalmgezag een Orgel doen vervaardigen, waar toe de Leden dezer Gemeente het hunne gulhartig hebben toegebracht, terwyl de overige onkosten zyn aangevuld zoo door de mildaadigheid en goede zorg van onzen waardigen en beminnyken Kerk en Burger-Vader, den Hoog Gebooren Heer STEVEN GR AV E van RA NDW Y K, Heer van Homoet en Gameren, Drossaard van de Stad en Barony van Breda, Amptman, Richter en Dykgraaf des Ampts Overbetouw, enz. enz. enz. Als mede door de respectieve buitengeërfdens, en andere Godsdienst-lievende menschen, onder welken sommigen uit eige beweeging ryke liefde giften hebben medegedeeld.

Dit Orgel is het Werk der reeds zeer beroemde Meesteren PAULUS en LEONARDUs EYSDONK,

Vader en Zoon, woonende in 's Hertogenbosch; Een Konststuk het welk hen geenen minderen lof zal geeven, dan die voornoemde Meesters door het Orgel in de Kerk te Oirschot (zie Boekz. Maart 1765.) verkreegen hebben; immers het heeft de volkome goedkeuring van alle Liefhebberen, byzonder van de voornaamste Organisten der nabuurige Steden weggedraagen, als zynde in eene allernaauwkeurigste order, van een zeer aangenaam en streelend geluit.

Het staat in eene met het noodig Sny en Lofwerk versierde en zindelyk gemaakte Kas, op een ruim Ovaal [Oxaal?] in eene geschikte plaats van onze schoone Kerk, en is saamgesteld uit:

Een Pr estant van 8 voeten. - Bordon spreekt 8 voeten. - Trompet van 8 voeten, Bas en Discant. - Quint Fluit spreekt 6 voeten. - Octaav 4 voeten. - Fluit spreekt 4 voeten. - Quint 3 voeten. - Super Octaav 2 voeten. - Tertiaan, Bas en Discant. - Mixtuur 3 sterk. - Cornet 3 sterk.

Als mede een Tramblant, Ventiel en een afsluiting van den Wind, maakende te saamen 16 Trekkers.

Het Clavier bestaat van onder C tot boven D. dus 51 Toonen, met een aanhangend Pedaal van een Octaav.

Het was op den 14. deezer dat onze veel geliefde Herder en Leeraar, de Wel-Eerw. zeer Geleerde Heer FREDERICUS ALBERTUS SCHEIDIUS, Joh. Phil. Fr. dit Speeltuig tot den Dienst des Allerhoogsten geschikt, Gode plegtig toeweide, verhandelende by die gelegenheid (voor een groote, uit verscheide plaatsen toegevloede, menigte, en verscheide Persoonen van Rang uit de by gelege Steden Nymegen en Arnhem) Ps. LV 11 : 8. en 't grootste gedeelte van vs. 9. De Voorafpraak was genomen uit P~edik. 111 : 4. zeer gepast overeenkomstig deeze heuchelyke gebeurtenis en de smertelyke omstandigheid waar in onze geliefde Leeraar zich deels door het afsterven van zynen geliefden Broeder, deels door de uitteerende Ziekte van zyne waarde Echtgenoot zich bevind. De Inleiding nam zyn Wel-Eerw. uit GaL iv : 18. a. In het goede altydt te yveren is goed.

Vooraf wierd gezongen de Cste Psalm; tusschen beiden na de afgehandelde inleiding en voorbereidselen tot de verklaring van den Text Ps. XLM: 3 en 4. na Ps. CL. waar mede deeze plegtigheid stichtelyk en genoechelyk ten einde liep.

Deeze inweiding is vereerd geworden met eene ons toegezonde Latynsch en Nederduitsch Gedicht van den Wel-Eerw. en zeer Geleerden Heere EVERHARD KERKHOFF, Predik. te Elden en Driel; doch door gebrek aan plaats hebben wy die niet kunnen mededeelen; gelyk ook niet, die op andere gelegentheden gemaakt en gezonden zyn."

Boekz. 1807,II b1z 460/62 verkort:

BATHMEN 20 (10?) sept....Voor de eerste maal ons orgel mogten horen .... bespeeld door J.H. van Diest. Dit orgel is weleer vervaardigd door den Heer Schillink, beroemd Orelmaker en Organist in de Luthrse kerk te Deventer en in den tegenwoordigen staat gebragt door den Heer Kuipers, Orgelmaker te Deventer

Hetzelve bestaat in de volgende Registers:

Prestant 4 voet

Holpijp 8

Prestant 8

Fluit 4

Woudfluit 4

Quint 3

Octaaf 2

Sexquialter tweemaal bezet

Basun 16 in de Bas

Een Tremuland

Voorz zijn nog 2 Blaasbalgen, benevens een aangehangen Pedaal

Het Clavier bestaat uit 4 Oetaven.

Citaat hieruit in Bolt, zijn artikel Rondom Bathmens oude Toren, okt'76

Enkele toevoeging van Bolt; toev. "(disc.?)"

Woudfluit 4' toev. "(2 vt?)"

Bolt schrijft Trimulant i.p.v. Tremuland